

Univerzita Karlova

Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Geografie

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní obor: Sociální geografie a regionální rozvoj

Bc. Filip Staffen

Faktory úspěšnosti venkovských obcí

Success factors of rural municipalities

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Radim Perlín, Ph.D.

Praha, 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze,

.....

Bc. Filip Staffen

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval panu RNDr. Radimovi Perlínovi Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které mi poskytl při zpracování této diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat rodině za podporu, kterou mi poskytují po celou dobu mého akademického studia. V neposlední řadě bych rád poděkoval kolegům ze stavebního odboru Městského úřadu Přelouč, kteří mi byli oporou v posledních měsících tvorby této práce.

Abstrakt

Tato diplomová práce si klade za cíl provést hodnocení rozvinutosti a úspěšnosti venkovských obcí, spadající do správního obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové. Práce bude zohledňovat vliv vnějších faktorů rozvoje na úspěšnost obcí, tj. především vliv velikost v podobě počtu obyvatel a vliv polohy v podobě vzdálenosti od města Hradec Králové. V duchu v současné době převládajících institucionálních směrů rozvoje, důrazu na vnitřní rozvojové potenciály a aktéry a tzv. bottom-up přístup v paradigmatu rozvoje venkova budou obce hodnoceny na základě ukazatelů vycházejících z těchto konceptů, pomocí kterých je možné hodnotit míru rozvinutosti, a tedy i úspěšnost venkovské obce. Výstupem hodnocení bude přehled jednotlivých obcí a to, jakým způsobem na jejich rozvoj působí poloha vůči centru a počet jejich obyvatel. Konečné určení úspěšných a ohrožených venkovských obcí bude porovnán za celé ORP Hradec Králové. Práce si neklade za cíl stanovit novou teorii přístupu ke studiu rozvoje venkovských obcí, ale prostřednictvím jednoho z mnoha přístupů hodnocení rozvinutosti venkovských obcí nastínit současný stav, jak se obcím ve správním obvodu daří, popřípadě jakým rozvojovým problémům musí čelit.

Klíčová slova: venkov, venkovská obec, rozvoj venkova, úspěšnost, faktory rozvoje, faktory úspěšnosti

Abstract

The aim of this thesis is to evaluate the development and success of rural municipalities within the administrative district of the Hradec Králové municipality. The thesis will take into account the influence of external development factors on the success of the municipalities, i.e. the influence of size in the form of population and the influence of location in the form of distance from the city Hradec Králové. In the spirit of the currently prevailing institutional directions of development, the emphasis on internal development potentials and actors and the so-called bottom-up approach in the rural development paradigm, municipalities will be evaluated on the basis of indicators based on these concepts, which can be used to assess the level of development and therefore the success of a rural municipality. The output of the evaluation will be an overview of each village and how its location in relation to the centre and its population affect its development. The final determination of successful and threatened rural municipalities will be compared for the entire Hradec Králové ORP. The thesis does not aim to establish a new theory of the approach to the study of the development of rural municipalities, but through one of the many approaches to assessing the development of rural municipalities to outline the current state of how the municipalities in the administrative district are doing, or what development problems they have to face.

Key words: countryside, rural municipality, rural development, successfulness, development factors, factors of successfulness

OBSAH PRÁCE

ÚVOD.....	10
CÍL PRÁCE	12
1 PŘÍSTUPY KE STUDIU VENKOVSKÉHO PROSTORU	14
1.1 Vymezení venkovského prostoru	14
1.2 Vymezení venkovské obce	21
2 TEORETICKÉ PŘÍSTUPY KE STUDIU VENKOVA	24
2.1 Jádru - periferie	24
2.2 Institucionální teorie	25
2.2.1 Teorie endogenního rozvoje	26
2.2.2 Teorie komunit	28
2.2.3 Vliv sociálního kapitálu na lokální rozvoj.....	30
2.2.4 Kvalita života	30
3 ÚSPĚŠNOST VENKOVSKÝCH OBCÍ.....	32
3.1 Vztah úspěšnosti a rozvoje.....	32
3.2 Vnitřní a vnější faktory úspěšnosti	34
3.3 Úspěšnost venkovských obcí.....	35
4 METODICKÁ ČÁST	42
4.1 Vymezení zájmové oblasti.....	43
4.2 Charakteristika proměnných.....	45
4.2.1 Demografický pilíř	46
4.2.2 Ekonomický pilíř	47
4.2.3 Společenský pilíř.....	48
4.2.4 Vybavenost obce	49
4.3 Způsob hodnocení.....	51
5 KVANTITATIVNÍ ANALÝZA ÚSPĚŠNOSTI.....	53
5.1 Hodnocení na základě faktoru polohy	56

5.1.1	Vzdálenost do 5 km	56
5.1.2	Vzdálenost od 6 - 10 km	60
5.1.3	Vzdálenost 11 - 15 km	65
5.1.4	Vzdálenost od 16 km a více	70
5.2	Hodnocení obcí na základě faktoru velikosti	74
5.2.1	0 – 199 obyvatel	74
5.2.2	200 – 499 obyvatel	79
5.2.3	500 – 999 obyvatel	84
5.2.4	1000 a více obyvatel.....	88
5.3	Hodnocení obcí podle pořadí v celém ORP Hradec Králové	92
5.3.1	Nejúspěšnější obce.....	92
5.3.2	Nejméně úspěšné obce	95
6	DISKUSE HODNOCENÍ ÚSPĚŠNOSTI.....	98
7	ZÁVĚR	106
	ZDROJE	109

Seznam map

Mapa 1: Venkovské území ORP Hradec Králové	44
Mapa 2: Typologie úspěšnosti obcí ve vzdálenostní kategorii do 5 km	58
Mapa 3: Typologie úspěšnosti obcí ve vzdálenostní kategorii 6 - 10 km	62
Mapa 4: Typologie úspěšnosti obcí ve vzdálenostní kategorii 11 - 15 km	67
Mapa 5: Typologie úspěšnosti obcí ve vzdálenostní kategorii od 16 km a více	72
Mapa 6: Typologie úspěšnosti obcí ve velikostní kategorii do 199 obyvatel	76
Mapa 7: Typologie úspěšnosti obcí ve velikostní kategorii od 200 do 499 obyvatel	81
Mapa 8: Typologie úspěšnosti obcí ve velikostní kategorii od 500 do 999 obyvatel	85
Mapa 9: Typologie úspěšnosti obcí ve velikostní kategorii od 1000 obyvatel a více	89

Seznam grafů

Graf 1: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích do 5 km v %	59
Graf 2: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 6 do 10 km v %	64
Graf 3: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 11 do 15 km v %	69
Graf 4: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 16 km a více v %	73
Graf 5: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích do 199 obyvatel v %	78
Graf 6: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 200 do 499 obyvatel v %	83
Graf 7: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 500 do 999 obyvatel v %	87
Graf 8: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 1000 obyvatel a více v %	90
Graf 9: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů u úspěšných obcí v %	105

Seznam tabulek

Tabulka 1: Znaky venkovské obce	23
Tabulka 2: Indikátory úspěšnosti	50
Tabulka 3: Členění venkovských obcí podle polohy a velikosti	54
Tabulka 4: Vzdálenostní kategorie obcí v analýze	55
Tabulka 5: Velikostní kategorie obcí v analýze	55
Tabulka 6: Hodnocení obcí ve vzdálenostní kategorii do 5 km	56
Tabulka 7: Hodnocení obcí ve vzdálenostní kategorii od 6 do 10 km	60
Tabulka 8: Hodnocení obcí ve vzdálenostní kategorii od 10 do 15 km	65
Tabulka 9: Hodnocení obcí ve vzdálenostní kategorii od 16 km a více	70
Tabulka 10: Hodnocení obcí ve velikostní kategorii do 199 obyvatel	74

Tabulka 11: Hodnocení obcí ve velikostní kategorii od 200 do 499 obyvatel.....	79
Tabulka 12: Hodnocení obcí ve velikostní kategorii od 500 do 999 obyvatel.....	84
Tabulka 13: Hodnocení obcí ve velikostní kategorii od 1000 obyvatel a více.....	88

Seznam příloh

Příloha 1: Seznam venkovských obcí ORP Hradec Králové

Příloha 2: Hodnoty obcí do 5 km

Příloha 3: Hodnoty obcí od 6 do 10 km

Příloha 4: Hodnoty obcí od 11 do 15 km

Příloha 5: Hodnoty obcí od 16 km a více

Příloha 6: Hodnoty obcí do 199 obyvatel

Příloha 7: Hodnoty obcí od 200 do 499 obyvatel

Příloha 8: Hodnoty obcí od 500 do 999 obyvatel

Příloha 9: Hodnoty od 1000 obyvatel a více

Příloha 10: Etalon šetření fyzického stavu obce

ÚVOD

V důsledku transformace českého zemědělství v 90. letech, které bylo do té doby hlavním determinantem venkovského prostředí, došlo ke komplexní proměně venkovského prostředí, zemědělské výroby, její restrukturalizace způsobená změnou vlastnické struktury a transformace do soukromých zemědělských podniků, vedlo k úbytku ekonomicky aktivního obyvatelstva v zemědělství (Horáková, Fialová 2014). Pokles zaměstnanosti a snížení ekonomického významu zemědělského sektoru vedl k hospodářským a společenským problémům venkovských sídel, což se odrazilo v odlivu mladého a vzdělaného obyvatelstva do měst, proměně věkové struktura směrem k vyššímu podílu starších obyvatel či úbytku služeb. V prostředí Česka došlo k prohloubení nejen společenských (vertikálních), ale i regionálních (horizontálních) rozdílů (Blažek, Csank 2007; Chromý a kol. 2011). Je proto důležité nově identifikovat mechanismy, které přispívají k územním a regionálním diferenciacím a které definují vývojové trajektorie územního rozvoje (Blažek, Uhlíř 2011; Blažek, Hampl 2009; Hampl 2005). Dnešní studium venkovského prostoru se orientuje na postihnutí mechanismů, které podmiňují změnu v prostoru, hledají se příčiny a faktory podmiňující změnu venkovského prostředí, doprovázené identifikací a analýzou projevů těchto příčin a jejich důsledků (Chromý a kol. 2011).

Krucialní proměnu venkova (která dle mého názoru stále probíhá) je odklon od orientace na prvovýrobu, a naopak stále se zvětšující příklon k obci, která primárně slouží jako bydlení. Venkov a venkovské obce již nejsou vnímány ryze jako místo, kde dochází k zemědělské výrobě, ale vlivem suburbanizace (či rubanizace), začíná být venkov vnímán jako místo k bydlení, kde je způsob života odlišný od toho městského, přesto je takto tradiční smýšlení narušeno postupným prorůstáním městského společenského typu života. Samotný příklon venkovských obcí k prostoru určené pro klidný osobní život vede k zodpovědnosti za rozvoj tohoto prostoru místní aktéři v podobě místních obyvatel a zvolených zastupitelů místních samospráv (např. Woods 2005, Woods 2011, Binek a kol. 2009), kteří musí aktivně vynakládat prostředky k tomu, aby byla v obci příznivá situace. Právě činnost místních obyvatel a místních spolků utváří v místě pozitivní sociální kapitál, který je následně investován do dalšího rozvoje. Rozvoj obcí je tedy založen mimo jiné i na formálních a neformálních institucích, prostřednictvím kterých je kladen na endogenní rozvojové potenciály (např. Bernard 2011).

Jedním z cílů regionálních politik je lokalizovat problémové lokality a směřovat tam cílenou podporu (Blažek a Uhlíř 2011). Nastává však otázka, jak je to v případě samostatných obcí. Jak se dá určit, která obec je po rozvojové stránce úspěšná a naopak která je ohrožená? Co činí venkovskou obec úspěšnou a co je naopak rizikem obcí? Můžeme za úspěšnou obec pokládat tu, která dlouhodobě

populačně roste, ale naopak tam nedochází k žádné sociální interakci obyvatel? Je naopak úspěšnou obec ta, která se vší silou mobilizuje vnitřní aktéry, kteří se snaží zvelebovat místním obyvatelům život, ale obec je ohrožena úbytkem obyvatelstva pramenící z její exponovanosti? Tyto otázky jsou jenom prvotním náznakem toho, čemu bych se chtěl věnovat v této diplomové práci. Diplomová práce se bude zabývat možností hodnocení rozvinutosti a úspěšnosti venkovských obcí ve vybraném správním území obce s rozšířenou působností Hradec Králové a tím, jakými způsoby lze přistoupit k hodnocení jednotlivých obcí. ORP Hradec bylo vybráno jednak z důvodu své velikosti, kdy je tvořeno 81 obcemi, a dále absencí podobné analýzy regionu.

Předkládaná práce je rozdělena do sedmi kapitol. První kapitola je věnována problematice venkova, venkovského prostoru, venkovských obcí a jejich vymezení v akademické sféře. Druhá kapitola je věnována teoretickým rámcům, prostřednictvím kterých lze nahlížet na problematiku rozvoje a úspěšnosti venkovských obcí. Třetí kapitola je věnována samotné problematice hodnocení úspěšnosti venkovských obcí, kde jsou uvedeny obecné předpoklady úspěšnosti venkovských obcí, včetně diskuse nad provedenými pracemi na toto téma. Ve čtvrté kapitole je nastíněna metodika práce a představení jednotlivých pilířů úspěšnosti a jejich faktorů, prostřednictvím kterých budou jednotlivé venkovské obce. Pátá kapitola je věnována samotné analýze, kde budou představeny tři postupy, kterými lze hodnotit rozvinutost a celkovou úspěšnost venkovských obcí. Šestá kapitola je věnována diskusi výsledků vzešlých z analýzy. Závěr diplomové práce je věnován zodpovězení výzkumných otázek a možností použití aplikace výsledků k potenciálnímu rozvoji regionu.

CÍL PRÁCE

Obecným cílem diplomové práce je identifikace faktorů, podle kterých lze měřit a hodnotit rozvinutost, a tedy úspěšnost venkovských obcí. Rozvoj a rozvinutost jsou stavy, které jsou ovlivněny mnoha faktory, které jsou vnějšího (poloha, velikost, instituce) nebo vnitřního charakteru (např. sociální, lidský, politický kapitál) (např. Bernard 2012) a k zajištění úspěšného rozvoje je potřeba, aby se tyto faktory vzájemně doplňovaly. Práce tedy bude syntetizovat poznatky různých teoretických rámců (jádro-periferie, teorie endogenního rozvoje aj.), prostřednictvím kterých lze nahlížet na potenciální úspěšnost obcí. Prvním úkolem je tedy tyto faktory identifikovat, z čehož následně vychází první výzkumná otázka:

Čím se vyznačuje úspěšná venkovská obec?

Dalším záměrem je v duchu teoretického konceptu jádro – periferie ověřit platnost vlivu polohy a velikosti při hodnocení úspěšnosti. Právě poloha regionu (stejně tak obcí v něm) hraje společně s faktorem počtu obyvatel důležitou roli (např. Binek a kol. 2009; Blažek a Uhlíř 2011). Otázkou však je, jakým způsobem se bude lišit hodnocení úspěšnosti, pokud budou obce hodnoceny separátně podle polohy vůči regionálnímu centru a podle počtu obyvatel. Budou například obce, které byly identifikovány jako úspěšné podle polohy i úspěšné v porovnání se stejně velkými obcemi?

Je při určení úspěšné obce rozhodující její poloha nebo počet obyvatel?

Výsledkem této práce bude přehled úspěšných a ohrožených obcí, které budou identifikovány na základě faktorů rozvinutosti a úspěšnosti, které vychází z teoretických rámců a dříve zveřejněných vědeckých prací, které se touto problematikou zabývaly. Práce se svým explorativním charakterem snaží vytvořit jeden z možných metodických přístupů k hodnocení obcí podle určených indikátorů, kdy za použití jiných indikátorů v jiném území se mohou výsledky lišit. Přehled úspěšných a ohrožených obcí se bude vztahovat čistě na území ORP Hradec Králové, kde se obce svými charakteristikami a hodnotami jednotlivých faktorů mohou lišit od jiného správního obvodu stejné velikosti (např. ORP Kolín). To znamená, že obec, která bude zde definována jako neúspěšná, může být naopak v porovnání s jinými obcemi v jiném správním obvodu celkově úspěšná.

Práce si neklade za cíl ověřovat konkrétní hypotézy či vytvořit nový teoretický rámec, prostřednictvím kterého lze nahlížet na rozvoj venkova, popřípadě zobecňovat, že pro obce v dané vzdálenostní kategorii univerzálně platí teze A, pro obce do 200 obyvatel zase univerzálně platí teze B. Každá obec je svým způsobem unikátní a je ovlivňována různorodými impulzy, které se následně projevují ve vnitřní kompozici jednotlivých faktorů, pomocí kterých sledovat rozvinutost. Právě

proto může výstup této práce sloužit místním samosprávám jako sonda do problematiky jejich rozvinutosti, aby měly přehled o tom, v čem jejich obec v porovnání se sousedními, ale i ostatními obcemi ve správním obvodu exceluje, v čem naopak zaostává a kde je potřeba se zaměřit na konkrétní řešení. Práce rovněž může posloužit Krajskému úřadu Hradec Králové jako podkladový materiál pro rozhodování v území, popřípadě jako inspirace pro vlastní analytický dokument zabývající se podobnou problematikou.

1 PŘÍSTUPY KE STUDIU VENKOVSKÉHO PROSTORU

1.1 Vymezení venkovského prostoru

Pokud se setkáme s pojmem venkov, ihned se nám vybaví pojmy, kterým lze popsat naši představu o venkovu. Někdo vnímá venkov jako odlehlé místo v krajině obklopené poli a háji, někdo si vybaví malou obec s jednou hlavní silnicí, někdo zase vidí ve venkově zaostalé místo s polorozbořenými domy a objeví se i tací, kteří vidí ve venkově klidné místo, které se svým vzezřením a způsobem života diametrálně odlišuje od života městského. Každý jednotlivý příklad, který jsem zde uvedl, je jen zlomek definic a asociací spojených s venkovem a venkovskou obcí. Rozdílné přístupy a pohledy různých aktérů na roli venkova, venkovské komunity nebo venkovské obce jsou důvodem, proč je definice venkova a jeho vymezení tak nejednoznačné a obtížné.

V prvé řadě musím podotknout, že definování venkova a přístup k jeho vymezení se v odborné literatuře mění napříč vědními disciplínami a každá z nich jej definuje podle svého hlediska a svých kritérií (Maříková 2005, Leitmanová a kol. 2012), jinak na venkov nahlíží geograf, jinak sociolog či ekonom, jinak sociolog či ekonom (Woods 2011). Důvodem rozdílných přístupů k vymezení venkova, k roli a pozici venkova a jeho obyvatel je možné považovat fakt, že dnešní venkov není pouze jedna prostorová jednotka s identitou či obecně uznávaný sociální konstrukt (Binek a kol. 2009), ale je naopak pokládán za heterogenní prostor, kdy každý nabývá svých vlastních a specifických charakteristik (Woods 2005). Proto je potřeba ke každému venkovu přistupovat individuálně a rovněž je třeba si v prvé řadě uvědomit, za jakým účelem je venkov vymezován, či jakým způsobem lze venkov vymezit, popřípadě jestli nám jde o vymezení venkova jako prostoru nebo venkovských obcí samotných (např. Perlín 2010, Perlín, Kučerová, Kučera 2010; Klufová 2015). Na otázku, za jakým účelem je třeba vymezovat venkov, odpovídá např. Chromý a kol. (2011), kdy definice venkova vypovídají o soudobých společensko-historicko-politických poměrech či vycházejí z převažujících paradigmatických trendech poznání reality daného období. Tyto definice se v posledních letech vyznačují svou pluralitou, která souvisí s přechodem ze společnosti industriální do společnosti postindustriální, a zároveň souvisí i s proměnou, specifičností a prohlubováním stávajících a kvalitativně nových problémů neurbanizovaného prostoru (ibid.).

Existuje mnoho rozličných způsobů, jakým lze vymezovat venkovský prostor. Rovněž existuje celá řada typologií, které využívají kvalitativní i kvantitativní ukazatele (Leitmanová a kol. 2012), které vznikají vždy za konkrétním vědeckým účelem (Perlín a kol. 2010). V geografii se venkov vymezuje primárně na základě geografické polohy (např. ve vztahu k urbanizovaným oblastem), řádovostní úrovně/měřítko, podle převažující funkcionality území (zemědělská, výrobní, rekreační), podle

specifických vývojových procesů (dekoncentrace, privatizace), charakteru socio-geografických změn či podle role aktérů a subjektů v prostoru (Chromý a kol. 2011).

Co je venkov? Podle jakých kritérií mimo velikosti a polohy můžeme venkov vymezit a jak jej odlišit od městského prostředí? To jsou jen dvě z mnoha otázek, které si můžeme klást při studiu venkova a jeho vymezení. Samotný pojem venkov je odvozen od slova *venek*, což pochází od středověkého označení prostoru mimo městské hradby. Za venkov bylo považováno vše, co se nacházelo v prostoru mezi dvěma městy jejich hradbami (Maříková 2008). Podobného původu je anglické označení *rural*, který pochází z latinského slova *rul*, což je označení pole či otevřeného prostoru (Woods 2011). Mezi mnoha významy pojmu venkov lze odlišit dva přístupy: venkov jako koncept, který odlišuje venkov jako charakteristický typ lokality a venkov jako sociální reprezentace (Terluin 2001). V návaznosti na tuto tezi se nejprve pokusím vymezit venkov jako lokalitu, která je signifikantní pro české akademické prostředí, a následně vymezení postavit do kontrastu s definicemi na základě sociální reprezentace, která je charakteristická pro anglosaskou akademickou sféru.

Tradičně je venkov či venkovský prostor definován jako oblast, která je charakteristická nízkou hustotou zalidnění a převládajícími zemědělskými či lesnickými formami hospodaření (Bičík, Jančák 2005). I když se zemědělství vždy jevílo jako signifikantní znak venkova, v dnešní době není venkovský prostor natolik odlišný od nevenkovského prostoru, právě díky oslabení silné orientace na zemědělskou výrobu. Na tradiční venkov upozorňuje i Bohuslav Blažek (2004), který pokládá venkov za místo, které je spjaté s přírodou, krajinou, tradicemi a selským rozumem (který Binek a kol. 2009 pokládají za jeden z principů vhodného udržitelného rozvoje venkova) místních obyvatel jakožto charakteristický způsob myšlení typický pro malá místní společenství. V širším pojetí můžeme venkov pokládat za neměstský prostor, který se od městského prostředí odlišuje svými specifickými jevy, vztahy, procesy, funkcemi, ale primárně separátním vývojem socioekonomického, sociokulturního a institucionálního prostředí. Binek a kol. (2009) vnímá venkov jako základní prostorový soubor, kde krajina a sídla nacházející se v prostoru nabývají venkovských znaků a tím tak dostávají podobu venkova. Podle autora je venkov jedním funkčním celkem, který se skládá z venkovských obcí, malých měst a krajinou, která vyplňuje prostor mezi obcemi.

V obecné rovině můžeme venkov pokládat za obydlený prostor mimo městské lokality. Venkovský prostor je charakteristický svou orientací na zemědělství, menší hustotou obyvatelstva a svým tradičním způsobem života. Tím se venkovský prostor liší od městského, vůči kterému se vyznačuje větším propojením s přírodou či jinou sociální strukturou (Linhart a kol. 1996). V tomto duchu však musíme na venkov nahlížet jako na kontinuální prostor, který v sobě zahrnuje jak venkovská sídla,

tak některá městská sídla, která poskytuje služby a plní některé funkce pro obyvatele venkovských obcí.

Neexistuje jednotný venkov jak jedinečný prostor. Existuje více venkovů, který je svým způsobem jedinečný a každý se opírá o jiné charakteristiky (Kučera, Kuldová 2006). Autoři definují venkov na neměstský prostor, venkov jako krajinu, venkov jako prostor zemědělské výroby, venkov jako životní styl a venkov jako prostor rekreace odpočinku. Linhart a kol. (1996) uvádí, že venkov je charakteristický svou specifickou podobou komunity, která se odlišuje od komunity městské například ve vyšší míře vzájemné sociální závislosti, menší různorodosti pracovních příležitostí, silnější vazbě na tradice či silnějšímu vztahu k okolnímu prostředí.

Vnímání venkovského prostoru můžeme rozčlenit do dvou aspektů. Venkov můžeme vnímat subjektivně, tj. jak jej vnímáme my osobně a používáme takové pojmy, které nám s venkovem asociují, nebo subjektivně, tj. dle jednoznačně určených kritérií. Maříková (2005) dále v objektivním vnímání rozlišuje vnímání kvalitativní a kvantitativní. Kvalitativní vnímání je založeno na přesně specifikovaných pravidlech, které je i přes validitu dat nepřesné (Leitmanová a kol. 2012). Vnímání kvantitativní je rovněž založeno na přesně specifikovaných pravidlech, která jsou dobře měřitelná a v praxi snadno ověřitelná.

Na základě vymezení venkova českými autory můžeme říct, že definování českého venkovského prostoru vychází z pozitivistického přístupu, tj. jasně daného popisu objektivní reality. Na druhé straně stojí britská rurální geografie, která pozitivistický vědecký přístup, charakteristický v sociální geografii a rurální geografii obecně od 70. let 20. století, odmítá (Woods 2011). Cloke (2006) upozorňuje na nevhodnost pozitivistického přístupu, poněvadž je značně limitován svými metodologickými postupy. Pozitivistický přístup a funkcionalistický popis venkovského prostoru sice dokáže zachytit a popsat specifické charakteristiky venkovského prostoru a jeho obyvatelstva, ale již nedokáže určit, zda jsou tyto charakteristiky striktně platné pro celé území venkova. Britská rurální geografie narozdíl od české akademické sféry klade při studiu venkova důraz na to, aby se k němu přistupovalo jako k sociálnímu konstrukt (např. Woods 2011). Obrat k chápání venkovského prostoru jako produktu socio-prostorového procesu pochází ze změny paradigmatu nahlížení na venkov z hlediska působení komplexních a specifických vývojových procesů či hybných sil (společenské, ekonomické, technologické), které ovlivňují fungování společnosti v prostředí, kdy je zároveň sama společnost utvářena, produkována a reprodukována zároveň. Dochází ke změně přístupu k definování venkova „zvenčí“, ale i podmínky, za kterých je venkov vnímán samotnými obyvateli a uživateli venkova (Chromý a kol. 2011; Woods 2011; Halfacree 2006). Chápání venkova jako produkt sociální konstrukce je založeno na způsobu, jakým společnost formuje venkovský

prostor a jaký mu dává smysl. Tento vývoj je kontinuální v čase a prostoru a výsledkem je vnímání venkova jako prostoru, kde dochází k souběžné existenci společenských a kulturních sítí, ekonomických a politických procesů a vztahů (Chromý a kol. 2011). V duchu tohoto přístupu je na venkov nahlíženo jako na představovanou entitu, která je zavedena do běžného společenského diskurzu, kde je utvářena, přetvářena a zároveň napadána akademiky, médii, politiky či místními aktéry (Mormont 1990, Woods 2011).

Halfacree (1993) tvrdí, že venkov jakožto sociální konstrukt odkazuje na hmotné objekty, praktiky a místa, které utváří venkov jako celek. Velkou nevýhodou v ustanovení definice venkova vidí v různorodých přístupech různých autorů, čímž dochází k odhmotnění venkova z geografického prostoru. Vnímání venkova je založeno na tom, jak jej lidé vnímají na základě své subjektivní zkušenosti. Vnímání venkova na základě jeho sociální reprezentace nemůže existovat bez zažité představy nějakých prvků typických pro venkov, naopak se opírá o postupné obohacování konkrétních idejí o tom, jak by venkov měl vypadat.

Cloke (1985, 2006) definuje venkovský prostor na základě prostorových charakteristik území. Za venkov je pokládáno území, které je:

- 1) charakteristické dominantní svým extenzivním využíváním půdy v podobě zemědělství a lesnictví
- 2) obsazeno malými sídly, která jsou demonstrací vztahu mezi prostředím a tomu odpovídajícími funkcemi obydlí, ve kterém místní obyvatelé jasně rozeznávají příslušnost k venkovskému prostoru
- 3) specifickým způsobem života, který je založen na respektu k životnímu prostředí

Autor charakteristiky dále rozšiřuje ve své následující práci (Cloke 2006). Výše uvedený koncept autor nazývá *funkčním*, který je doprovázen koncepty politicko-ekonomickými a koncepty sociální konstrukce. *Politicko-ekonomické* koncept vysvětlují postavení venkova na základě propojení s národní a nadnárodní politikou a ekonomikou, kdy je venkovské prostředí ovlivňováno vnějšími faktory, mezi které patří např. atraktivita prostředí, geografické postavení v regionu a vlastnosti národní politické ideologie. Koncepty sociální konstrukce vycházejí ze zkoumání role kultury v socio-prostorových charakteristikách (Klufová 2015).

Venkovské prostředí Česka je značně heterogenní. Je tvořeno vysokým počtem malých obcí, jejichž velikost dosahuje mnohdy maximálně několik set obyvatel (Bernard 2012). Tématem velikosti obcí a jejich přístupu k rozvoji se věnují např. Hampl a Müller (1998) či Inner (2006), který vidí roztržitou sídelní strukturu venkovských obcí jako problematický jev (primárně u malých obcí),

který způsobuje omezené možnosti z hlediska sociálního a ekonomického rozvoje, stability volených orgánů, hospodaření či nízkou kvalitou správních úkonů.

Při klasifikaci venkova je třeba brát na vědomí existenci dichotomie město-venkov (rurální-urbánní) (Leitmanová a kol. 2012), která patří mezi nejstarší myšlenky geografie a zároveň je hluboce zakořeněno v naší kultuře (Klufová 2015). Vztah města a venkova je třeba vnímat jako podstatný faktor rozvoje venkova. Impulzy rozvoje venkovských oblastí pocházely a pochází primárně z městských oblastí, kdy ekonomické, kulturní a technologické změny jsou koncentrovány právě ve městech a venkov se dostává do silné závislosti na městských centrech (Bernard, Kostelecký 2011).

Podrobnější pohled na dichotomii město-venkov umožňuje diferenciaci vztahu venkovských sídel nebo venkovských mikroregionů k významným městským, metropolitním jádrům. Venkovské obce nacházející se v metropolitních regionech se výrazně odlišují od stejně populačně velkých obcí v odlehlějších oblastech. Proces suburbanizace mění jejich vnější i vnitřní podobu – sociální skladbu, ekonomické možnosti i celé společenské prostředí obce. Na druhé straně pomyslné škály pak nalezneme venkovské obce v odlehlém venkově, který je vnímán jako periferní či ohrožené prostředí. Rozvoj venkovských obcí v takto determinovaném prostředí je značně omezen (Bernard, Kostelecký 2011).

Klasifikaci venkova na základě kvantitativních statistických ukazatelů uvádí OECD, která je jedinou mezinárodně uznávanou definicí venkovského prostoru. Definice je založena na kritériu hustoty zalidnění na úrovni obcí s maximální hustotou 150 obyvatel na km² (Mátl a Srnová 2012). Vymezování venkovského prostředí na úrovni obcí je logické. Důvodem je řádovostní úroveň. Pokud bychom chtěli takto vymezit celé Česko se svou rozlohou 78 866 km² a počtem obyvatel 10,71 mil. k roku 2020, můžeme na území Česka nahlížet jako na venkovské území. V případě našeho zájmového území – ORP Hradec Králové, jež má rozlohu zhruba 678 km² a počet obyvatel 146 899 k roku 2020, přesahuje počet obyvatel na jeden km² (216 obyvatel) stanovenou hranici a již nemůžeme na území nahlížet jako na venkovské. Diplomová práce nebude kritérium vymezení podle hustoty zalidnění využívat, přesto je vhodné zmínit se o existenci oficiální snahy o vymezení venkova, které tak doplňuje teoretický rámec zabývající se studiem venkovského prostoru.

Podle jednotlivých zastoupení obcí se následně rozlišují jednotlivé oblasti dle podílu obyvatelstva následovně (Leitmanová a kol. 2012):

- **Převážně venkovské oblasti** – více než 50 % obyvatelstva daného regionu žije ve venkovských obcích

- **Významně venkovské oblasti** – okolo 15 až 50 % obyvatelstva daného regionu žije ve venkovských obcích
- **Významně urbanizované oblasti** – méně než 15 % obyvatelstva daného regionu žije ve venkovských obcích

Jako venkovské obce jsou definovány ty, které mají hustotu osídlení menší než 150 obyvatel na 1 km². Uplatnění tohoto způsobu vymezení venkovských obcí v evropském přístupu znesnadňuje jednak rozdílná územní velikost základních územních jednotek, tj. obcí, a pak také srovnávací úroveň. Pro evropské možnosti srovnání se používají jednotky NUTS 3, které se mohou při využití tohoto ukazatele dělit na výše uvedené typy. Při podrobnějším pohledu dovnitř států nebo dokonce dovnitř regionů je možné snadno tuto metodu vymezení venkovského prostoru zpochybňovat (Perlín 2021).

Definice skýtá výhodu v dostupnosti demografických údajů (počet obyvatel), na druhou stranu nereflexuje současný stav venkovských obcí, které se potýkají s menší rozlohou svého katastrálního území. Proto bylo potřeba metodiku upravit, aby lépe vystihovala současný stav a reflektovala vnější vlivy venkova (Pělucha, Květoň 2016). Jak dále uvádí autoři, jednalo se o zakomponování dojezdové vzdálenosti a časové dostupnosti venkovských oblastí k městským centrům, které disponují alespoň 50 000 obyvateli. Následné vymezení zároveň reflektuje tezi Bernarda a Kosteleckého (2011) o vlivu vzdálenosti sídla k centru regionu (viz. výše). Upravená definice vypadá následovně (Pělucha, Květoň 2016):

- **Převážně venkovské oblasti**
 - Převážně venkovské oblasti v blízkosti měst – dojezdová vzdálenost do 45 minut.
 - Převážně venkovské odlehlé oblasti – dojezdová vzdálenost nad 45 minut
- **Významně venkovské oblasti**
 - Mezilehlé oblasti v blízkosti měst – dojezdová vzdálenosti do 45 minut
 - Významně venkovské odlehlé oblasti – dojezdová vzdálenost nad 45 minut

Venkovské oblasti lze dále rozlišovat i podle kvalitativních ukazatelů, které přesněji vystihují stav regionu. V Česku venkovské území na úrovni obcí s pověřeným obecním úřadem vymezil např. Perlín a kol. (2010):

- Rozvojový venkov
- Nerozvojový sousedský venkov
- Moravské periferie
- Vybavený moravský venkov

- Problémový rekreační venkov
- Intenzivní rekreační oblasti
- Strukturálně postižený průmyslový venkov
- Neprofilovaný venkov

Vobecká (2009) uvádí autory Auberta a Smmitte (2007), kteří vymezují venkov na základě dichotomie město – venkov prostřednictvím vztahově funkčního konceptu: venkov v blízkosti měst, který tvoří pás v bezprostřední blízkosti měst a je charakteristický rezidenční funkcí pro obyvatele pracující ve městech, a vzdálené venkovské oblasti, kde je ekonomický vliv města a rezidenční charakter slabý. Sama autorka (2009) vymezila obce na základě dojížděky do zaměstnání do dvou center – polycentrické (pracovní velikost větší než 5000 pracovních příležitostí) a sekundární (rozmezí 2000 – 5000 pracovních příležitostí). Centra jsou dále doplněna zázemím (vnitřní a vnější s dojížděkou alespoň 50 %, resp. alespoň 30 % zaměstnaných do vymezených center). Za venkovské obce jsou vymezeny ty obce, které nespádají do žádné z výše vymezených kategorií. Hruška (2007) se v případě aplikace přístupu Vobecké na vymezení venkova přiklání k tomu označit venkovské obce jako ty, odkud vyjíždí méně jak 30 % ekonomicky aktivního obyvatelstva do centra, které nabízí alespoň 5000 pracovních pozic. Vymezení venkovských obcí pouze na základě dojížděky, resp. vyjížděky do zaměstnání spíše popisuje rozložení pracovních příležitostí, nikoliv míru rurality. I v malých obcích nebo malých lokálních centrech mohou být umístěny provozy, které koncentrují zaměstnanost, a naopak i sídla s vyšším počtem obyvatel mohou vykazovat významný podíl vyjížděky do zaměstnání, pokud je v blízkosti jiné centrum zaměstnanosti (Perlín 2021).

Specifickým zaměřením definice venkovského prostoru je lokalizace oblastí s koncentrací negativních jevů v podobě sociálního rizika, deprivace či úpadku (Bernard 2018). Takové koncepce mohou vycházet z teoretického rámce jádro X periferie, kdy je venkovský prostor pokládán za periferní. Lokalizace na základě negativních jevů je obtížná z důvodu výše zmíněné teze o neexistenci jednoho venkova v Česku, dále použití konkrétních indikátorů, podle kterých lze polarizovaný prostor definovat a rovněž je problémem nereflektování administrativních hranic z důvodů venkova jako spojitého prostoru. Vymezení venkovského prostoru nebo venkovských sídel jako sociálně deprivovaného území, nebo území, ke kterému se přiřazují negativní konotace je ovšem velmi problematické a je nutné ho zcela odmítnout (Perlín 2021).

Právě studium polarizovaného prostoru v Česku může být inspirativní pro vymezení rozvojově úspěšných obcí, které jsou postaveny do protikladu k obcím, kde se vyskytují problematické jevy. Výzkum této oblasti se může zaměřovat na to, proč dochází ke koncentraci problematických socio-

ekonomický jevů, popřípadě snižování kvality života v oblastech. Problematice periferního venkova Česka se více věnovali Musil a Müller (2006), Bernard, Kostelecký (2011) či Bernard a Šimon (2017).

Na základě uvedených poznatků je patrné, že neexistuje unifikovaná definice venkovského prostoru. Jak již bylo zmíněno výše, každý, kdo se zajímá o studium venkova a jeho rozvoj, jej definuje jinak pro účely aplikace regionální politiky. Jinak definuje venkov Český statistický úřad, jinak OECD, Program rozvoje venkova či krajské úřady. Paradox vymezení venkova shrnuje Binek a kol. (2011), kdy i ve venkovských obcích se nachází lokality s městským charakterem zástavby, a naopak i některá městská sídla jsou svou charakteristikou a podobou v podstatě venkovskými sídly. Zároveň i vymezení podle tradičního způsobu života již není jednoznačné, kdy v některých venkovských obcích tradice vymizely, zato v některých městských částech tradice přetrvaly či byly obnoveno. To vše se následně odráží ve společenském chování v posledních letech, kdy lidé na venkově žijí tradičním městským způsobem života, a naopak lidé stěhující se z měst chtějí žít venkovským způsobem života, který je kolikrát notně zidealizován a často může dojít i k rozčarování.

1.2 Vymezení venkovské obce

Vymezení venkovské obce je, stejně jako vymezení venkova, zakládáno na spoustě dílčích definic. V Česku nemáme žádnou zákonem ukotvenou definici toho, co je venkovská obec. Zákon o obcích pouze definuje obce, městyse, statutární města a města. Obec je vymezena jako základní jednotka veřejné správy v území, a to bez ohledu na velikost a označení (město, městyse). Česká legislativa definuje obec na základě zákona č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení): „Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce. Obec je veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek. Obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících“ (§1, §2 128/2000 Sb.). Obcí rozumějme větší či menší sociální jednotku, ve které žijí společenství občanů (Leitmanová a kol. 2012) na určitém území, kde se odehrává převážná část denního, hospodářského a kulturního života (Linhart a kol. 1996). Pro obec je charakteristické vlastní území s pevně stanovenými hranicemi, obyvatelstvo, právní subjektivita, vlastní majetek a hospodaření podle vlastního rozpočtu (Majerová 2005). Obcemi jsou všechny města i vesnice bez ohledu na jejich velikost, která vykonávají veřejnou správu (Maříková 2005).

K obecné definici obce je vhodné zmínit i to, že obec se skládá z jednotlivých sídel. Sídlem rozumějme územně oddělenou základní sídelní jednotku (ZSJ), která představuje část území obce s jednoznačně technickými a urbanistickými podmínkami nebo spádové území seskupení objektů obytného nebo rekreačního charakteru (ČSÚ 2017). Sídlu je jakékoliv obydlené místo, které Majerová definuje jako prostorově oddělenou skupinu lidských obydlí, hospodářských objektů

a dopravních zařízení na určitém území a specifickou komunitou fungující na bázi sociální směny, sousedství, rodinných, pracovních a zájmových vztahů (Majerová 2005). Sídlo představuje územní jednotku, která je od ostatních sídel zpravidla urbanisticky oddělena nezastavěným územím a která obvykle má i vlastní katastrální území. ZSJ představuje základní územně technickou jednotku pro potřeby statistické evidence a malé sídlo většinou tvoří jednu ZSJ, větší sídla (města) se dále mohou dělit na několik ZSJ (Perlín 2021).

Venkovskou obcí je jednotka veřejné správy (Chromý a kol. 2011), která není městem a disponuje kritickým počtem obyvatel, kdy je jednotka zároveň tvořena obydlými domy a volnou krajinou mezi nimi (Perlín a kol. 2010). Venkovskou obcí se rozumí sídlo, které se nachází ve venkovském prostoru a které je obklopeno místní krajinou (Majerová 2005). Anderle (1995) ztotožňuje venkovské sídlo se sídelní lokalitou, kterou autor definuje jako ucelený soubor obytných objektů, které využívají lidé primárně k bydlení. Venkovské sídlo rozlišuje Slepíčka (1981), který za venkovská sídla pokládá všechny prostorově oddělené sídelní útvary, které se nacházejí mimo město. Sídelními útvary rozumíme samoty, osady a vesnice, kdy na vesnice autor nahlíží jako na kompaktní venkovská sídla, která jsou charakteristická svou zástavbou, strukturou ploch intravilánu, velikostí staveb a jejich funkčním využitím, a skladbou obyvatelstva. Význam charakteru intravilánu vesnice přikládá Baše (2006), který odkazuje na současný intravilán jako na výsledek historického vývoje dané obce, který má svou charakteristickou formaci a je silně propojen s extravilánem. Právě charakteristická podoba venkovských sídel, která se skládá z obytných domů obklopených krajinou, disponující specifickými socioekonomickými podmínkami, architektonickými znaky a urbanistickou strukturou, nám může pomoci jednoznačně určit, zda se jedná o venkovské sídlo. Charakteristické znaky uvádí např. Perlín 2003 či Binek a kol. (2009), pomocí kterých lze jasně identifikovat venkov (viz. Tabulka č. 1). Další možností rozeznání venkovské obce je na základě subjektivního vnímání obyvatel (viz. Maříková 2005). Obyvatelé sami disponují určitou myšlenkovou konstrukcí venkovského prostoru. Klasický příklad jasného rozpoznání venkovské obce uvádí Perlín (2020) prostřednictvím otázky na centrum obce. Jedná-li se o náves, nacházíme se na vesnici, pokud jde o náměstí, nenacházíme se již na venkově. V podobném duchu se můžeme zeptat na identifikaci bytových domů. V případě „bytovky“ se nacházíme na vesnici, v případě „paneláku“ se nacházíme ve městě.

Tabulka 1: Znaky venkovské obce

Urbanistické znaky	vysoký podíl rodinných domů, návěs jako dominantní plocha obce, absence vzorce pravidelného umístění staveb na pozemku, vysoký podíl zeleně
Architektonické znaky	nízkopodlažní zástavba často doplněná hospodářským zázemím, jasné vymezení dvora a zahrady s oddělenými funkcemi
Sociální znaky	užší sociální kontakty mezi obyvateli obce, neformální a silná sociální kontrola, participace v místním dění, tradicionalismus
Ekonomické znaky	dominance rostlinné a živočišné výroby, vyšší podíl ekonomicky aktivních obyvatel vyjíždějících za prací mimo obec
Sídelní znaky	statut sídla
Velikostní znaky	počet obyvatel, intenzita zástavby

Zdroj: Perlín 2003, Binek a kol. 2009, upraveno

Tato část kapitoly měla za cíl nastínit problematiku definování venkovského prostoru, kdy se střetává mnoho definic jak teoretických, tak empirických. Na základě analýzy dostupných přístupů a definic k vymezení venkovské obce a venkovského prostoru/území je možné konstatovat, že není možné usilovat o jednu univerzální, nad všechny ostatní definice nadřazenou definici venkova. Venkov je heterogenní prostor a každá venkovská obec, ač čelí stejným problémům, se s nimi musí vypořádávat vlastním způsobem. Proto se přikláním k tezi o tom, že venkov je třeba vymezovat s ohledem na skutečné cíle a potřeby výzkumného projektu nebo potřeby konkrétního řešení. Tato práce bude pracovat s venkovem jako prostorem, kde se nacházejí venkovské obce **dosahující maximálně 3000 obyvatel.**

2 TEORETICKÉ PŘÍSTUPY KE STUDIU VENKOVA

Teoretické koncepty a rámce, které se uplatňovaly při hledání cest k usměrňování rozvojových předpokladů venkovských obcí nebo venkovského prostoru se v čase proměňují. Tradiční koncepty lokálního rozvoje založené především na polarizaci prostoru typu jádro - periferie a na konceptu ingerence, ovlivnění nebo přímo řízení lokálního rozvoje prostřednictvím iniciativy, investic nebo obecně kroků realizovaných z centra a založené na konceptu top – down je do značné míry vyčerpaný. V případě hledání konceptů pro hodnocení úspěšnosti/neúspěšnosti venkovských obcí v mikroregionu se však dostáváme do situace, kde tradiční teorie regionálního rozvoje založené na ekonomickém rozvoji a inovacích mají omezené možnosti aplikace, jelikož jsou primárně zaměřeny a aplikovány na řádovostně větší celky. Přesto však existují teorie územního rozvoje, které můžeme aplikovat a testovat, jež se zabývají rozvojem menších hierarchických jednotek, tj. obcí. Na základě tohoto zúženého výběru jsem vybral ty teorie, které jsou uplatnitelné v případě hodnocení úspěšnosti venkovských obcí a které se zaměřují více na ne-ekonomické stránky rozvoje, což je v případě venkovských obcí a přítomnosti vlivu ne-ekonomických subjektu klíčové.

2.1 Jádro - periferie

Jak již bylo v kapitole o vymezení venkova zmíněno, jedním z přístupů na nahlížení venkova je postavení vztahu město - venkov, kdy město jako nositel diferenciací (Hampel 2005) zastává pozici nadřazeného subjektu s koncentrací složek funkčních a výkonných. Tento vztah z pohledu teorií regionálního rozvoje postihuje skupina dílčích teorií známých jako jádro - periferie (Blažek, Uhlíř 2011, Myrdal 1957, Hirschman 1958 in Blažek, Uhlíř 2011), kdy je právě venkov ztotožňován s periferií (Perlín a kol. 2010). Již zmíněný Myrdal přispívá do tohoto souboru teorií oběžných kumulativních příčin, kdy změna jednoho faktoru změní orientaci dalších faktorů. V návaznosti na teorii zmiňuje Myrdal negativní (polarizační) a pozitivní efekty. Negativním efektem můžeme v případě rozvoje venkovských obcí rozumět odlivu obyvatelstva do městských jader, pozitivním efektem je větší nabídka pracovních pozic.

Do souboru teorií jádro – periferie dále přispívá Hirschman (Hirschman 1958 in Blažek, Uhlíř 2011) se svou kritikou centralizovaného rozvoje pod dohledem státu (rozvojové nástroje vycházející z konceptu jádro – periferie mají charakter top – down) a je skeptický vůči intervencím. Je potřeba, aby rozvoj plynul z periferie samotné, kde jsou místní aktéři schopni mobilizovat skryté zdroje, které by jinak státní intervence nemusela zachytit. Autor stejně jako Myrdal staví do kontrastu pozitivní a negativní efekty, jimiž jádro ovlivňuje rozvoj periferie (Blažek, Uhlíř 2011). Autor za negativní proces a jev, který nejvíce ohrožuje periferní území, považuje selektivní migraci obyvatel. Hirschmanova teorie klade důraz mimo jiné i na vnitřní potenciály regionů, které jsou klíčové pro

jeho úspěšný rozvoj. V podobném duchu vycházíme z toho, že i pro rozvoj obcí jsou vnitřní faktory, které jsou lokalizovány místními aktéry, životně důležité. Detailněji se vnitřními zdroji rozvoje zabývá a která částečně vychází z Hirschmanových tezí je teorie endogenního rozvoje, které se budu věnovat níže.

J. Friedman (1966), autor pojmu jádro - periferie, vychází z myšlenky nerovnoměrného rozdělení moci ve společnosti, což vede k vytváření takových specifických vztahů, které jsou výhodnější pro jádro, což z něj dělá centrum, které v sobě koncentruje rozhodující funkce, růst a schopnost inovace (Blažek, Uhlíř 2011). Jádro je jako nositel inovací, podobně jako střediska koncentrující řídicí funkce v rámci veřejného a soukromého sektoru, koncentruje mimo jiné i obyvatelstvo s nejvyšším vzděláním, kdy úroveň vzdělanosti klesá v závislosti na větší vzdálenosti od jádra (Jančák a kol. 2010). Právě posilování dominance jádra (prostřednictvím efektů dominance, vazeb, informací, psychologické, modernizační, výrobní) vede k neschopnosti periferie zachytit hlavní socioekonomické trendy, a tedy růst zaostalosti periferie v porovnání s růstem jádra (ibid.). V duchu Friedmanova konceptu jádro (centrum) hledá nástroje, jak snížit nebo omezit zvyšování rozdílů mezi intenzitou sociálně ekonomických aktivit v centru a v periferních polohách a snaží se prostřednictvím intervencí z centra podporovat některé sociálněekonomické procesy a vazby v periferních polohách.

2.2 Institucionální teorie

Institucionální směry regionálního rozvoje vycházejí z institucionální ekonomie a v současné době představují často uplatňované rámce regionálního rozvoje, které se zároveň stávají nejvíce se rozvíjející směr zahrnující koncepty regionálního rozvoje (Blažek a Uhlíř 2011). Autoři dále zmiňují ekonoma Richard Nelsona, který definuje tři oblasti, které jsou klíčem k pochopení regionálních rozdílů, z čehož uvedu první dvě, neboť se týkají mimo jiné i venkovského prostoru – technologie a technika. Právě proces inovace a učení objevuje nové postupy a řešení, což vede k narušení trhu. Tento proces je do velké míry závislý na historickém vývoji a určuje budoucí trajektorii vývoje (koncept path dependence) (ibid.). V tomto případě je současný rozvoj venkova ovlivněn historickým vývojem, kdy venkov poznamenal střediskový systém (např. Bernard, Kostelecký 2011; Perlín 2020) a lokalizace určitých typů podniků, což může pro dnešní obce představovat rozvojovou přítěž (např. Chromý a kol. 2011). Klasickým případem přítěže jsou opuštěné prostory tehdejších jednotných zemědělských družstev, které znehodnocují prostředí obce, popřípadě blokují možnost vzniku rozvojových ploch v obci, nebo absence služeb, které byly koncentrovány do střediskových obcí.

Další, pro venkov důležitou oblastí, jsou formální a neformální instituce, kdy neformální instituce v podobě zvyků a hodnot vytváří rozdílné podmínky v rozvoji městských a venkovských oblastí (Blažek, Uhlíř 2011). Mlčoch (2005) volně definuje instituce jako formy omezení, která utváří ekonomické chování lidí. Obecně můžeme instituce chápat jako normy regulující a usměrňující chování v podobě tradic, zvyků či právních norem (Holman 2001). Za formální pokládá Mlčoch (2005) zákony a občanská práva, neformálními institucemi rozumí soubor kulturních znaků určité společnosti, tj. ustálené tradice, zvyky a obyčeje, které napomáhají k tvorbě pocitu zakořenění a vzniku identity obyvatel s územím (Chromý a kol. 2011). Blažek a Uhlíř v návaznosti na soubor institucionálních teorií představují dílčí teorie, které jsou zaměřeny primárně na ekonomický rozvoj regionů a jejich konkurenceschopnosti. Ač se jedná o primárně ekonomické teorie, v našem případě si dovoluji uvést výstup Bagnasco (Blažek, Uhlíř 2011), který za úspěšný region pokládá ten, kde došlo k mobilizaci lokálních zdrojů doprovázené kolektivním pocitem sounáležitosti, tradičními hodnotami a důvěře. Výstup můžeme aplikovat i na analýzu úspěšnosti venkovského obce, kde jednou ze známek úspěšnosti (viz. níže) je zdravé sociální prostředí, a hlavně aktivita místního soudržného obyvatelstva, které se participuje na různých kulturních akcích, což udržuje pozitivní kvalitu života v obci. Instituce rovněž ovlivňují kvalitu lidského a sociálního kapitálu, jež hrají v rozvoji lokality a celkové úspěšnosti lokality klíčovou roli (např. Jančák a kol. 2008, 2010) viz. níže.

2.2.1 Teorie endogenního rozvoje

V posledních letech se klade nejen v případě rozvoje venkova, ale i lokálního a regionálního rozvoje, silný důraz na vnitřní (endogenní) potenciály konkrétních lokalit a regionů (Bernard 2011). V rozvoji venkova lze obecně uvažovat o třech hlavních přístupech – exogenním, endogenním a smíšeným exogenním/endogenním. Exogenní rozvoj je založen na zásazích přicházejících z vnějška, jinými slovy se jedná o tzv. top-down přístup. Endogenní rozvoj je naopak založen na aktivaci vnitřních (místních) lokálních aktérů a zdrojů. Rozvoj vychází z daného místa, jedná se o tzv. bottom-up přístup (Terluin 2001; Woods 2005, 2011). Pokud se zaměříme na aplikaci teorie endogenního rozvoje na rozvoj venkova, existuje řada autorů, kteří se na koncept odvolávají. Například Ray (1999) považuje endogenní přístup přínosný pro společenství daného území, jelikož má kontrolu nad rozvojem své lokality ve svých rukou a je více schopné udržet trajektorii současného rozvoje oproti samostatné a přímo vedené nadlokální politice rozvoje. Při rozvoji dochází prostřednictvím aktivizace vnitřních rozvojových potenciálů. Rozvojovým potenciálem rozumíme všechny prostředky, prostřednictvím kterých je možné předpokládat další rozvoj obce. Primárně se jedná o nastartování a umocnění procesů, které vedou ke zvýšení kvality života obyvatel daného území (Skála 2013, 2017). Endogenními potenciály mohou být například potenciály sociální, zemědělské,

ekonomické či potenciál cestovního ruchu (Binek 2009), popřípadě typy kapitálů – sociální, lidský, kulturní (Bernard 2012).

Základním definičním znakem teorie endogenního růstu (v odborné literatuře též jako Nová teorie růstu) je klíčový význam a důraz na růst území daný alokací lidského, sociálního, kulturního kapitálu, znalostem, inovacím či technologiím (Blažek, Uhlíř 2011). Sociální a lidský kapitál jsou považovány za vnitřní faktor rozvoje. Jsou to faktory, které nejsou vytvářeny náhodnou událostí, ale které musí být systematicky produkovány s využitím zdrojů daného území (Martin, Sunley 1998 in Blažek, Uhlíř 2011). Právě důraz na vnitřní zdroje rozvoje v podobě lidských zdrojů a iniciativě daných společenství v území pokládají Blažek a Uhlíř (2011) jako důležitý aspekt současných teorií regionálního rozvoje. Důraz na lidské zdroje a iniciativu místních aktérů považuje Bernard (2010) za hlavní katalyzátor rozvoje venkovských oblastí. Význam lidských zdrojů vyzdvihuje B. Blažek (1997), které pokládá za důležitý prvek obnovy a rozvoje venkova. Blažek zároveň klade důraz na význam lokálních aktérů, kteří jsou díky své znalosti a svou aktivitou přispívají k vytváření zdravého venkovského prostředí. Venkovské prostředí je souběžně vytvářeno i místní komunitou, která se v zájmu dosažení úspěšného rozvoje obce a zvýšení své kvality života rovněž participuje. Na významnou úlohu vnitřních potenciálů upozorňují i Blažek a Uhlíř (2011) a dodávají, že rozvoje nejde dosáhnout bez aktivizace vnitřních potenciálů.

Vzhledem k charakteru takto definovaných nástrojů je zřetelné, že snazší uplatnění endogenních nástrojů je možné v menší komunitě, v malém území, kde se lokální aktéři dobře znají a kde mezi nimi existují základní prvky důvěry a tím i možné spolupráce. Využití endogenních potenciálů pro rozvoj lokality je navíc podmíněno zvyšující se mírou aktivizace společnosti, kde jednotlivé skupiny se chtějí a zapojují do veřejného života a veřejné diskuse, kdy na tyto trendy reagují také modely organizace veřejné správy, které se postupně vyvíjejí od Old Public Administration k modelu Governance a umožňují tak lepší zapojení veřejnosti a lokálních aktérů do rozvoje lokality (McCourt 2013).

V duchu orientace na vnitřní rozvojové potenciály v případě rozvoje venkova klade důraz na vnitřní faktory rozvoje i politika OECD, která kritizovala stav přerozdělování financí jednotlivých regionálních politik a klade důraz na to, aby stát místo striktního přerozdělování sloužil jako facilitátor rozvoje – tj. pomáhal na lokální úrovni mobilizovat místní aktéry a místní zdroje, které budou v jejich případě využity efektivněji, než v případě státního zásahu (Perlín a kol. 2010).

2.2.2 Teorie komunit

Dalším přístupem v rámci teorie endogenního rozvoje venkova je studium komunit, které jsou producentem a zároveň jsou rozvíjeny prostřednictvím kulturního, finančního a institucionálního kapitálu (Flora, Flora, Fey 2004 in Bernard 2011). Venkovská komunita je poměrně uzavřená sociální jednotka, kde jsou obyvatelé propojeni prostřednictvím osobních známostí a přátelství. Tyto vztahy mezi lidmi jsou často silné, což se následně odráží i v tradiční podobě sousedské komunity, kdy si lidé navzájem důvěřují a pomáhají si. Pro aktivní venkovský život je rovněž důležitá lokální participace, která je nutnou podmínkou existence místní komunity, protože právě participace na obecní úrovni je stmelujícím prvkem, vytváří společná témata, společný veřejný zájem a mobilizuje kolektivní jednání (Bernard, Kostecký 2011). V kapitole zabývající se vymezení venkova bylo zmíněno, že venkov je charakteristický způsobem života místních obyvatel, kdy právě obyvatelé jsou nositelem ideje „venkovanství“ a vyznačují se tradičním selským rozumem (B. Blažek 2004), což z obyvatelstva dělá důležitého aktéra místního života, ale i aktéra rozvojového. Je vhodné se krátce zmínit o teorii komunit, kterou zmiňují ve svých pracích Bernard (2011, 2012; Bernard, Kostecký 2011) či Hladík (2005), pomocí které lze rozvoj venkova vysvětlit jako proces, kdy hlavním iniciátorem rozvoje je místní komunita, protože právě ta by měla dbát o rozvoj svého okolí jakožto místa, kde tráví většinu svého života.

Komunita je společenství živých bytostí, které sdílejí určitou, prostorově omezenou oblast, která je omezena jak fyzicko-geograficky, tak společnými zájmy (Horáková, Fialová 2014). Tímto společenstvím rozumějme specifický sociální útvar, který je charakteristický zvláštním typem sociálních vazeb mezi členy a jejich postavením v rámci širšího sociálního prostředí (Linhart a kol. 1997). Komunita je obecně asociována se společným prostorem a identitou v podobě sdílených zájmů, zvyklostí a způsobů myšlení (George a kol. 2009 in Horáková, Fialová 2014). Autor zároveň zdůrazňuje význam participace v podobě zapojení místního obyvatelstva do procesu plánování rozvoje za žádoucí. Právě mobilizace lidských zdrojů a kolektivní jednání je pokládáno za základ rozvoje (Horáková, Fialová 2014), kdy je interakce a vnitřní vztahy důležité pro tvorbu společného prostředí a obecně dochází k neustálému procesu tvorby a obnovy komunitních vztahů (Moravanská 2009). Vhodné je rovněž zmínit i typy komunit, které jsou charakteristické svými vnitřními procesy. Horáková a Fialová (2014) zmiňují některé významy komunity: komunita jako prostorová lokalita, jako partikulární lokální sociální síť, soudržné společenství. Právě sociální síť a soudržné společenství jsou důležité v rozvoji venkovských obcí. Významem sociálních sítí v případě spolupráce místních aktérů na rozvoji území se zabýval např. Komárek (2017), v případě sociální soudržnosti (společenské koheze) a jejímu vlivu na zdravý komunitní život se věnoval Tuček

(2008). Oba autoři potvrdili pozitivní vliv faktorů na rozvoj území, popřípadě vliv na zdravotní společenského soužití. Sociální sítě a schopnost komunity spolupracovat tedy patří mezi jednu z hlavních faktorů úspěšného rozvoje venkova, v této práci se však koncepty sociálních sítí nebudou zabývat do detailu, ale zároveň budou zohledněny v analýze úspěšnosti jednotlivých obcí.

Teoretický koncept komunity jako iniciátora rozvoje uvádí Bernard (2010), kdy hlavním autorem je Wilkinson (1991), který klade důraz na tzv. interakční pole. V rámci každé komunity existují jednotlivá interakční pole, které tvoří strukturu komunity. Shlukem interakčních polí je komunitní pole, které je tvořeno zájmy a kontakty, které slouží k propojení jednotlivých interakčních polí jednotlivých aktérů, čímž jsou mobilizovány zdroje potřebné k dosažení komunitního zájmu. Právě existence širších vztahů v konkrétní sídelní lokalitě nabízí prostor pro rozvoj komunity (Bernard 2010). Rozvoj komunity popsal např. Beckley (Bernard 2010) v podobě konceptu budování kapacity komunit, která klade důraz na vnitřní zdroje komunity, které slouží k jejímu rozvoji. Rozvoj komunity je zapříčiněn schopností skupiny jednat, tj. kombinovat různé formy kapitálů (ekonomický kapitál, přírodní kapitál, sociální kapitál, lidský kapitál). Nesmíme opomenout ani kapitál politický a kulturní (Flora, Flora, Fey 2004 in Bernard 2010), který slouží jako schopnost jedince ovlivňovat distribuci zdrojů uvnitř komunity. Klasickým příkladem může být fungování samospráv v malých venkovských obcích, kdy je často hlavním iniciátorem rozvoje místní starosta. Právě jeho schopnost zmobilizovat různé typy zdrojů, kapitálů a místních aktérů vede k úspěšnému rozvoji obce. Vliv osobnosti starosty ve venkovských obcích opakovaně potvrdili Bernard (2011), Bernard a Kostecký (2011) či Čermák a Mikešová (2018). Rozvoj komunity je jedním z pilířů endogenního rozvoje venkovských obcí, prostřednictvím kterého dochází k rozvoji vnitřních podmínek a jehož cílem by mělo být zvýšení kvality života členů komunity a celkově i zvýšení kvality okolního prostředí. Právě společné cíle komunity (Brennan a kol. 2009) jsou hlavním iniciátorem rozvojem a které jsou důvodem mobilizace komunitních aktérů, kdy výsledkem je právě zvýšení oné kvality života. Koncept zvýšení kvality života v komunitě – *community vitality* uvádí Cook et al. (2009 in Bernard 2011), kdy kvalitu života a zdraví místní komunity ovlivňují ekonomické podmínky obce, kvalita bydlení a celková atraktivita obce.

K přístupu studie rozvoje venkova prostřednictvím komunitního rozvoje je však potřeba přistupovat s jistou rezervou. Teorie operuje s ideálním stavem, tj. vřelými vztahy mezi členy komunity či absencí sporů. Je důležité dodat, že ne vždy platí, že všichni členové společenství mají stejný zájem. Ne všechny vrstvy místního obyvatelstva mají společné cíle. Horáková a Fialová (2014) varují před přeceněním společných zájmů.

2.2.3 Vliv sociálního kapitálu na lokální rozvoj

V návaznosti na teorii komunit však nesmíme opomenout již klasickou, v odborné literatuře a výzkumech objevenou, teorii sociálního kapitálu, na které je výše zmíněných teoretických konceptech odkazováno. V obecné rovině můžeme na sociální kapitál nahlížet jako na vzájemné vztahy lidí, sociální soudržnost, atmosféru, důvěru či spolupráci mezi obyvateli obce (Jančák a kol. 2010). Sociální kapitál reprezentuje určitou vlastnost sociálního systému, která vzniká skrze interakce prvků v systému (Pileček 2010), kdy se jedná o proces změn vztahů, které se dynamicky proměňují v čase a reagují tak na chování každého jednotlivce ve společenských sítích (Giddens 1984). Sociální kapitál je vytvářen, rozvíjen a udržován sociálními interakcemi uvnitř sociálních skupin či komunit. K tomuto utváření dochází prostřednictvím již zmíněné samotné existence vztahů mezi jedinci, kontakty, společně sdílenými hodnotami, postoji, tradicemi a důvěrou (Sýkora, Matoušek 2009). Existenci vztahů prostřednictvím sociálních sítí rozlišují Flora a kol. (2016), kdy rozlišují mezi sítěmi formálními a neformálními. Za formální sítě můžeme považovat obecně uznávaná pravidla a normy, které jsou striktní pro všechny členy společenství. Neformálními sítěmi jsou osobní vztahy v rodině či sousedství, které se vyznačují ekonomickou či psychologickou podporou. Podobné rozlišení sociálního kapitálu uvádí Pileček (2010), který jej člení na kapitál individuální a kolektivní. Individuální sociální kapitál postihuje potenciál možnosti osoby zapojit se do existujících sociálních vazeb, kolektivní sociální kapitál popisuje vztahy mezi jedinci ve společnosti a schopnost vytvářet sítě mezi jednotlivci.

Pozitivní vliv existence sociálních sítí mezi aktéry rozvoje, kde dochází ke snadnému přenosu informací, a zvýšená občanská participace doprovázená sounáležitostí s danou komunitou a identitou s lokalitou. To je v případě rozvoje venkovských obcí i odloučených území důležité, jelikož je vývoj i nadále určen pozicí v sídelní hierarchii, kdy se vzrůstající vzdáleností a menší velikostí klesá význam ekonomických aspektů jejich rozvoje, a naopak roste význam aspektů sociálních a kulturních (Jančák a kol. 2010). Právě aspekty sociokulturní povahy mají význam pro úspěšnost venkovských obcí, jejich stabilizaci a pro aktivizaci vnitřních zdrojů rozvoje (více např. Hampl, Dostál, Drbohlav 2007).

2.2.4 Kvalita života

Výše jsem se zmínil o tezi, že na rozvoj můžeme mimo jiné nahlížet jako na změnu kvality života v dané obci. Kvalita života je velice obsáhlý a široce významový pojem, který se používá v mnoha vědních oborech, které se zabývají analýzou lidské aktivity. Pojem kvalita života, stejně jako venkov (viz. kapitola o vymezení venkova), disponuje mnoha definicemi napříč vědními obory, proto je velice složité jej definovat jedním univerzálním pojetím. Jak uvádí Cummins (1997), absence

jednotné definice je způsobena složitostí konceptu, který má velmi složitou strukturu napříč vědními obory. Spokojenost jedince s životními podmínkami je podmíněna životními potřebami, hmotnými i nehmotnými prostředky k uspokojení potřeb (McCall 1975 in Mareš a kol. 2006). Cutter (1985) zdůrazňuje, že potřeby se liší v rámci jednotlivců, tak v rámci celé komunity či společnosti. V případě studia kvality života na společenské úrovni je třeba zohledňovat i komplexní sociální a environmentální podmínky.

Kvalita života je kombinace subjektivních a objektivních hodnocení reality a života jedince. Do objektivní dimenze vnímání kvality života patří ty ukazatele, které jsou snadno měřitelné a vztahují se na populaci jedinců (Pospěch a kol. 2009), například souhrn ekonomických, sociálních a environmentálních podmínek ovlivňující život jedinců (Vaďurová, Mühlpachr 2005). Subjektivní dimenze postihuje vlastnosti, které působí na každého jednotlivce – např. štěstí, spokojenost s pracovní pozicí či pocit bezpečí (Pospěch a kol. 2009; Cummins 2000). V případě hodnocení úspěšnosti venkovských obcí bereme v potaz to, že pokud se lidé cítí v dané obci spokojeni, jsou zde šťastní, mohou zde uspokojovat své potřeby, v tom případě můžeme mluvit o obci s vysokou úrovní kvality života a jedná se o úspěšnou obec. Naopak obce, kde je tato úroveň kvality života nízká, nemůžeme mluvit o úspěšné obci, protože zde nedochází k uspokojování potřeb místních obyvatel. V této práci se bude na úspěšné obce nahlížet, zda se v obci vyskytuje vysoká úroveň kvality života místních obyvatel.

3 ÚSPĚŠNOST VENKOVSKÝCH OBCÍ

Pokud chceme hodnotit úspěšnost venkovských obcí, musíme si v první řadě uvědomit, co znamená úspěch pro obec, popřípadě jak úspěšnost měřit a následně hodnotit. Můžeme úspěšnost hodnotit na základě statistických dat v podobě přírůstku obyvatel, počtu postavených domů, podílu investic a zadluženosti na celkový rozpočet obce, nebo je vhodnější hodnotit obec na základě vysokého sociální kapitálu a kvality života místních obyvatel? Nebylo by vhodnější hodnotit úspěšnost na základě syntézy jak statistických, tak kvalitativních dat? Nejprve bylo potřeba si řádně uchopit a definovat úspěšnost jako pojem, následně i význam úspěšné obce, popřípadě podle čeho určit, zda je daná obec úspěšná. Dalším problémem měření úspěšnosti venkovských obcí jsou výše zmíněné teze o existenci více typů venkovů jakožto heterogenního prostoru, kde každá obec disponuje specifickými podmínkami, které ovlivňují život obyvatel dané obce, tak rozvojové možnosti. Neexistuje jednotná definice rozvinutosti a úspěšnosti venkovských obcí, kdy je situace zapříčiněna řadou faktorů, které je třeba zahrnout, ale i samotnou definicí rozvinutosti, která je značně komplexní (Bernard 2012). Než přejdu k literární rešerši úspěšnosti, přistupuji k úspěšné obci na základě § 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, který zní následovně: „*Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.*“ (Zákon 128/2000). Úspěšná obec je ta, která se rozvíjí a která pečuje o potřeby obyvatel, tj. dochází zde k rozvoji a lidé jsou zde spokojeni. Dále se stručně zaměřím na definování rozvoje a rozvinutosti a následně představím koncepty měření a hodnocení úspěšnosti venkovských obcí, jejichž platnost budu následně ve výzkumné části ověřovat.

3.1 Vztah úspěšnosti a rozvoje

Definování pojmu „úspěšnost“ se jeví jako velmi obtížný úkol. Jedná se o abstraktní pojem, jehož definice je velmi objektivně vnímána subjektivními pocity a hodnocením. Kvůli této subjektivitě neexistuje jednotná definice úspěšných a neúspěšných obcí. V obecné rovině můžeme úspěch definovat jako snahu jedinců či kolektivu dosáhnout předem stanovených cílů, kdy je splnění podmíněnou řadou faktorů, které mohou tuto snahu ovlivnit. S využitím zákona o obcích (§ 2) a konceptu kvality života lze za úspěšnou obec (komunitu) považovat tu, kde dochází k rozvoji a zároveň měřitelnému zvýšení kvality života jako celku nebo jednotlivých parametrů kvality života obyvatel obce. Opakem úspěchu je pak logicky neúspěch, kdy se nepodaří stanovené cíle splnit. V případě úspěšnosti obcí můžeme vycházet ze zákona o obcích (viz. výše), kdy je úkolem obce se rozvíjet a pečovat o blaho svých obyvatel. V odborné literatuře se konkrétně studiem úspěšnosti obcí zabývalo pouze několik autorů (viz. dále), více se však objevovaly studie zaměřené na popis a hodnocení rozvoje či rozvinutosti obcí či regionů, které uváděly teze, kdy spolu rozvinutost

a úspěšnost souvisí a kdy proces rozvoje vede k úspěšnosti či neúspěšnosti dané lokality. Právě z konceptů rozvinutosti budu při hodnocení úspěšnosti vycházet, protože stav úspěšnosti obce vnímám jako stav, kdy došlo k procesu rozvoje a zároveň k situaci, kdy lze porovnat jednotlivé obce a určit, kde k úspěšnému rozvoji došlo či dochází a kde naopak dochází ke stagnaci.

Definice pojmu rozvoj čelí stejné problematice jako úspěšnost, tj. existuje řada definic, které se odráží od vědeckého prostředí, ve kterém je rozvoj zkoumán (ekonomický, sociální, kulturní). Stejně jako s hodnocením úspěšnosti neexistuje žádná shoda v tom, jakým způsobem rozvoj měřit. Rozvoj venkova lze popsat širokou kombinací ekonomických, sociálních, kulturních a přírodních faktorů a ukazatelů, které se zároveň liší napříč regiony, kde hrají různé kombinace důležitou roli (např. Straka, Tuzová 2016).

V obecné rovině můžeme na rozvoj nahlížet jako na kvalitativní či kvantitativní pozitivní změnu výchozího stavu v průběhu sledovaného období. Jedná se o proces změny v určitém čase, který může být způsoben celou řadou faktorů (Binek a kol. 2009; Pělucha, Květoň 2016). K rozvoji dochází podle autorů ve třech případech: zapojení dosud nevyužitých vnitřních potenciálů, při změně konstelace vnějších podmínek ovlivňující vnitřní potenciál, či přímá intervence externích subjektů a jejich přímý vliv na vnitřní zdroje (ibid.). Rozvoj můžeme chápat jako pohyb od určitého stavu k jinému – vyššímu, komplexnějšímu a kvalitativně lepšímu. Rozvoj je souhrn sociálních procesu a komplexních změn v dané lokalitě, jehož optimálním výsledkem je vyšší kvalita života (Bernard 2011, 2012; Chromý a kol. 2011; Perlín 2021). Moseley (2003) charakterizuje specifikum rozvoje venkova, kdy dochází k udržitelnému procesu ekonomické, sociální, kulturní a environmentální změny, která vede ke stavu zvýšení kvality života. Zároveň je vhodně uvědomit si rozdílnost významů rozvinutosti a růstu, kdy se pojmy významově liší. Jak již bylo řečeno, rozvoj je kvalitativní proces, jehož výsledkem je změna kvality života. Růst je oproti tomu kvantitativní proces, se kterým lze statisticky operovat. Za růst venkovských obcí můžeme pokládat např. zvyšování počtu obyvatel, podíl nově postavených domů či podíl investic na místní rozpočet (Perlín 2020, 2021). Výsledným stavem rozvojového procesu je rozvinutost, tj. situace reflektující aktuálně dosaženou situaci, ke které došlo souběžným působením vnitřních a vnějších rozvojových faktorů a potenciálů (viz. dále) (Bernard 2012).

Hlavním cílem rozvoje venkova jakožto procesu změny je snaha o zlepšování pozice venkovských obcí, která směřuje k vytvoření harmonického systému kulturní krajiny, rozvoji pestrosti a specifik venkovských obcí či zajištění kvalitních podmínek pro život obyvatelstva (Binek a kol. 2011). Hlavním cílem rozvoje dle výše zmíněných teorií (endogenního rozvoje a rozvoje komunit) je prostřednictvím mobilizace vnitřních potenciálů (které jsou mnohdy umocněny potenciály vnějšími) a aktérů, což

vede k zachování tradiční podoby venkovské obce, ale i zvýšením kvality života místních obyvatel (Mátl a Srnová 2012). Czapiewski (2008) přirovnává definování oblastí úspěchu k termínu udržitelný rozvoj, který obecně definuje jako rovnováhu mezi lidskými potřebami a ochranou životního prostředí, na niž se nemá klást důraz pouze v přítomnosti, ale musí být brán ohled i na budoucnost. Udržitelný rozvoj definuje jako souběh tří oblastí – sociálních, ekonomických a environmentálních. Za úspěšný rozvoj autor považuje ty regiony, kde je hodnota indikátorů popisujících civilizační rozvoj relativně vysoká oproti sousedním jednotkám.

3.2 Vnitřní a vnější faktory úspěšnosti

Jak již bylo zmíněno výše, k rozvoji nedochází jen tak náhodně. K započetí nějakého rozvoje je potřeba mobilizovat rozvojové potenciály. Existuje celá řada rozvojových faktorů, a proto je dobré je shrnout do dvou skupin – **vnější** a **vnitřní** faktory rozvoje (např. Czapiewski 2008).

Klíčovými **vnějšími** faktory (někdy též nazývané jako tvrdé – viz. Bernard 2011, 2012) rozvoje venkovských obcí jsou ty faktory, které přímo ovlivňují rozvoj venkova, ale samotní aktéři jejich kvalitu nemohou ovlivnit. Mezi vnější faktory patří geografická poloha obce v rámci sídelního systému osídlení, velikost obce, životní prostředí a ekonomické faktory (Binek a kol. 2011). Právě vnější faktory patří stále k dominantním faktorům rozvoje jednotlivých sídel (více Illner 2006; Binek a kol. 2009; Perlín, Kučera, Kučerová 2010 či Chromý a kol. 2011). Bernard (2012) doplňuje vnější faktory ještě faktory strukturálními, tj. faktory, které nejsou činností místních aktérů přímo ovlivnitelné a přispívají k diferencovanosti charakteristik venkovských obcí a rozdílností jejich rozvojových možností. Faktor velikosti určuje postavení sídla v hierarchii sídelního osídlení Česka (např. Hampl 2005) a jeho vliv na rozvoj je komplikovaný, kdy se liší rozvojové možnosti mezi malými a velkými obcemi (Bernard 2012). Illner (2006) dodává, že větší obce mají obecně lepší schopnost ovlivňovat svůj rozvoj, mají větší vliv při prosazování svých zájmu, disponují profesionální samosprávou a mohou si dovolit investovat do náročnějších projektů. Faktor polohy ovlivňuje z velké míry atraktivitu obce. Obce v blízkosti většího města či jádra regionu jsou migračně atraktivnější a disponují lepšími sociodemografickými charakteristikami (Hampl 2005; Bernard a Kostecký 2011; Bernard 2012;), což ovšem nemusí nutně znamenat jako pozitivní faktor, v určitém pohledu může právě blízkost obce k centru působit jako negativní faktor (např. Leitmanová a kol. 2012; Bernard, Šimon 2017;).

Na **vnitřní faktory** je v současných teoretických konceptech regionálního rozvoje kladen stále větší důraz. Rozdílné vnitřní faktory mohou velmi dobře vysvětlit rozdílnou kvalitu života nebo obecněji rozdíly mezi obcemi, které mají stejné nebo podobné vnější faktory. Zatímco vnější faktory vytvářejí rámec, zařazují sledovanou lokalitu, obec, mikroregion do určitého řádu, vnitřní faktory mohou být

hnacími silami rozvoje a být příčinou úspěchu konkrétní obce ve srovnání s jinými obcemi se stejnými vnějšími podmínkami. Mezi vnitřní faktory patří např. subjektivní či kulturně-geografické faktory, tj. aktivita a adaptabilita klíčových aktérů či subjektů v podobě představitelů samospráv či dobrovolných spolků (Chromý a kol. 2011; Straka, Tuzová 2016). Subjektivní a kulturně-geografické faktory jsou přímo spojeny s místním obyvatelstvem a jejich aktivitami v daném území (Binek a kol. 2009). Ty můžeme dělit na hmotné a nehmotné. Vnitřními hmotnými zdroji jsou ekonomický a přírodní kapitál (Horáková, Fialová 2014), nehmotnými různé typy kapitálu – např. sociální, kulturní, politický, lidský (viz výše). Důležité je rovněž zmínit obyvatelstvo a jeho kolektivní jednání jako vnitřní faktor rozvoje. Významnou pozici při zajišťování lokálního rozvoje hrají lokální lídři, aktéři lokálního rozvoje, ať už formální, kteří jsou vybaveni politickou legitimitou vzešlou z demokratických voleb nebo neformální aktéři s přirozenou autoritou. Tito aktéři jsou pro fungování a rozvoj obce důležití, neboť poskytují potřebné rozvojové impulzy (Bernard 2012). Právě aktivní účast občanů ve veřejném životě a vzájemná komunikace místních aktérů posiluje demokracii a vede k efektivnějšímu vládnutí, což vede k rozvoji obce (Irvin a Stansbury 2004 in Horáková, Fialová 2014). Klíčovou součástí procesu rozvoje venkova je aktivita jednotlivců, image území, existence tradic a pocitu identity (Chromý a kol. 2011), která posiluje pocit zakořenění k danému území a pocitu snahy pečovat o svůj domov. Právě pocit nabytí identity můžeme vnímat jako jeden z možných úspěchů obce, kdy obec splnila svůj úkol a pečuje o blaho svých obyvatel, kteří se zde cítí doma a opačně obce, kde je možné sledovat vyšší identitu obyvatel nebo rekreatantů k místu, kde žijí, bude mít snazší a lepší předpoklady pro pozitivní usměrňování vlastního rozvoje (Perlín 2021).

Při zařazení vnitřních a vnějších faktorů rozvoje je nutné zdůraznit, že starší teoretické koncepty (např. jádro – periferie) se výrazně opíraly především o hodnocení vnějších faktorů rozvoje a snažily se svými opatřeními překonat, zmírnit nebo odstraňovat důsledky vnějších faktorů rozvoje. Novější, především institucionální teoretické koncepty jsou více ukotveny na hodnocení role vnitřních faktorů rozvoje a sledují jejich vliv na rozvoj obce.

3.3 Úspěšnost venkovských obcí

Jak již bylo uvedeno výše, venkovský prostor Česka je heterogenní. Každá venkovská obec disponuje odlišným rozvojovým potenciálem, rozvojovými faktory, ale i rozdílnými problémy, které vyžadují odlišné přístupy a nástroje jejich řešení. Je velmi obtížné nalézt jednotnou definici úspěšnosti obcí a to, jakým způsobem lze hodnotit rozvinutost a úspěšnost obcí. V této části uvedu konkrétní příklady autorů a studií, které se zabývaly měřením rozvoje, rozvinutosti a hodnocením úspěšnosti venkovských obcí a které se staly inspirací pro následnou praktickou část diplomové práce.

Dovolím si zopakovat, že rozvoj venkovských obcí je podmíněn dvěma skupinami faktorů – vnějšími (tvrdými) a vnitřními (měkkými). Tvrdé faktory ovlivňují rozvoj tak, že s nimi obec nemůže nijak manipulovat, tj. jsou univerzální a obce jimi jsou přímo ovlivněné. Naopak měkké faktory jsou veškeré vnitřní potenciály, které lze v daném území mobilizovat a které jsou ovlivněny kvalitou vnějších faktorů. Už zde však dochází k rozkolu o tom, jakým faktorům přikládat větší váhu. Bernard (2012) tvrdí, že při hodnocení rozvinutosti je třeba přihlídnout jak ke tvrdým, tak měkkým aspektům rozvinutosti. Že podobné hodnocení není jednoduchý úkol, dokládá Chromý a kol. (2011), kteří zastávají názor, že hodnocení úspěšnosti obcí na základě měkkých faktorů se jeví jako obtížný úkol z důvodu heterogenní podstaty venkova a specifických znaků, vlastností a rozvojových možností jednotlivých obcí. V této práci se pokusím hodnotit obce na základě jak tvrdých faktorů, které mají vliv na úspěšnost (poloha, velikost, institucionální rámec), tak podle měkkých faktorů, kterých je však mnoho a vyznačují se různorodou kvalitou vypovídající schopností. Proto bude nutné nalézt ty, které nejlépe vystihují situaci v našem zájmovém území a pomocí kterých bude relevantně umožněno porovnávat venkovské obce. Výběr sledovaných ukazatelů a hodnocení je svázán s konceptem kvality života. Hodnocené ukazatele v duchu práce dalších autorů jsou v práci navázány na ukazatele, které vystihují dílčí parametry kvality života a snaží se postihnout, hodnotit nebo měřit dílčí znaky tří hlavních pilířů kvality života.

Perlín a Šimčíková (2008) zmiňují tři skupiny aktérů, kteří se významnou měrou podílí na úspěšnosti venkovských obcí. První skupinou je obyvatelstvo, které považují např. B. Blažek (1998) či Majerová (2005) za nejdůležitějšího aktéra rozvoje venkovských obcí. Právě obyvatelstvo a jeho vliv na úspěšnost vyzdvihuje řada českých autorů. Například Binek a kol. (2009) pokládají za úspěšnou obec tu, kde existuje přátelský život a vřelé sociální vztahy, které odráží klasickou idylu tradiční venkovské komunity (B. Blažek 2004, Majerová 2005). Majerová (2005) staví obyvatelstvo venkovské obce do pozice hlavního objektu zájmu. Důležité je stabilní a mladé osídlení. Právě mladé lidi je třeba na venkově udržet, aby nedocházelo k vyhledávání a nedošlo k úpadku venkovského společenství. Autorka dále zdůrazňuje roli obce v případě vytváření podmínek zvyšující kvalitu života, ať už se jedná o dostupnost služeb či nabídnutí společenského a kulturního vyžití. Přítomnost sociálních služeb v podobě mateřské a základní školy je pro obec rovněž výhodné, protože vlastnictví vzdělávacích institucí z nich dělá atraktivní místo pro nové obyvatelstvo, převážně mladé rodiny s dětmi (ibid.). Odchod obyvatel, stárnutí populace a nedostupnost služeb patří mezi největší problémy, se kterými se musí současný venkov vypořádávat, což potvrzují studie zabývající se venkovskými periferiemi (např. Musil a Müller 2008, Bernard a Šimon 2017).

Další skupinou je místní samospráva, která ručí za správný chod obce. Její největší vliv na úspěšné vnímání rozvoje je skrze investiční činnost a chod místní infrastruktury. Význam samosprávy v lokálním rozvoji potvrdili např. Bernard a Kostecký (2011), kdy místní samospráva operuje s určitým finančním obnosem, kdy právě rozpočet obce přímo souvisí s rozvojem obce a dovoluje obci realizovat různé investiční akce k rozvoji služeb či infrastruktury.

Další možností, jak posoudit rozvinutost obce je dle Hampla a Müllera (1998) velikost pracovní vztahenou k počtu pracovních míst k obci. Z toho by mělo plynout, že obec s více pracovními pozicemi je na tom lépe v uspokojování ekonomických potřeb obyvatel. Tomu však oponují Bernard a Kostecký (2011), kteří tvrdí, že nedostatek pracovních míst ve venkovských obcích má nulovou vypovídající hodnotu o rozvinutosti obce, ale na druhou stranu podotýkají, že nedostatek pracovních pozic se může negativně projevit ve kvalitě společenského života. Nedostatek pracovních pozic vede obyvatele k vyjíždění mimo obec a k minimální době strávené ve svém bydlišti, což se odráží v nízkou intenzitu lokálních kontaktů (více např. Ouředníček a kol. 2011).

Mezi další vnější faktory ovlivňující úspěšnost je velikost a poloha vůči svému jádru, kdy velikost obce a její poloha vůči blízkému lokálním centru podmiňuje prosperitu a úspěšnost obce (Bernard, Kostecký 2011; Pělucha, Květoň 2016). Illner (2006) staví úspěšnost obcí na základě její velikosti, kdy velké obce jsou ekonomicky přitažlivější a mají větší šanci se prosadit v soutěži o alokaci soukromého kapitálu. S polohou úzce souvisí dojíždka za prací, za službami a za vzděláním, kdy se lidé více času vyskytují ve spádové oblasti a v místě obce tráví minimum času, což se může odrazit v přetrhání vazeb s místní komunitou a pocitem sounáležitosti (Kadeřábková, Trhlínová 2006). Právě trávení volného času a obecně nabídka volnočasových aktivit je další z podmínek úspěšnosti. Klasickou nabídkou volného času v obci představují různé společenské a kulturní akce, které napomáhají místnímu obyvatelstvu v utužování vztahů a vybudování si pocitu identity s místní lokalitou, což lze považovat za jeden z předpokladů místní angažovanosti (Bernard, Kostecký 2011). Právě důraz na kulturu napomáhá identifikaci jednotlivce do komunity a zároveň napomáhá k integraci celé komunity (Gregoriniová a Schollarová 2006 in Binek a kol. 2011). Pozitivní vliv tradic na místní rozvoj dále zdůrazňuje Majerová (2005) a B. Blažek (1998). Rovněž kvalita fyzického a sociálního prostředí ovlivňuje vnímání úspěšnosti. Binek a kol. (2009) kladou důraz na upravenost obce jakožto známku péče místního obyvatelstva o prostředí, reprezentativní roli obecní návsi a kvalitu její upravenosti a vzhledu zdůrazňuje Perlín (2020), upravenost celého intravilánu obce a její čistotu jako známku úspěšnosti zdůrazňuje Majerová (2005).

Obecně můžeme za úspěšnou venkovskou obec v duchu konceptu kvality života a rozvoje jako nástroje ke zvyšování kvality života označit tu obec, která je schopná zajistit pro své obyvatele

základní funkce v podobě dobré infrastruktury, dostupnosti služeb, odehrává se zde kulturní a společenský život a nedochází zde k žádným mezilidským sporům. Nesmíme rovněž opomenout význam místních dobrovolných spolků, které jsou mnohdy nejaktivnějšími místními aktéry z řad obyvatelstva, kteří organizují veřejný život v obci, kdy pořádají kulturní a společenské akce, ale i různé údržbové či drobné budovatelské práce. Úspěšná obec je ta, kde je bohatý kulturní a sociální život a vysoká aktivita místních obyvatel.

Úvodní drobný přehled sloužil k uvedení do problematiky hodnocení úspěšnosti venkovských obcí. Snažil jsme poukázat na to, že existuje spousta pohledů na to, jak nahlížet na hodnocení. V další části této kapitoly proto budou uvedeny studie, které se už detailně zabývaly hodnocením rozvinutosti či úspěšností venkovských obcí, které bylo prováděno prostřednictvím syntézy vnitřních a vnějších faktorů v duchu teoretických rámců institucionální teorie a teorie endogenního rozvoje. Z velkého množství studií jsem vybral ty, které mě nejvíce inspirovaly a jejichž platnost budu v následné praktické části ověřovat, zdali takto můžeme porovnávat a hodnotit venkovské obce v zájmovém území.

Czapiewski (2006, 2008) hodnotí úspěšnost na základě vyrovnaného rozvoje indikátorů postihujících aspekty ekonomické, sociální, přírodní a kulturně infrastrukturní. Pokud jsou aspekty ve vzájemné rozvojové rovnováze, můžeme konkrétní region či obec označit za úspěšný. Na vyrovnaný rozvoj musíme nahlížet jako na rozvoj indikátoru popisujících společenský rozvoj, které se vyznačují nadprůměrnými hodnotami v daném časovém úseku. Pokud jsou indikátory ze čtyř výše uvedených sfér rozvinuté, můžeme o dané oblasti či obci mluvit jako o obci úspěšné. Za neúspěšné oblasti pokládá naopak ty obce, které dosahují podprůměrných hodnot ve všech ukazatelích, kdy vysoká hodnota byt jen v jednom ukazateli neznačí úspěšnou oblast, které autor charakterizuje jako zaostale se rozvíjejících území (Czapiewski 2006). Za úspěšné jsou považovány ty obce, kde jsou všechny indikátory popisující společenská rozvoj relativně vysoké a které jsou charakterizovány konstantním rozvojem v daném časovém úseku. To znamená, že region, kde je rozvinuta pouze omezená část indikátorů, zatímco ostatní indikátory dosahují nižší hodnoty, než je stanovený průměr, nemůžeme obce či regiony pokládat za úspěšné oblasti (Czapiewski 2008). Nutno podotknout, že autor koncept nijak neověřil v praktickém výzkumu, omezil se pouze na teoretické vymezení. Vymezení úspěšných oblastí na základě pozitivních hodnot všech ukazatelů a nulová tolerance v nulové či negativní hodnotě konkrétní sféry je velmi přísné a nepřesné. Příkladem může být situace, kdy je venkovská obec zatížena finančním dluhem, automaticky neznamená neúspěšný rozvoj. Po určitou dobu bude mít místní samospráva omezené prostředky,

ale určitě se situace okamžitě neprojeví na úrovni kvality života místních obyvatel. Je potřeba brát autorovu tezi úspěšnosti s určitou rezervou a tolerancí.

Na Czapiewskiho volně navazují svou studii venkovského prostoru v okrese Vsetín autoři Perlín a Šimčíková (2008), kteří kladou více důraz na aktivitu místního obyvatelstva, kdy jeho aktivita nepomáhá nejen při rozvoji samotné obce, ale napomáhá i rozvoji komunity, což vede k větší participaci a rozvoji kvalitních sociálních vztahů i kvality života. Za synonymum úspěšné obce pokládají aktivní obyvatelstvo. Samotnou úspěšnost obce autoři hodnotili na základě pozitivních hodnot v kritériích ekonomické dimenze (ekonomicky aktivní obyvatelstvo či ekonomická aktivita obce), demografických charakteristikách obce, vzhledu obce (reprezentativnost veřejných prostranství), vybavení obce a dostupné infrastruktury či míru lokálního dění v podobě aktivní participace při volbách a kulturních či společenských akcích. Aktivitu místního obyvatelstva, která stimuluje kulturní a společenský život a je obecně pokládána za důležitou z hlediska rozvoje obce vyzdvihují i Ouředníček, Špačková, Feřtřová (2011). Výstupem z kritérií je předpoklad úspěšné obce, která disponuje dobrou ekonomickou základnou, upraveným prostranstvím, dobrou vybaveností infrastrukturou, ale hlavně vysokou aktivitou místního obyvatelstva. Zároveň se jako úspěšnější jeví obce s větším počtem obyvatel a zároveň byly situovány blíže k regionálnímu centru.

V podobném duchu se na problematiku úspěšnosti venkovských obcí zaměřuje relativně mladá studie od Abreu a kol. (2019), kteří se pokusili sestavit matematický index rurálního rozvoje a aplikovat jej na portugalský venkov. Podobný index sestavili i Michálek a Zarnekow (2012) v případě rozvoje venkovských oblastí na Slovensku a v Polsku, avšak pouze na úrovni větších regionálních jednotek, nikoliv na úrovni obcí. Úspěšnost byla měřena na základě indikátorů ze čtyř oblastí – demografické, sociální, ekonomické a environmentální. Autoři zároveň zdůrazňují, že takovéto měření je značně obtížné. Existuje sice řada indikátorů postihující rozvoj, žádný z nich však není specificky navržen na popis rozvinutosti venkova. Je proto třeba zahrnout větší množství indikátorů, aby byla rozvinutost postihnuta co nejpřesněji. Úspěšně rozvinutými obcemi byly ty, jež disponovaly větším počtem obyvatel, ale zároveň i větší hustotou zalidnění. Obyvatelstvo úspěšných obcí častěji vyjíždí za prací do blízkého centra. Za úspěšné obce byla považována i menší sídla, kde hrálo velkou roli místní zemědělství, které generuje pracovní místa v daných lokalitách. Autoři zároveň zdůrazňují velkou proměnlivost tohoto indexu hodnocení (je v něm zahrnuta řada proměnných operujících se současnou ekonomickou situací regionu) v čase. Úspěšné obce se mohou v krátkém časovém horizontu stát obcemi stagnujícími a naopak obce stagnující mohou během pár let nabýt statusu obce úspěšné. Nevýhodou tohoto modelu je orientace na proměnné

postihující ekonomickou situaci (se kterými se snadno operuje v matematických modelech) a nedostatečný důraz na vnitřní zdroje a sociální a kulturní kapitál místních komunit a aktérů.

Vliv místní komunity a lokálních aktérů na rozvoj venkovských obcí studoval ve svých dvou pracích Bernard (2011, 2012), kdy v prvním případě identifikoval vnitřní rozvojové potenciály venkovských obcí, ve druhém případě studoval prostorové souvislosti rozvinutých venkovských obcí na celém území Česka. V případě endogenních potenciálů hodnotil rozvinutost na základě dostupnosti do regionálního centra, socioekonomické situace spádového regionu, sídelního uspořádání obce, počtu obyvatel obce, sociálního, lidského, ekonomického a kulturního kapitálu, dostupnosti služeb a trávení volného času, kvality infrastruktury a celkové atraktivity obce. Výstupem bylo zdůraznění vlivu vzdělání a místní ekonomiky a vliv intenzity interakce a veřejného dění v obci jakožto jedny z nejdůležitějších podmínek úspěšného rozvoje. Zároveň se za úspěšné obce mohou považovat větší obce, naopak malé obce (do 200 obyvatel) mohou být ohroženy stagnací či úpadkem.

Mezi další autory, kteří se věnovali hodnocení rozvoje venkova na úrovni obcí je Simková (2008) prostřednictvím důrazu na podporu venkovské komunity a její mobilitu v rámci regionu, možnosti kulturních a sociálních aktivit, kvalitě sociálních služeb, pocitu bezpečí či zaměstnaneckým příležitostem. S významným faktorem dostupnosti služeb a jejich vlivu na úspěšnost obcí pracoval Boncinelli (2015) či Ramos (2009), kdy je hlavním determinantem přístup ke zdravotní péči či přístupu ke vzdělání v podobě mateřských a základních škol. Niedomysl (2007) klade důraz na budování image prostřednictvím zvyšování atraktivity, kdy hlavním cílem této strategie je do obcí přivést mladé obyvatelstvo. Pokud obec disponuje mladým obyvatelstvem, kterým může nabízet kvalitní životní prostředí a služby, můžeme tuto obec pokládat za úspěšnou. Další přehled s vymezenými přístupy ke studiu rozvojových faktorů uvádí Straka a Tuzová (2016).

Skála (2017) za rozvíjející obec pokládá tu, kde došlo v posledních 10 letech k trendu zvyšování počtu obyvatel, umístila se v posledních 3 letech alespoň jednou v celonárodní soutěži Vesnice roku v kategorii Zlatá stuha, Modrá stuha, Bílá stuha nebo Zelená stuha, při dvou posledních volbách do místního zastupitelstva byly postaveny více než dvě kandidátní listiny a volební účast ve dvou posledních volbách do místního zastupitelstva byla vyšší než celorepublikový průměr.

Podle průzkumu mezi obyvateli venkovských obcí z let 2008/2009 je hlavní podmínkou či znakem úspěšné obce ochota lidí sdružovat se, společně řešit problémy doprovázené schopným starostou v čele obce. To vede k potvrzení, že je v případě hodnocení obcí třeba zahrnout indikátory lidského a sociálního kapitálu. Co se týče samotné úspěšnosti, úspěšnou obcí je ta obec, která disponuje

rozvinutou infrastrukturou, pozitivním vztahem obyvatel k obci a osobnost schopného starosty (Chromý a kol. 2011).

Za rozvojově úspěšné obce můžeme pokládat ty obce, které dosahují kladně vysoké úrovně ve tvrdých aspektech rozvinutosti, mezi které patří dostupnost pracovních příležitostí, populační růst a stabilita obyvatelstva, relativně mladé obyvatelstvo (perspektivní věková struktura), dostupnost služeb, vhodné urbanistické řešení a zdravé a udržitelné životní řešení (Bernard 2012). Při hodnocení je nutné brát zřetel i na měkké aspekty rozvinutosti, mezi které patří určitá míra lidského a sociálního kapitálu, výskyt osobní sítě obyvatel, existence kulturního a společenského života, participace obyvatel v místních sdruženích. Z hlediska měkkých aspektů je úspěšná obec taková, která nabízí prostor pro tvorbu a udržování fungování lokální komunity, kde jde dostatek příležitostí ke vzájemné interakci (Bernard 2012). Tato práce tedy bude reflektovat zjištění více uvedených autorů a pracovat se syntézou tvrdých a měkkých aspektů rozvinutosti venkovských obcí, pomocí kterých bude možné určit, zdali se jedná o rozvojově úspěšnou obec, a tedy bude umožněno odpovědět na otázku, jaké faktory umožňují venkovskou obec pokládat za úspěšnou a kterou za stagnující.

4 METODICKÁ ČÁST

Hlavním cílem mého výzkumu je na základě teoretických poznatků určit hlavní faktory, podle kterých lze hodnotit celkovou úspěšnost venkovských obcí a identifikovat oblasti, ve kterých je obec úspěšná a ve kterých je její úspěšnost ohrožena. Výsledkem práce bude ověření platnosti konceptů zabývajících se měřením a hodnocením úspěšnosti venkovských obcí v otázce samotného rozvoje a kvality života místních obyvatel. Výsledky hodnocení poté mohou sloužit jako metodický podklad pro analýzu venkovského prostoru jednotlivých obcí a postihnouti momentální rozvojové situace jednotlivých obcí ve svých správních obvodech. Výstup analýzy může dále posloužit samosprávám i dalším místním aktérům dotčených obcí jako identifikátor jednotlivých oblastí rozvoje, které mají bezprostřední vliv na současný rozvojový trend.

V teoretické části je argumentováno, že v moderních teoretických konceptech rozvoj obcí vychází především z konceptů endogenního rozvoje, který je založen na akceleraci vnitřních faktorů rozvoje společně s důrazem na lidský a sociální kapitál místních aktérů a obyvatelstva, které zároveň slouží i jako indikátory postihující stav kvality života. V tomto duchu jsou zaměřeny i vědecké práce, podle kterých se výzkumná část této práce inspiruje. Jedná se o práce Czapiewski (2006), Perlín a Šimčíková (2008), Simková (2008) a Bernard (2012). Výzkumná část pracuje se syntézou všech těchto přístupů, které se vzájemně doplňují, naopak byly vypuštěny ty faktory, které mají v současné době nízkou vypovídající hodnotu a jsou zastaralé (např. dostupnost internetového připojení či individuální napojení k ČOV).

Metodika této práce je založena na kvantitativní metodologii. Nejprve budou vymezeny ty obce, které jsou dle teoretického ukotvení považovány za venkovské. Pro tyto obce bude sestavena datová matice, která obsahuje dílčí indikátory, pomocí kterých lze hodnotit rozvinutost a úspěšnost venkovských obcí. Analýza bude provedena prostřednictvím hodnocení jednotlivých faktorů rozvinutosti vzešlých z teoretického rámce, pomocí kterých lze hodnotit úspěšnost venkovských obcí. Na základě výstupů z této analýzy vznikne přehled obcí, které jsou úspěšné, které stagnující a které ohrožené. Závěrem analýzy bude konstatování, že v případě použití tohoto přístupu můžeme mluvit o možnosti hodnocení úspěšnosti rozvoje a kvality života ve venkovských obcích na základě těchto faktorů a potvrzení platnosti teoretických přístupů v otázce rozvoje venkova (institucionální teorie, teorie endogenního přístupu, tzn. bottom-up přístup, teorie sociálního kapitálu). Nutno podotknout, že se jedná o hodnocení vždy v rámci zvolené velikostní či polohové kategorie, které jsou platné pouze pro sledované území. Je dosti možné, že v jiném sledovaném území by hodnoty daného faktoru mohly vypovídat o úplně jiném typu úspěšnosti obce, než tomu je zde.

Kvantitativní analýza bude zpracována na základě datové matice, kterou jsem sestavil z veřejně dostupných dat (ČSÚ, Monitoring obcí, výroční zprávy jednotlivých obcí, Mapy.cz). Práce s analýzou bude probíhat v prostředí software IBM SPSS Statistics 25 a Microsoft Excel. Mapové výstupy budou zpracovány v software ESRI ArcGIS Pro.

4.1 Vymezení zájmové oblasti

Jak již bylo řečeno v úvodu, řešeným územím této práce jsou venkovské obce nacházející se ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové. ORP Hradec Králové se nachází v jihozápadní části Královéhradeckého kraje ve východních Čechách. Území zaujímá přibližně 677,44 km², což představuje zhruba 14 % rozlohy Královéhradeckého kraje (Královéhradecký kraj 2009). K 31. 12. 2020 bylo dle Českého statistického úřadu v území nahlášeno k trvalému pobytu 147 018 obyvatel (ČSÚ 2021).

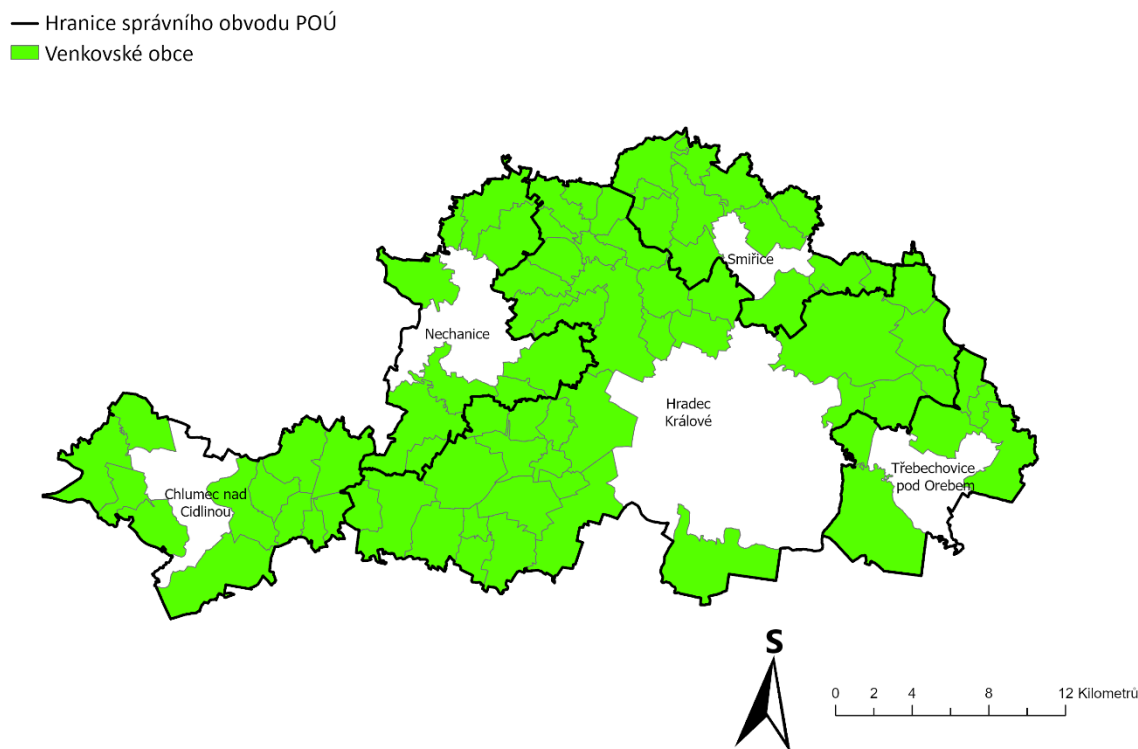
Ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové se vyskytuje 81 obcí (Královéhradecký kraj 2009), z čehož 5 obcí má statut města: Hradec Králové, Chlumeck nad Cidlinou, Nechanice, Třebechovice pod Orebem a Smiřice. Venkovské obce byly vymezeny na základě teoretického ukotvení o vymezení venkovského prostoru v podobě studií (např. Binek a kol. 2009, Perlín a kol. 2010) a zákona o obcích. V českém legislativě neexistuje jasně ukotvená definice venkovské obce, a proto bylo kritérium zvoleno na základě zákona o obcích (128/2000 Sb.) dle § 3 uvedeného zákona, tj. obec, která má alespoň 3000 obyvatel, je městem. Za venkovskou obec je v této práci pokládána ta obec, jejíž počet obyvatel k 31.12.2020 nepřesáhl hranici 3000 obyvatel. Zároveň je zde zohledněn statut obce, kdy sice obec nedosahuje stanovenou hranici, ale kvůli jejímu statutu nemůže být za venkovskou obec považována. Výjimkou je zde město Smiřice, kde bylo k roku 2021 k trvalému bydlišti přihlášeno 2927 obyvatel (ČSÚ 2021), čímž bychom mohli Smiřice pokládat za venkovskou obec, ale vzhledem ke svému statutu města nebyla jako venkovská obec vymezena, a tedy nebyly zahrnuty do analýzy. Vybrány tedy byly všechny obce, které svým počtem obyvatel nepřesahovaly zákonem stanovenou hranici 3000 obyvatel a které nedisponovaly statutem města, městyse či vojenského újezdu.

Takto vymezené venkovské obce svými katastrálními územími pokrývají území o rozloze přibližně 490,57 km², což představuje zhruba 72 % rozlohy ORP Hradec Králové). S celkovým počtem 37 744 trvale přihlášených obyvatel k 31.12.2020 (ČSÚ 2021) se na celkovém obyvatelstvu ORP Hradec Králové podílí pouze z 25 %¹. Seznam všech venkovských obcí včetně počtu obyvatel, vzdálenosti k centru ORP (Hradec Králové) měřené po veřejné komunikaci a příslušnosti k pověřenému

¹ Dle Leitmannová a kol. (2012) se vymezená oblast definuje jako Významně venkovské prostředí, kde žije okolo 15 – 50 % obyvatelstva celého regionu

obecnímu úřadu je uveden v příloze. Jednotlivá území venkovských obcí jsou znázorněna na mapě níže.

Mapa 1: Venkovské území ORP Hradec Králové

Zdroj: vlastní zpracování, ArcData Praha

Příslušnost jednotlivých obcí k pověřenému obecnímu dává možnost obce před samotnou analýzou úspěšnosti stručně charakterizovat na základě dřívějšího vymezení typů venkovského prostoru podle Perlín a kol. (2010). Oblasti Hradce Králové, Smiřic a Třebechovic pod Orebem byly autory klasifikovány jako „Rozvojový venkov“, které se nachází v zázemí největších měst, leží při rozvojových osách a hlavních dopravních koridorech spojujících další jádrové oblasti. Rozvojový venkov se podle Perlín a kol. (2010) vyznačuje silným hospodářským a populačním růstem, vykazují vysoké migrační saldo a vysoké podíly nově postavených domů k celkovému počtu domů. Index vzdělanosti obyvatelstva je zde vysoký a míra nezaměstnanosti nízká, tj. nachází se zde vysoká hodnota lidského kapitálu. Politický kapitál je zde nízký, což odráží nízká volební účast místních obyvatel² ve volbách do místních zastupitelstev. Autoři nízkou účast zdůvodňují neznalostí místních politických představitelů a místních rozvojových problému, což je zdůvodněno vysokou fluktuací

² Autoři volební účast do místních zastupitelstev vztahovali v době zveřejnění studie (2010) k roku 2006.

místních obyvatel. Jiný důvod uvádí Bernard (2011), kdy nízká volební účast může znamenat spokojenost místních obyvatel se současným stavem místní samosprávy, naopak vysoká volební účast může předznamenávat nespokojenost obyvatel se způsobem vedení obce a jejího rozvoje. Rozvojový venkov je charakteristický vysokým rozvojovým potenciálem v podobě populačního růstu, dostupné technické infrastruktury, hospodářských aktivit a lidského kapitálu, ale je postižen nízkou mírou sociálního a politického kapitálu a nižší kvalitou komunitního života.

Zbylé oblasti spadající ke konkrétnímu POÚ (Chlumec nad Cidlinou, Nechanice) Perlín a kol. (2010) definovali jako „*Nerozvojový sousedský venkov*“, kdy takto vymezené oblasti spadají do vnitřního území Čech, které zahrnuje většinu hospodářsky slabých území ležících při vnějších hranicích krajů. Jedná se o tzv. vnitřní periferie (vymezením vnitřní periferie a periferních oblastí včetně odlehlých obcí se zabývali např. Musil a Müller (2008), Bernard a Šimon (2017, 2018), avšak naše zájmové území jako vnitřní periferii ani jedna studie nedefinovala). Obce nacházející se v této oblasti jsou hůře vybaveny technickou infrastrukturou a disponují horším napojením hromadné dopravy, což omezuje mobilitu místních obyvatel. Lidský kapitál je zde na poměrně vysoké úrovni i přes vyšší index stáří či průměrný index vzdělanosti. Nezaměstnanost je zde stejně jako u Rozvojového venkova na nízké úrovni, avšak je zde nižší podíl nově postavených domů v určitém období a vyšší účast ve volbách do zastupitelstva. Sociální faktory v podobě lidského a sociálního kapitálu jsou zde příznivé (sociální kontrola, aktivita místních dobrovolných spolků), ekonomický a hospodářský rozvojový potenciál je naopak stagnující a na celkovém rozvoji se podílí jen minimálně.

4.2 Charakteristika proměnných

Definování sledovaných proměnných proběhlo na základě obecného definování úspěšné venkovské obce a operacionalizace teoretických modelů z teoretické části práce. Hodnocení úspěšnosti je založeno na tvrdých a měkkých aspektech rozvinutosti (Bernard 2012). V případě kvantifikovatelných indikátorů rozvoje budou podobně jako v Czapiewski (2006), Perlín, Šimčíková (2008) a Bernard (2012) za úspěšné obce pokládány ty, které disponují nadprůměrným příznivým demografickým vývojem v podobě populační stability či růstu a příznivé věkové struktury, či vybavenost obce v podobě místní technické infrastruktury a dostupnosti služeb. Při hodnocení kvalitativních indikátorů rozvoje jsou podle Jančák a kol. (2008) či Bernard (2011, 2012) úspěšné ty obce, kde je nadprůměrná hodnota lidského a sociálního kapitálu, výskyt aktivního kulturního života či participace místního obyvatelstva v politickém životě.

Na základě Czapiewski (2006) a Perlín a Šimčíková (2008) byly sestaveny jednotlivé pilíře úspěšnosti obce a jejího rozvoje, které budou analyzovány. Jedná se o pilíř **1) demografický, 2) ekonomický,**

3) společenský a 4) pilíř vybavenosti obce. Vymezené pilíře obsahují dílčí faktory popisující rozvinutost či úspěšnost. Ve kvantitativní části budou hodnoceny jednotlivé pilíře dohromady. Tabulka č.2 zahrnuje seznam všech 20 faktorů úspěšnosti včetně jejich zdroje dat. Primárním zdrojem dat sociálně ekonomických je portál Českého statistického úřadu, kde jsou zveřejněny všechny potřebné ukazatele za jednotlivé obce. Údaje o ekonomickém stavu obce pochází z portálu MONITOR, který spravuje Ministerstvo financí. Údaje o společenském životě pochází z internetových stránek jednotlivých obcí. Údaje o vybavenosti obcí pochází rovněž ze stránek jednotlivých obcí, dále z mapového portálu Mapy.cz, portálu jízdních řádů IDOS.cz a z vlastních podkladů, které byly pořízeny při terénním šetření.

4.2.1 Demografický pilíř

První skupinu představuje soubor demografických údajů, které odrážejí aktuální stav v obci v určitém časovém období. Výběr faktorů byl proveden tak, aby pokud možno co nejlépe reprezentoval významné demografické jevy, které jsou pro český venkov charakteristické a ovlivňují rozvoj venkovských obcí.

Podíl osob 65+ postihuje věkovou strukturu obyvatelstva, resp. podíl obyvatelstva postproduktivního věku na celkový počet obyvatel obce. V některých studiích je místo tohoto ukazatele využit samostatný index stáří. Při konstrukci jsem využil poznatku od Bernard (2012), který tvrdí, že využití tohoto podílů samostatně lépe postihuje věkovou situaci v obci, neboť samostatný index stáří vzhledem ke své konstrukci v malých obcích dosahuje extrémních hodnot, což by poté znemožnilo porovnání jednotlivých obcí.

Relativní přírůstek z let 2012 až 2019 indikují demografický rozvoj obce. Význam tohoto faktoru je kladen zejména pro svou současnou funkci, kterou venkovské obce zastávají, tj. místo k bydlení. V případě malých obcí je možné demografický vývoj považovat za důležitou součást rozvoje obce. Nadprůměrné pozitivní přírůstek obyvatelstva může reprezentovat atraktivitu dané obce, ale zároveň samostatně neindikuje rozvoj území, je tedy potřeba v případě každé analýzy zohlednit i další proměnné. Relativní přírůstek je vztažen k roku 2011 a udává, o kolik procent přibylo či ubylo populace v dané obci. Záměrně jsem vybral interval vztažený k datům z posledního dostupného sčítání, abych co nejpřesněji postihl změnu populace v poslední dekádě. Proces změny populace není okamžitý proces, je třeba jej sledovat po delší časové období a jeho vliv na rozvinutost se projevuje až v rozmezí následujících let. Stejně tak jsem postupoval i v případě podílu nově postavených domů na celkový počet domů, kdy jsem vybral stejně dlouhý interval ze stejného důvodu.

Podíl nově vystavených domů v letech 2012 až 2019 reprezentuje podíl nově postavených domů v obci ze všech obytných domů k roku 2019. Ukazatel nás může informovat o stavu současného trendu nové výstavby, která je typická pro suburbanizační zázemí metropole, kdy se lidé stěhují do vlastního rodinného bydlení v zázemí měst. Jedná se tedy o ukazatel, podle kterého můžeme s jistotou rezervou určit, že daná obec je atraktivní z hlediska bydlení. Ukazatel je však nutné brát s jistotou rezervou. Zahrnuje pouze dokončené nové domy, nikoli stávající domy, které byly rekonstruovány. V takto koncipovaném ukazateli nejsou zahrnuty zrekonstruované domy v intravilánu či historickém jádru obce, které dříve sloužily jako hospodářské zázemí statků a nyní slouží k trvalému bydlení. I přes tento fakt bude v hodnocení na podíl nově postavených domů nahlíženo jako na faktor, který signalizuje atraktivitu dané obce.

4.2.2 Ekonomický pilíř

Druhou skupinou jsou ekonomické ukazatele popisující hospodářský stav obce, popřípadě ekonomickou aktivitu místních obyvatel. **Míra nezaměstnanosti** je považována za jeden z hlavních ukazatelů lokálního rozvoje, kdy právě nedostatek pracovních příležitostí a nemožnost obyvatel být ekonomicky aktivní může předznamenávat celou řadu sociálních problémů. Ukazatel je konstruován jako průměrná míra nezaměstnanosti z jednotlivých let 2016 až 2020, aby co nejlépe vystihla střednědobý stav nezaměstnanosti a zároveň byla odstraněna výrazná odchylka, která může v případě malých jednotek snadno vzniknout. Nezaměstnanost se kontinuálně proměňuje v času, a proto byl zvolen pětiletý průměr, který zohlední náhlý nárůst či pokles v určitém roce v intervalu, což má vliv na kvalitu života místních obyvatel.

Relativní počet podnikatelských subjektů (fyzické i právnické osoby) na jednoho obyvatele (se zjištěnou aktivitou) lze pokládat za ukazatel ekonomického rozvoje obce. Počet podnikatelů, kteří provozují činnost na území obce a generují zisk, se následně projevuje v daňovém výnosu rozpočtového určení daní, prostřednictvím kterého podnikatelé svou činností přispívají do obecního rozpočtu a celkově zvyšuje ekonomickou (kupní) sílu dané obce.

Celková suma investic a jejich podíl na celkové výdaje mezi lety 2017 až 2020 je faktor, kterým lze postihnout aktivitu místní samosprávy v rozvojové činnosti. Jedná se o celkovou sumu všech kapitálových výdajů obce v jednotlivých letech v rozmezí, resp. jsou zde zahrnuty všechny investiční nákupy a související výdaje. Nejčastěji podle portálu MON1TOR obce investovaly do dlouhodobého majetku v podobě rekonstrukcí a staveb objektů v obci, popřípadě nákup obslužných zařízení. Jedná se o náklady, které obec v případě svého rozvoje musí investovat. Úspěšné obce budou mít ve sledované kategorii nadprůměrně investované prostředky.

Faktor **podíl dluhu obce** ku průměrnému příjmu z let 2017 až 2020 postihuje zadluženost obce. Obce si často na své investiční akce půjčují prostředky, které pak musejí několik let splácet, což je následně omezuje v plánování další investiční činnosti a tedy rozvoje. Faktor však musíme brát s jistou rezervou. Zadluženost automaticky nemusí znamenat zastavení dalšího možného rozvoje. Obec před nebo během sledovaného období mohla zahájit velkou investiční akci, popřípadě ji dokončila, kdy může v případě bankovní půjčky vzniknout dluh. Proto je ukazatel konstruován jako pětiletý podíl, aby byl eliminován případný náhlý impulz zadluženosti. Přesto však bude na podíl dluhu v této práci nahlíženo jako na negativní charakteristiku, která může omezit obec v budoucím vývoji. Jako únosnou hranici dluhové služby jsem zvolil podíl 25 %, kdy zvýšená pozornost dluhové službě u obcí by měla být věnována již při hodnotě vyšší než 20 % (Szarowska a kol. 2018).

4.2.3 Společenský pilíř

Třetí pilíř popisující rozvinutost a úspěšnost jsou faktory popisující hodnotu sociálního, lidského a politického kapitálu. Právě na tyto kapitály je podle teoretického rámce endogenního rozvoje kladen větší důraz. V duchu teorie komunit, kterou zmínil Bernard (2011), patří dobrovolné organizace a spolky mezi nejvýznamnější lokální aktéry, kteří se vysokou měrou podílí i na kvalitě života obyvatel obce. Faktor **počet spolků** je pouze přibližným indikátorem. Sám o sobě má malou vypovídající hodnotu, kdy spolek může být formálně zaregistrován, nevykonává však v obci žádnou aktivitu. Samotná aktivita dobrovolných spolků a neziskových organizací bude zjišťována v terénním šetření.

Faktor vypovídající o životě v obci je **počet kulturních akcí** v roce 2019 naopak dostatečně vypovídá o kulturním a společenském životě v obci. Kulturní a společenské akce dávají prostor místním obyvatelům přijít do vzájemného kontaktu a tím udržovat společenský život v obci. Velký počet kulturních akcí znamená, že obec tzv. „žije a něco se tam děje“.

Index vzdělanosti jako ukazatel lidského kapitálu znázorňuje zvýšené možnosti uplatnění obyvatel na trhu práce a slouží i jako indikátor potenciálu lidských zdrojů v obci. Jedná se o jediný faktor, který dosud čerpá data pouze ze cenzu 2011 a jeho stáří do značné míry omezuje jeho vypovídací schopnost.

Volební data vztahující se ke komunálním volbám, které reprezentuje průměrná **volební účast** do místních zastupitelstev z roku 2018, **počet kandidátů na jednoho obyvatele** a **počet kandidátů na jedno zastupitelské křeslo**, indikují participaci místního obyvatelstva a jeho angažovanost ve veřejném dění. Jak oddává Bernard (2011, 2012), tyto indikátory mají pouze přibližnou vypovídající schopnost. V případě volební účasti místních obyvatel do zastupitelstva může nízký

průměr znamenat buď spokojenost obyvatel s místním vládnutím, a tedy tíhnou k tomu zachovat současný stav, či nezájem o lokální dění. Naopak vysoká průměrná volební účast může signalizovat nespokojenost obyvatel se současným stavem vládnutí, popřípadě se aktivně zajímají o lokální dění. Podobně můžeme nahlížet i na přímou účast v případě souboje za místa v zastupitelstvu. Aktivitu místního zastupitelstva vystihuje faktor **počtu veřejných zasedání zastupitelstva** v roce 2019. Nadprůměrná setkávání indikují aktivní snahu zvolených zastupitelů řešit různorodé úkoly týkající se úspěšného vedení obce, naopak nízká setkávání zastupitelů mohou předznamenávat nízký zájem zastupitelů na rozvoji obce a staví se tak do role zastupitelů udržujících současný stav. Především ve venkovských obcích ale může být problém odlišit formální zasedání zastupitelstva, která se ze zákona musí konat alespoň jednou za tři měsíce (Zákon 128/2000 Sb.) a častá neformální setkání a interní porady zastupitelů, která nejsou evidována, ale přesto se na nich utváří společný pohled, společné rozhodnutí, které je pak pouze formalizováno na veřejném zasedání.

4.2.4 Vybavenost obce

Poslední pilíř postihuje celkový vzhled obce a dostupnost infrastruktury, kterou je potřebné udržovat k uspokojivé kvalitě života. **Suma infrastruktury** zahrnuje přítomnost všech služeb, které jsou v jednotlivých obcích k dostání. Je zde zahrnuta přítomnost mateřských a základních škol, objektů jednotlivých služeb, kulturních domů či sportovních zařízení³. Faktor **počtu spojů** indikuje možnost vyjet do nejbližšího centra těm obyvatelům, kteří nedisponují osobními automobily. Čím větší počet spojů⁴, tím větší možnost mobility místního obyvatelstva. Zbylé faktory budou ověřovány dodatečně v terénním šetření, neboť pro ně neexistuje datová základna. **Technický stav místních komunikací, reprezentativních budov a vzhled centra obce** bude sledován ve třístupňové škále (špatný, dobrý, velmi dobrý) a v rámci sjednocení hodnocení bude v etalonu popsán celkový stav. Tyto znaky evokují v místních obyvatelích kvalitní místo v životě či ovlivňuje rozhodování potenciálních nových obyvatel o novém místě bydliště. V případě těchto faktorů bude práce vycházet z toho, že pokud bude mít obec upravené komunikace (ať už komunikace ve vlastnictví obce či komunikace ve vlastnictví kraje), bude mít reprezentativní budovy v uspokojivém stavu a návěs centrální části obce, můžeme mluvit o faktorech úspěšnosti.

³ Faktor byl sestaven dle Bernard (2011): mateřská škola – 2 body; základní škola – 1 bod; ordinace lékaře – 1 bod; vybavenost (prodejna potravin, tělocvična, kulturní zařízení, hřiště apod.) vždy za 1 bod, za více výskytů 2 body

⁴ Započítány jsou pouze spoje autobusové dopravy. Některé obce disponují i vlakovým nádražím, což znemožňuje vzájemné porovnání.

Tabulka 2: Indikátory úspěšnosti

<i>Pilíře úspěšnosti</i>	<i>Faktor úspěšnosti</i>	<i>Zdroj dat</i>
Demografický pilíř (D)	Podíl osob 65+ (2020)	ČSÚ
	Relativní přírůstek obyvatelstva (2012-2020)	ČSÚ
	Podíl nově postavených domů (2012-2020)	ČSÚ
Ekonomický pilíř (E)	Průměrná nezaměstnanost (2016-2020)	ČSÚ
	Počet fyzických osob na 1 obyvatele	ČSÚ
	Počet Právnických osob na 1 obyvatele	ČSÚ
	Podíl investic k celkovým příjmům (2017-2020)	MF
	Podíl dluhu obce	MF
Společenský pilíř (S)	Počet spolků	Stránky obcí
	Počet kulturních akcí v obci (2019)	Stránky obcí
	Index vzdělanosti	ČSÚ
	Průměrná volební účast (2014,2018)	ČSÚ
	Počet kandidátů na jednoho obyvatele (2014, 2018)	ČSÚ
	Počet kandidátů na 1 zastup. křeslo (2014, 2018)	ČSÚ
	Počet zasedání zastupitelstva v roce (2019, 2020)	Stránky obcí
Vybavenost obce (VO)	Suma infrastruktury	vlastní
	Počet spojů veřejné dopravy	IDOS.cz
	Stav hlavní komunikace a pěších cest	vlastní
	Stav reprezentativních objektů obce	vlastní
	Stav veřejných prostranství a zeleně	vlastní

Zdroj: vlastní zpracování

4.3 Způsob hodnocení

Hodnocení bude probíhat na základě porovnání průměrných hodnot každého faktoru jednotlivé obce v každé vzdálenostní i populační skupině zvlášť. Metodu porovnání nadprůměrných hodnot jsem zvolil z několika důvodů. Prvním je obtížná aplikace vícerozměrných statistických metod na analýzu tak malých jednotek, jakými jsou obce, které se navíc nacházejí v jednom mikroregionu. Na tento problém ostatně upozorňují Musil a Müller (2008), Perlín a kol. (2010) či Bernard (2011). Druhý důvod je čistě pragmatický. Jak bylo zmíněno v úvodu této práce, výstup z analýzy může sloužit místním samosprávám i nadřazeným územním samosprávným celkům jako metodická opora, proto byla zvolena metoda hodnocení na základě průměrů, která je dle mého názoru v tomto případě vhodná a její použití neomezuje úředníky, kteří nedisponují potřebnými znalostmi statistických postupů.

Z každého faktoru bude odvozena jeho průměrná hodnota⁵ za všechny obce v dané vzdálenostní kategorii, která bude následně porovnáována s jednotlivými hodnotami faktoru každé obce. Některé faktory budou porovnávány z důvodu své povahy jinak než přes průměrnou hodnotu za všechny obce. V případě faktoru *Nezaměstnanosti* bude hodnota obce porovnáována s hodnotou nezaměstnanosti za celé Česko⁶. V případě *Podílu investic na celkové příjmy obce* byla hraniční mez stanovena na 25% podílu vynaložených investičních výdajů. Hraniční meze u faktoru *Počet zasedání zastupitelstva* byla stanovena podle zákonem stanoveným minimálním počtem veřejných zasedání za rok⁷. Bod byl tedy přiřazen těm obcím, kde se konaly čtyři a více veřejných zasedání zastupitelstva obce v roce 2019. U faktoru *Suma dopravních spojů* jsem jako mezní hranici stanovil 10 spojů⁸. V případě *Technického stavu silničních komunikací, reprezentativních budov a obecní zeleně* byl udělen bod za pozitivní stav.

Obcí s nadprůměrnou nebo pozitivní hodnotou výskytu faktoru bude udělen bod, obcí s podprůměrnou hodnotou bod udělen nebude. Maximální možný počet bodů je 20. Následné vyhodnocení obce jako úspěšné/ohrožené bude založeno na základě nadpolovičního počtu bodů, které obec získá v jednotlivém pilíři úspěšnosti⁹. Za úspěšnou obec bude pokládána ta, která dosáhne nadpolovičního počtu bodů ve všech oblastech úspěšnosti (tzv. „úspěšná obec“ – Ú+).

⁵ Do průměru nebudou započítány odlehle hodnoty, které by zkreslily hodnotu průměru, což by následně zvýhodnilo obce s vysokou hodnotou faktoru.

⁶ Průměrná nezaměstnanost v ČR k 31.12.2020 byla 4 %. (ČSÚ 2021)

⁷ Dle zákona 128/2000 Sb. o obcích a § 92 odst. 1 se zastupitelstvo schází podle potřeby, nejméně jedenkrát za 3 měsíce.

⁸ Deset spojů ve středu 1.6.2021 jsem stanovil z důvodu dostatečného pokrytí pracovního dne

⁹ Maximální počet bodů v každém pilíři je následující: demografický vývoj = 3 body; ekonomické ukazatele = 5 bodů; sociální, lidský a politický kapitál = 7 bodů, vybavenost obce = 5 bodů

Obec, která dosáhne nadpolovičního bodu ve třech ze čtyř kategorií, bude rovněž pokládána za úspěšnou (tzv. „**částečně úspěšná obec**“ – **Ú**). Za **stagnující obec** bude pokládána ta, která dosáhne na nadprůměrné hodnoty faktorů maximálně ve dvou oblastech úspěšnosti. Za **ohroženou obec** bude pokládána ta, která dosáhne nadpoloviční hodnotou bodů pouze v jedné kategorii, popřípadě nedosáhne nadpoloviční většiny bodů v žádné kategorii. Hodnocení míry úspěšnosti, resp. neúspěšnosti se vždy vztahuje k vybranému souboru obcí buď podle velikosti nebo podle polohy.

Postup hodnocení bude stejný při rozčlenění podle polohy vůči regionálnímu centru a podle počtu obyvatel, kdy výstup z každé polohové a velikostní kategorie bude doplněn mapou regionu s vyznačenými obcemi a jejich typem úspěšnosti, grafem popisující procentuální výskyt nadprůměrných hodnot faktorů z každé oblasti úspěšnosti a tabulkou s jednotlivými obcemi, které budou seřazeny podle nejvyššího počtu dosažených bodů. Jelikož se analýza zabývá hodnocením 76 obcí za použití 20 indikátorů, není v této práci prostor na interpretaci každé obce. Každá obec disponuje různým rozložením nadprůměrných hodnot v jednotlivých pilířích, tudíž se jednotlivé důvody úspěšnosti a ohrožení liší. Proto bude u jednotlivých vzdálenostních a velikostních kategorií konkrétně jmenována vždy ta nejúspěšnější a nejvíce ohrožená obec. Všechny výsledky, které zde budou interpretovány, budou součástí přílohy, kde bude možné si najít konkrétní obec a podívat se, jakými hodnotami disponuje a jak je na tom v porovnání se stejně velikými obcemi v rámci regionu a jak v porovnání se sousedními obcemi.

Na závěr bude provedeno srovnání pořadí obcí podle jednotlivých hodnot či výskytu faktoru za celé území ORP. Obce budou srovnány podle hodnot jednotlivých faktorů úspěšnosti. Toto seřazení bude provedeno dvacetkrát, kdy budou zaznamenány jednotlivá pořadí obce, která se zprůměrují a tím se získá celkové pořadí obcí v regionu. Velmi pravděpodobné je výskyt vícero obcí se stejným průměrem pořadí, proto bude jako kontrolní hodnota stanoven součet hodnot jednotlivých pořadí, kdy úspěšnější bude obec s menším číslem.

5 KVANTITATIVNÍ ANALÝZA ÚSPĚŠNOSTI

Následující kapitola obsahuje kvantitativní a kvalitativní analýzu všech 76 obcí, které byly ve správním obvodu ORP Hradec Králové vymezeny jako venkovské. Po vymezení venkovského prostoru, jeho stručné charakteristice a sestavení faktorů úspěšnosti na základě operacionalizace teoretického rámce můžeme přejít ke kvantitativní analýze, která bude rozdělena do tří částí. V první části budou hodnoceny obce podle své polohy vůči regionálním centru. Ve druhé části budou jednotlivé obce porovnávány na základě počtu obyvatel. Ve třetí části poté porovnány v rámci celého zájmového území.

Pro geografické hodnocení postavení obcí jsou klíčové dva parametry, jednak velikost obce (měřena např. jako počet obyvatel v konkrétní obci) a dále poloha měřená jako horizontální geografická poloha. Pro hodnocení venkovských obcí ve venkovském zázemí ORP Hradec Králové jsem zvolil jako klíčový diferenční faktor polohu obce. Rozdíly ve velikosti v kategorii venkovských obcí budou zcela jistě patrné, nikoliv však v kategorii obcí do 3000 obyvatel zcela zásadní.

Velké obce mohou disponovat určitými výhodami oproti menším obcím ať už v podobě většího rozpočtu, dostupnější infrastruktury či většího počtu dobrovolných a neziskových organizací, které mohou rozvíjet společenský život. Přesto hodnocení úspěšnosti na základě vnějšího faktoru vzdálenosti od centra pokládám v rámci mikroregionu za vhodné, neboť bude mít výsledek větší vypovídající hodnotu oproti analýze na základě velikosti, která je dle mého vhodná v případě, pokud analyzujeme obce na vyšší řádovostní úrovni (např. meziregionální). I přesto je hodnocení obcí v rámci mikroregionu na základě velikosti vhodné v případě komparace jednotlivých v dané velikostní kategorii, kdy je možné porovnat výskyt jednotlivých faktorů.

V případě vymezení jednotlivých vzdálenostních úseků od centra a porovnávání jednotlivých obcí jsou dotčené obce stejně ovlivněny polohovým faktorem. V případě použití vymezení na základě faktoru velikosti je rozvoj obcí, jak dodává Bernard (2012), závislý na situaci v regionu. To vede k situaci, že jednotlivé obce ve stejné poloze spolu mohou svádět rozvojový souboj, kdy je však větší obec ve výhodě. Zároveň nemůžeme tvrdit, že malé obce jsou v porovnání s velkými obcemi v nevýhodě a že jsou neúspěšné. I malé obce mohou nabízet prostřednictvím aktivního obyvatelstva možnost společenského setkání či aktivně udržovat veřejná prostranství, a i s malým rozpočtem je jim umožněno realizovat drobné rozvojové projekty. Zároveň zde mohou lidé vnímat svou kvalitu života jako kvalitnější oproti větším obcím (Bernard a kol. 2018).

Kvantitativní analýza bude hodnotit faktory úspěšnosti na 76 venkovských obcí ve správním obvodu ORP Hradec Králové. Nejprve bylo potřeba si jednotlivé obce rozřadit do kategorií podle vzdálenosti

od Hradce Králové. Vzdálenost k centru regionu byla měřena prostřednictvím údajů z Mapy.cz (2020), kdy se měřila vzdálenost po veřejné komunikaci v kilometrech osobním automobilem z centra obce na předměstí Hradce Králové. Z nabízených tras byla vybrána nejkratší a pokud možno co nejrychlejší trasa, což nám umožňuje rozřadit jednotlivé obce na základě dojíždkové dostupnosti obyvatel z jednotlivých venkovských obcí do Hradce Králové. Obce byly následně rozřazeny do jednotlivých vzdálenostních intervalů (po 5 km). V případě ověření faktoru velikosti bylo třeba obce rozdělit do jednotlivých intervalů podle počtu obyvatel. Vzhledem k absenci většího podílu obcí s více jak 1000 obyvateli jsem se rozhodl obce rozřadit do čtyři intervalů, které v sobě zahrnují takový počet obcí, aby bylo možné je vzájemně porovnávat, které by v každé kategorii nebylo ovlivněno minimem i maximem.

Tabulka č.3 níže zahrnuje četnosti obcí v jednotlivých vzdálenostních kategoriích. Jak je uvedeno v tabulce č.4, v nejbližším zázemí města Hradce Králové se nachází šestina všech obcí, kde je zároveň situováno pět ze sedmi největších venkovských obcí, kdy se tyto obce podílí takřka třetinou na celkovém počtu všech obyvatel venkovského prostoru. Naopak obce nejvíce vzdálené od krajského města (velká část správního obvodu POÚ Chlumeck nad Cidlinou, část správního obvodu POÚ Nechanice) se svým počtem obyvatel podílí pouze jednou sedminou. Zároveň se zde nenachází největší počet malých obcí, což odpovídá periferní poloze na hranici krajů. Největší podíl nejmenších obcí se nachází ve vnitřním pásmu sledovaného regionu, kde se zároveň nachází více jak polovina všech obcí.

Tabulka 3: Členění venkovských obcí podle polohy a velikosti

Polohová kategorie (v km)	Velikostní kategorie (podle počtu obyvatel)				Celkem
	Do 199	200 – 499	500 - 999	1000 a více	
Do 5 km	0	6	1	5	12
6 – 10 km	5	7	6	1	19
11 – 15 km	8	14	7	1	30
16 km a více	3	11	1	0	15
Celkem	16	38	15	7	76

Zdroj: vlastní zpracování, Mapy.cz, ČSÚ (2021)

Tabulka 4: Vzdálenostní kategorie obcí v analýze

<i>Polohová kategorie</i>	<i>Počet obcí</i>	<i>Počet obcí v %</i>	<i>PO celkem</i>	<i>PO v %</i>	<i>Průměrná velikost v PO</i>
Do 5 km	12	15,8	11207	29,7	926
6 – 10 km	19	25	9508	25,2	559
11 – 15 km	30	39,5	11451	30,3	382
16 km a více	15	19,7	4777	12,8	318
Celkem	76	100	37774	100	

Zdroj: vlastní zpracování, Mapy.cz, ČSÚ (2021)

Tabulka 5: Velikostní kategorie obcí v analýze

<i>Velikostní kategorie</i>	<i>Počet obcí</i>		<i>Celkový počet obyvatel</i>	
	<i>abs.</i>	<i>v %</i>	<i>abs.</i>	<i>v %</i>
0 – 199	16	21,1	2229	5,9
200 – 499	38	50	13017	34,5
500 – 999	15	19,7	10329	27,3
1000 a více	7	9,2	12169	32,3
Celkem	76	100	37744	100

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2021)

5.1 Hodnocení na základě faktoru polohy

5.1.1 Vzdálenost do 5 km

Tabulka 6: Hodnocení obcí ve vzdálenostní kategorii do 5 km

<i>Název obce</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>S</i>	<i>VO</i>	<i>Body</i>	<i>Počet ob.</i>	<i>Typ</i>
Stěžery	+	+	+	+	17	2110	Ú+
Hvozdnice	+	+	+	+	16	235	Ú+
Vysoká nad Labem	+	+	+	+	15	1742	Ú+
Předměřice nad Labem	-	+	+	+	15	1926	Ú-
Dívec	+	+	-	+	13	247	Ú-
Blešno	+	-	+	+	12	445	Ú-
Urbanice	-	+	+	+	12	320	Ú-
Všestary	-	-	+	+	13	1774	Stagnující
Praskačka	-	+	-	+	11	1085	Stagnující
Běleč nad Orlicí	+	-	-	+	10	382	Stagnující
Lochenice	-	+	-	+	10	609	Stagnující
Světí	-	+	-	+	9	332	Stagnující

Zdroj: vlastní zpracování

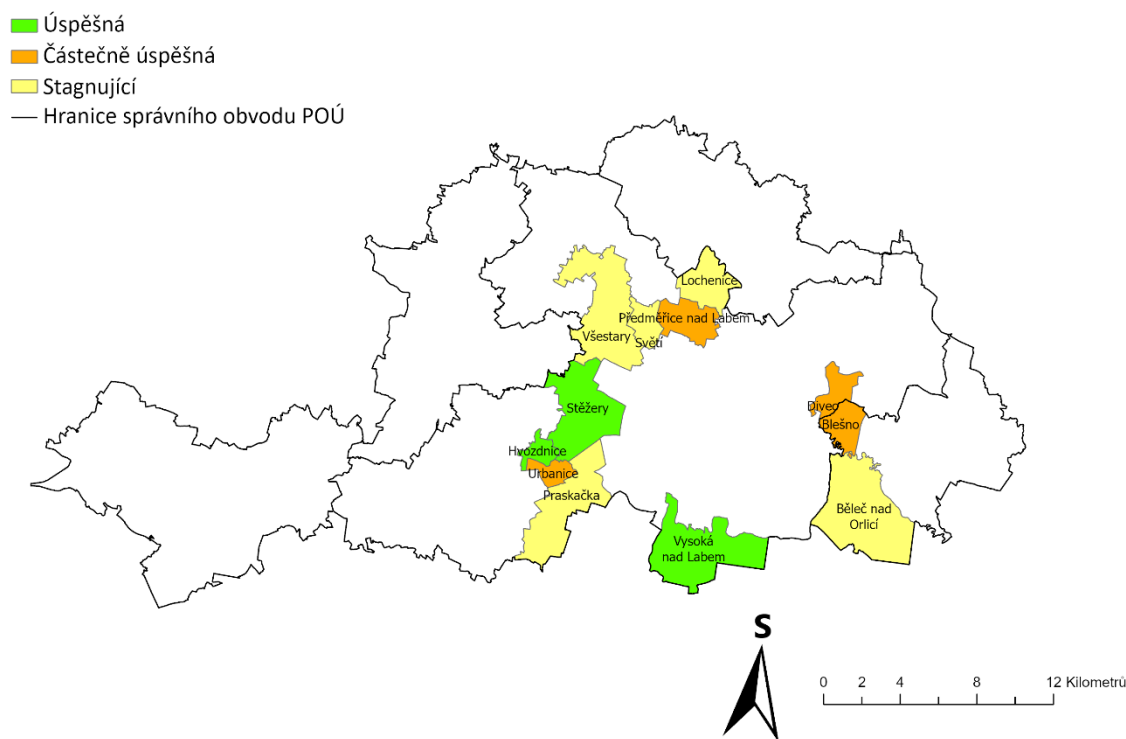
Legenda: D = demografický pilíř; E = ekonomický pilíř; S = společenský pilíř; VO = vybavenost obce

Z obcí, které se nachází v nejbližším zázemí krajského města Hradec Králové a které dosáhly nejvíce bodů a nadprůměrným výskytem faktorů ve všech vymezených oblastí úspěšnosti jsou obce Stěžery, Hvozdnice a Vysoká nad Labem. Obec **Stěžery** disponují nízkým podílem obyvatel starších 65 let, nadprůměrným relativním přírůstkem obyvatelstva (od roku 2011 vzrostl počet obyvatel o 15,5 %) a nadprůměrným podílem nově postavených domů, které se na celkové zástavbě podílejí z 24 %. V případě ukazatelů ekonomického pilíře se zde nachází podprůměrná nezaměstnanost (2,3 %), podíl investic činí 39 % a obec není zatížena dluhem. Naopak je zde podprůměrně zastoupen počet fyzických a právnických osob na jednoho obyvatele. V případě ukazatelů společenského pilíře v obci působí 6 dobrovolných spolků a v roce 2019 se zde podle webových stránek obce konalo 20 kulturních a společenských akcí. Obec dále disponuje nadprůměrným indexem vzdělanosti a nadprůměrnou volební účastí. Ačkoliv se v obci o post jednoho zastupitelského křesla ucházeli 2 uchazeči, počet kandidátů na jednoho obyvatele je v případě Stěžer třetí podprůměrný v této vzdálenostní kategorii, což může nasvědčovat nízkou aktivitu obyvatel přímo se podílet na chodu a řízení obce. Samotné zastupitelstvo obce je v této vzdálenostní kategorii neaktivnější, neboť se sešli na 12 veřejných zasedání v roce. V případě vybavenosti obce se zde nachází nadprůměrný

výskyt infrastruktury (výskyt základní a mateřské školy, zoopark a ekopark lokálního významu, dětská hřiště a parky). Díky začlenění do integrovaného systému městské hromadné dopravy směřuje z obce do Hradce Králové na 60 spojů veřejné dopravy. V případě stavu místních komunikací, reprezentačních budov a zeleně je vše ve velmi dobrém a udržovaném stavu.

Nejméně úspěšnou, ale nikoliv ohroženou obcí je obec **Světí**, která získala 9 bodů z 20 možných. Pozitivní výskyt faktorů naznačuje kladné ekonomické ukazatele a vybavenost obce, naopak negativní výskyt demografického vývoje a sociálního, lidského a politického kapitálu. Obec Světí (spadající pod POÚ Hradec Králové) se nachází severně od Hradce Králové a je tvořena pouze jedním sídlem. Obec disponuje jedním z nejvyšších podílů obyvatel starších 65 let (19 %), podprůměrným relativním přírůstkem obyvatelstva (7,53 %) a druhým nejnižším podílem nově postavených domů k celkovému počtu domů (6 %). V ukazatelích ekonomického pilíře obec disponuje podprůměrnou nezaměstnaností (2,39 %), nadprůměrným počtem fyzických osob na jednoho obyvatele a podíl investic k celkovým příjmům je 55 %. Podprůměrnými hodnotami obec disponuje v případě počtu právnických osob na jednoho obyvatele a dluhovou službou, která je momentálně na 41 %. Ve společenském pilíři obec disponuje nadprůměrnými hodnotami faktoru pouze v případě počtu společenských akcí a veřejnými zasedáními zastupitelstva obce, které se v porovnání s okolními obcemi koná nejméně často (5 zasedání za rok), ale přesto přesahují stanovený limit čtyř veřejných zasedání zastupitelstva dané zákonem. Podprůměrně zastoupen je počet spolků (pouze Sbor dobrovolných hasičů Světí), index vzdělanosti a nízká volební účast obyvatel (51,46 %), počet uchazečů o zastupitelské místo byl roven počtu možných míst v zastupitelstvu, s čímž souvisí i podprůměrná hodnota počtu kandidátů na obyvatelstvo obce. V případě vybavenosti obce se v obci nachází pouze maloobchod a místní hospoda, uspokojivá je však dostupnost hromadné dopravy (12 spojů) a stav místních komunikací, reprezentačních budov a zeleně je v uspokojivém stavu.

Mapa 2: Typologie úspěšnosti obcí ve vzdálenostní kategorii do 5 km

Zdroj: vlastní zpracování, ArcData Praha

Ačkoliv se v této vzdálenostní kategorii nachází relativně mladé obyvatelstvo (7 obcí disponuje podprůměrným podílem obyvatel starších 65 a více let, kdy maximem jsou obce Urbanice s podílem 23 % a minimem v obci Vysoká nad Labem s podílem pouze 12 %), pouze pět obcí disponuje nadprůměrným relativním podílem přírůstkem obyvatelstva (nejvyšší podíl 23 % v obci Bělč nad Orlicí a nejnižší podíl v Urbanicích, kde naopak ubylo 7 % obyvatelstva).

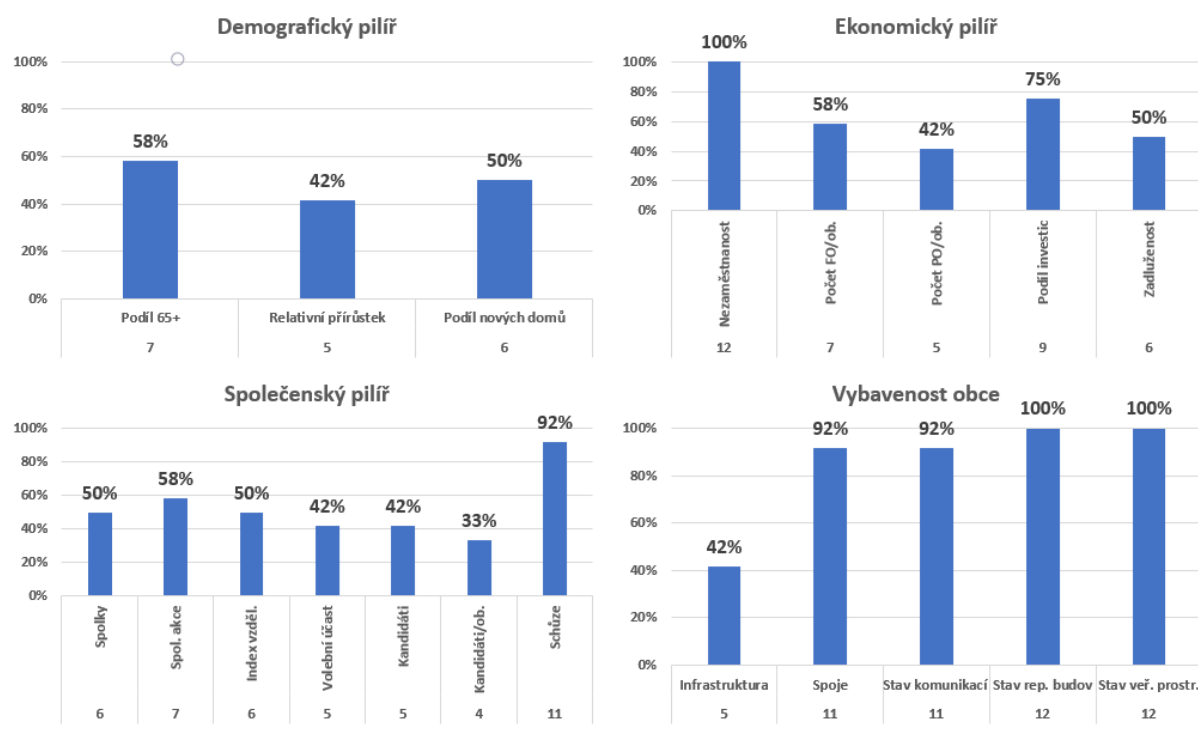
Pozitivní ekonomický pilíř byl zaznamenán u devíti obcí dané velikostní kategorie. Podprůměrná míra nezaměstnanosti oproti celorepublikovému průměru byla zaznamenána u všech obcí. Poměrně nízký byl pozorován počet právnických osob na obyvatele (pouze 5 obcí). Investiční činnost obcí, kdy podíl investic ku průměrnému příjmu přesahoval stanovených 25 % u devíti obcí, kdy nejvyšší podíl byl zaznamenán u obce Všešary (96 %), naopak nejnižší u obce Divčev (8 %). Žádný nebo nízký dluh byl zaznamenán u 6 obcí. Naopak nejvyšší podíl dluhu ku příjmu (70 %) byl zaznamenán rovněž u obce Všešary.

Pozitivní výskyt společenského pilíře byl zaznamenán u sedmi obcí (58 %). Nadprůměrný počet dobrovolných spolků byl zaznamenán v šesti obcích, kdy nejvíce spolků se nachází v obci Stěžery (6

organizací), naopak nejméně spolků působí v obcích Světí a Hvozdnice (po jedné organizaci). Nadprůměrný počet kulturních akcí odehrávajících se v roce 2019 byl zaznamenán u sedmi obcí, kdy nejvíce akcí bylo pořádáno v obci Vysoká nad Labem (32 – 3. největší počet na celém území venkova ORP), nejméně akcí bylo naopak pořádáno v obci Urbanice (4 společenské akce). Nadprůměrné hodnoty indexu vzdělanosti byly zaznamenány u šesti obcí, nadprůměrná volební účast byla zaznamenána u pěti obcí, kdy nejvyšší účast doprovázená i nadprůměrným počtem kandidátů a počtem kandidátů na jednoho obyvatele byla zaznamenána v obci Hvozdnice. Nejnižší volební účast (46 %) společně s počtem kandidátů na místo zastupitele a počtem kandidátů na jednoho obyvatele byla zaznamenána v obci Vysoká nad Labem. Nadprůměrný počet veřejných zasedání zastupitelstev byl zaznamenán u 11 obcí. Nejvíce veřejných zasedání se konalo ve Stěžerech (12 zasedání), pouze obec Běleč nad Orlicí jako jediná pořádala minimum zasedání stanovených zákonem. (4 zasedání).

Pozitivní výskyt celkové vybavenosti obce byl zaznamenán ve všech obcích, kdy pouze obec Hvozdnice trpí podprůměrným výskytem obecní infrastruktury a špatným stavem místních komunikací. V případě dostupné infrastruktury je premiantem obec Věstary (17 prvků – dětské hřiště, parky, místní hostince, Archeopark Věstary celorepublikového významu atd.). V případě dopravních spojů těžší většina obcí z dostupnosti městské hromadné dopravy města Hradec Králové.

Graf 1: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích do 5 km v %

Zdroj: vlastní zpracování

5.1.2 Vzdálenost od 6 - 10 km

Tabulka 7: Hodnocení obcí ve vzdálenostní kategorii od 6 do 10 km

<i>Název obce</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>S</i>	<i>VO</i>	<i>Body</i>	<i>Počet ob.</i>	<i>Typ</i>
Dolní Přím	+	+	+	+	17	734	Ú+
Librantice	+	+	+	+	17	584	Ú+
Lhota pod Libčany	+	+	+	+	16	979	Ú+
Radíkovice	+	+	+	+	14	190	Ú+
Čistěves	+	+	+	+	14	187	Ú+
Skalice	+	+	+	-	15	662	Ú-
Střezetice	+	-	+	+	15	396	Ú-
Černilov	-	+	+	+	14	2407	Ú-
Libčany	-	+	+	+	14	899	Ú-
Těchlovice	-	+	+	+	14	353	Ú-
Sendražice	+	+	-	+	13	447	Ú-
Výrava	+	+	-	+	13	400	Ú-
Roudnice	+	+	-	+	12	961	Ú-
Libřice	-	+	-	+	11	304	Stagnující
Libníkovice	-	-	-	+	10	168	Ohrožená
Hrádek	-	+	-	-	9	181	Ohrožená
Neděliště	-	-	-	+	9	363	Ohrožená
Máslojedy	-	-	-	+	8	219	Ohrožená
Radostov	-	+	-	-	8	145	Ohrožená

Zdroj: vlastní zpracování

Legenda: D = demografický pilíř; E = ekonomický pilíř; S = společenský pilíř; VO = vybavenost obce

Ve vzdálenostní kategorii od 6 do 10 km od Hradce Králové dosáhly na celkový pozitivní výskyt ve čtyřech oblastech úspěšnosti pět obcí – **Dolní Přím**, **Librantice**, **Lhota pod Libčany**, **Čistěves** a **Radíkovice**. Největším počtem bodů zde dosáhly Dolní Přím a Librantice. V obou obcích se nachází nízký podíl osob starších 65 let a více (19 % a 13 %), vysoký relativní přírůstek obyvatelstva (obě přibližně 13 %) a vysoký podíl nově postavených domů (oba přibližně 16 %).

V případě ekonomického pilíře mají obce nízkou míru průměrné nezaměstnanost, nadprůměrný počet fyzických osob na jednoho obyvatele a nulovou dluhová zátěž. Na druhou stranu je v obcích podprůměrný podíl investic ve sledovaném období. (12 % a 23 %).

V ukazatelích společenského pilíře obě obce disponují nadprůměrnou volební účastí doprovázenou nadprůměrným počtem kandidátů na zastupitelské místo, počtem veřejných zasedání zastupitelstva obce a nadprůměrným indexem vzdělanosti. V případě obce Dolní Přím byla zaznamenán podprůměrný počet společenských aktivit a podprůměrný počet kandidátů na počet obyvatel. Obec Librantice naopak disponuje oproti Dolnímu Přímu podprůměrným počtem dobrovolných spolků, naproti tomu se zde konal nadprůměrný počet společenských akcí. Vybavenost obcí je ve všech faktorech nadprůměrná.

Obce s nejnižším počtem bodů, které dosáhly pozitivních hodnot maximálně v jednom pilíři úspěšnosti a které tím pádem můžeme označit za ohrožené, jsou obce **Libníkovice, Neděliště, Hrádek, Máslojedy a Radostov**. Krom Máslojed je ve všech obcích nadprůměrný podíl osob starších 65 let, krom Libníkovic podprůměrný až záporný relativní podíl přírůstku obyvatelstva a krom Radostova i podprůměrný podíl nově postavených domů.

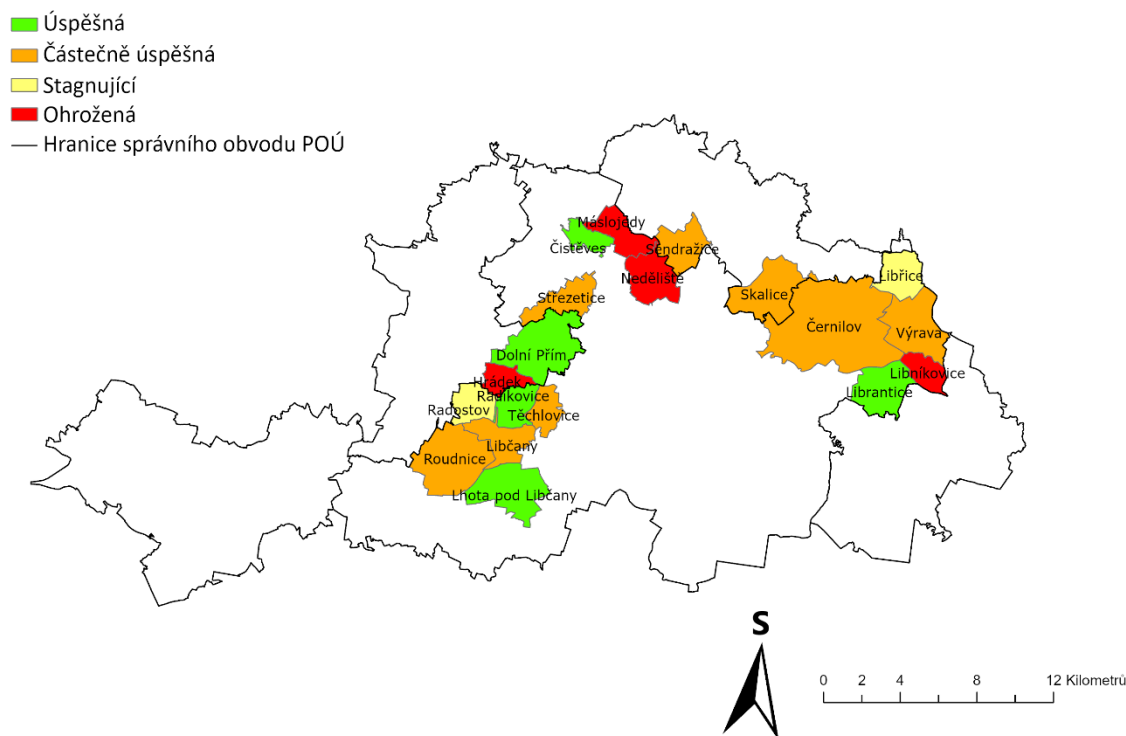
Obce společně mají nízkou průměrnou míru nezaměstnanosti, avšak v porovnání s ostatními obcemi v dané vzdálenostní kategorii patří mezi nejvyšší. Obce nedisponují žádným dluhem, což se však odráží v investiční aktivitě, která je podprůměrná v porovnání s ostatními obcemi. Jedinou pozitivně skórující obcí v oblasti ekonomických ukazatelů je obec Hrádek, která disponuje krom nízké průměrné míry nezaměstnanosti i nadprůměrným výskytem počtu fyzických a právnických osob na jednoho obyvatele a nadprůměrnou investiční činností.

Obce společně disponují nízkým pozitivním výskytem faktorů ve společenském pilíři. Kromě obce Neděliště se zde nachází podprůměrný počet dobrovolných spolků, a kromě obce Hrádek se zde odehrál nízký počet kulturních a společenských akcí. Index vzdělanosti je nadprůměrný u Libníkovic a Radostova, volební účast nadprůměrná pouze z Libníkovic, ani jedna obec nedosáhla na nadprůměrný počet kandidátů na jedno zastupitelské místo, avšak až na Máslojedy disponují nadprůměrným počtem kandidátů na jednoho obyvatele. V případě veřejných zasedání zastupitelstva se pouze Neděliště a Máslojedy scházejí více než minimem stanoveným zákonem.

V případě vybavenosti obce pouze Neděliště disponuje nadprůměrným počtem infrastruktury. Nejméně spojuj směruje do Radostova, uspokojivý stav místních komunikací je v Libníkovicích, Máslojedech a Radostově, uspokojivý stav reprezentačních budov je uspokojivý v Libníkovicích,

Nedělišti a Máslojedech, naopak stav zeleně v podobě upravených veřejných prostranství je uspokojujivý ve všech obcích.

Mapa 3: Typologie úspěšnosti obcí ve vzdálenostní kategorii 6 - 10 km

Zdroj: vlastní zpracování, ArcData Praha

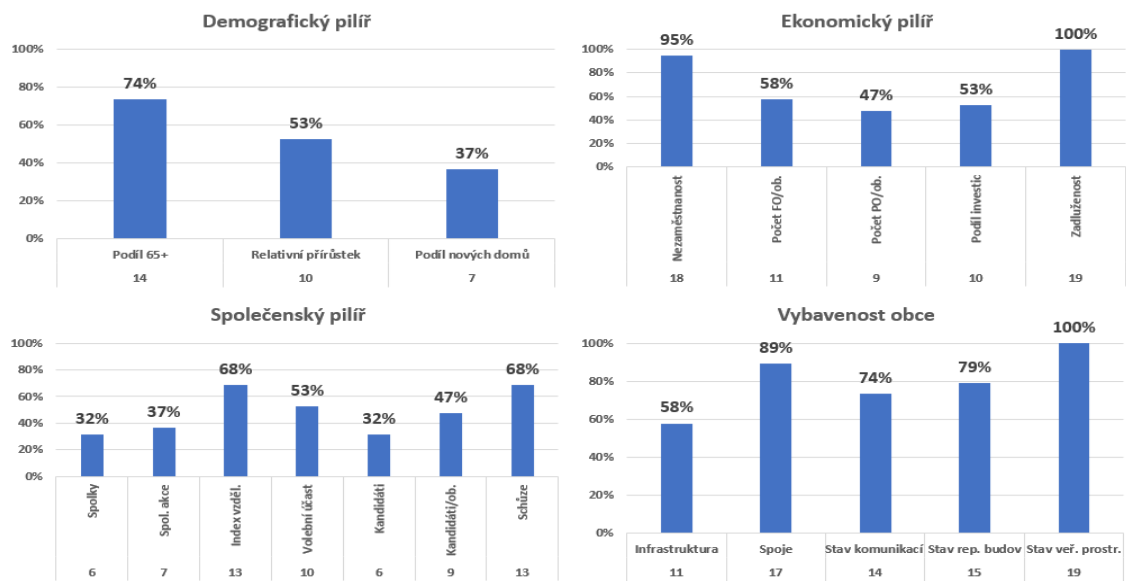
V této vzdálenostní kategorii se ve 14 obcích (74 %) obcí vyskytuje podprůměrný podíl obyvatel starších 65 let a více. Nadprůměrný podíl této věkové kategorie obyvatelstva se vyskytuje v obcích Libníkovičky a Hrádek (23 %), naopak nejnižší v obci Librantice (13 %). Nadprůměrný relativní přírůstek obyvatelstva byl zaznamenán v 10 obcích (53 %), kdy největší nárůst byl zaznamenán u obce Libníkovičky (14 %), naopak obec Hrádek ztratila 8,8 % obyvatelstva. Pouze v sedmi obcích (37 %) byl zaznamenán nadprůměrný podíl nově postavených domů. Nejvíce domů bylo během sledovaného období postaveno v obci Dolním Přím (16 %), naopak v obci Hrádek se nové domy podílí pouze jedním procentem.

Podprůměrná míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v 18 obcích (95 %), kdy pouze obec Těchlovice disponují nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti (4,4 %). Nadprůměrná podnikavost v podobě počtu fyzických a právnických osob na jednoho obyvatele byla zaznamenána v 11 (58 %), resp. 9 (47 %) obcích, kdy nejvyšší podnikavost obou subjektů byla zaznamenána v obci Radíkovice,

nejnižší poté v Máslojedech. Nadprůměrnou investiční činnost vykazalo 10 (53 %) obcí, kdy 93 % výdajů v podobě investic byl pozorován u obce Těchlovice, naopak obec Radostov vykazala investiční činnost pouhými dvěma procenty. Nadprůměrná dluhová služba nebyla zaznamenána v žádné obci, pouze obec Výrava je zatížena dluhovou službou ve výši 16 %.

V případě dobrovolných spolků byl zaznamenán překvapivě nízký podíl nadprůměrného výskytu pouze v šesti (26 %) obcích. Nejvíce spolků se nachází v Černilově (9 dobrovolných organizací), naopak po jednom se nachází spolky v Hrádku a Radostově. Nadprůměrný počet společenských akcí byl pozorován v sedmi (37 %) obcích, kdy se nejvíce společenských akcí pořádalo v obci Černilov (34 akcí), nejméně v obcích Radíkovice a Libřice (po 3 akcích). Ve 13 obcích (68 %) byl pozorován nadprůměrný index vzdělanosti. Nadprůměrná volební účast byla zaznamenána v 10 (53 %) obcích, kdy nejvyšší volební účast byla zaznamenána v obci Radíkovice (72 %), naopak nejnižší v obci Máslojedy (44 %). Nadprůměrný počet kandidátů na zastupitelské místo byl zaznamenán pouze v šesti obcích (32 %). Nejvyšší aktivita byla zaznamenána v obci Librantice (3,4 kandidátů na jedno místo). Nadprůměrný počet kandidátů na jednoho obyvatele byl zaznamenán v devíti (47 %) obcích, kdy nejvyšší počet byl zaznamenán u obce Radostov, nejnižší u obce Černilov. Nadprůměrný počet veřejných zasedání zastupitelstev byl pozorován u 11 obcí (68 %), kdy se nejčastěji schází obec Dolní Příim (14 zasedání), naopak nejméně Lhota pod Libčany, Radíkovice, Roudnice, Libníkovice, Hrádek a Radostov. Nadprůměrný výskyt infrastruktury byl pozorován v 11 obcích (58 %), kdy největším počtem disponuje obec Černilov (9 bodů), naopak nejmenší vybaveností disponuje obce Hrádek a Radostov. V 17 obcích (89 %) je uspokojivá dopravní dostupnost, kdy Radostov disponuje pouze 4 spoji denně. 14 obcí (79 %) má v dobrém stavu místní komunikace, 15 obcí (79 %) má v dobrém stavu reprezentativní budovy a všechny obce měly v době pozorování uspokojivý stav zeleně a veřejných prostranství.

Graf 2: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 6 do 10 km v %

Zdroj: vlastní zpracování

5.1.3 Vzdálenost 11 - 15 km

Tabulka 8: Hodnocení obcí ve vzdálenostní kategorii od 10 do 15 km

<i>Název obce</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>S</i>	<i>V</i>	<i>Body</i>	<i>Počet ob.</i>	<i>Typ</i>
Smržov	+	+	+	+	18	508	Ú+
Boharyně	+	+	+	+	16	594	Ú+
Jeníkovice	+	+	+	+	15	486	Ú+
Habřina	+	+	+	+	13	324	Ú+
Holohlavy	+	+	+	+	13	918	Ú+
Lejšovka	+	+	+	+	13	226	Ú+
Osičky	+	+	+	+	13	161	Ú+
Ledce	-	+	+	+	15	355	Ú-
Dobřenice	+	+	-	+	14	586	Ú-
Kratonohy	-	+	+	+	14	614	Ú-
Kunčice	+	-	+	+	14	380	Ú-
Syrovátka	+	-	+	+	14	450	Ú-
Hněvčeves	-	+	+	+	13	164	Ú-
Hořiněves	-	+	+	+	13	704	Ú-
Vysoký Újezd	+	+	-	+	13	87	Ú-
Benátky	+	+	+	-	12	120	Ú-
Jílovice	+	-	+	+	12	313	Ú-
Vrchovnice	+	+	-	+	12	68	Ú-
Třesovice	+	+	-	+	11	271	Ú-
Mokrovousy	+	-	-	+	12	376	Stagnující
Mžany	-	+	-	+	12	414	Stagnující
Obědovice	-	-	+	+	12	292	Stagnující
Osice	+	-	-	+	11	527	Stagnující
Černožice	-	-	+	+	10	1125	Stagnující
Puchlovice	-	+	-	+	10	104	Stagnující
Račice nad Trotinou	-	+	-	+	10	151	Stagnující
Sadová	-	+	-	+	9	319	Stagnující
Sovětice	+	+	-	-	9	233	Stagnující
Dohalice	-	-	-	+	9	457	Ohrožená
Lužany	-	-	-	-	6	124	Ohrožená

Zdroj: vlastní zpracování

Legenda: D = demografický pilíř; E = ekonomický pilíř; S = společenský pilíř; VO = vybavenost obce

Ve vzdálenostní kategorii 11 až 15 km od Hradce Králové dosáhly na nadprůměrné hodnoty faktorů ve všech pilířích úspěšnosti obce **Smržov, Boharyně, Jeníkovice, Habřina, Holohlavy, Lejšovka** a **Osičky**. Největšího počtu dosáhla obec Smržov (18 bodů). Obec disponuje pozitivně podprůměrným podílem obyvatel starších 65 let a více (18 %), nadprůměrným relativním přírůstkem (3,1 %) a nadprůměrným podílem nově postavených domů (13 %).

Obec rovněž disponuje všemi pozitivními faktory v ekonomickém pilíři v podobě nízké míře nezaměstnanosti (2,5 %), nadprůměrným počtem fyzických i právnických osob na jednoho obyvatele, největším podílem investic vůči všem výdajům (91 %) a nulovou dluhovou službou.

Ve faktorech společenského pilíře obec disponuje třemi dobrovolnými spolky, druhým nejvyšším nadprůměrným indexem vzdělanosti, nadprůměrnou volební účastí (65,1 %), nadprůměrným počtem kandidátů na místo v zastupitelstvu (3 kandidáti) společně s nadprůměrným počtem kandidátů na jednoho obyvatele a sice ne nadprůměrným, ale zákonný limit překračujícím počtem veřejných zasedání zastupitelstva (5 zasedání) v roce 2019. Smržov oproti ostatním obcím zaostává pouze v počtu společenských akcí, kdy se v obci konalo 7 společenských akcí.

V případě vybavenosti obce Smržov zaostává pouze v dostupné infrastruktuře (pouze hostinec, koupaliště a park), v ostatních faktorech obec disponuje nadprůměrnými hodnotami, tj. nadprůměrným počtem spojů hromadné dopravy (27 spojů), uspokojivým stavem místních komunikací, reprezentačních budov a zeleně a veřejných prostranství.

Mezi ohrožené obce patří **Dohalice** s pozitivním výskytem pilíře vybavenosti obce a **Lužany**, které nemají pozitivní výskyt žádného pilíře úspěšnosti. V případě demografického pilíře obě obce zaostávají v relativním přírůstku obyvatelstva, které v tomto případě dosahuje záporných hodnot. Podíl nově postavených domů je rovněž hluboce pod průměrem (1-2 %). Pozitivní podíl obyvatel starších 65 let byl pozorován v Dohalicích (16 %), Lužany naopak disponují tímto podílem negativně (23 %).

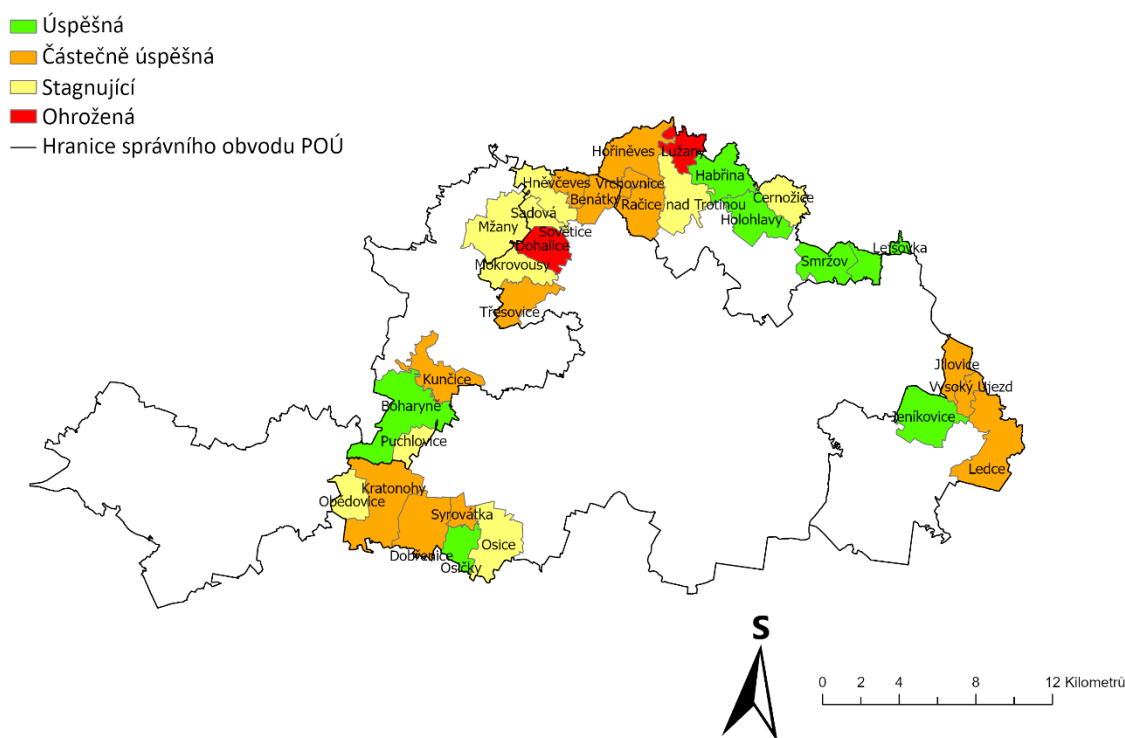
U faktorů ekonomického pilíře disponují Lužany podprůměrným výskytem všech faktorů kromě nulové sluhové služby. Obec Dohalice je rovněž zatěžkána minimální dluhovou službou (2 % dluhu), oproti Lužanům disponuje rovněž podprůměrnou mírou nezaměstnanosti (3,69 %).

Faktory společenského pilíře jsou u obou obcí rovněž podprůměrné. V případě Lužan je nadprůměrná volební účast (62,5 %), počet kandidátů na zastupitelské místo a nejvyšší počet

kandidátů na jednoho obyvatele. Obec naopak zaostává v počtu spolků, kdy v obci není aktivní žádná organizace, pořádaly se pouze dvě společenské akce, podprůměrný je index vzdělanosti a konaly se pouze čtyři veřejná zasedání zastupitelstva obce. Dohalice disponují nadprůměrným indexem vzdělanosti a počtem veřejných zasedání zastupitelstva (7 zasedání). Stejně jako Lužany zde byl pozorován podprůměrný počet dobrovolných spolků (dvě organizace) a podprůměrný počet společenských akcí (6 akcí). Nízká byla i volební účast (51 %), počet kandidátů na jedno místo v zastupitelstvu i počet kandidátů na jednoho obyvatele.

Vybavenost obce dosahuje pozitivních hodnot v Dohalicích, zde se nachází podprůměrný počet infrastruktury (pouze park, hřiště a hostinec). V Lužanech se naopak podprůměrně vyskytuje obecní infrastruktura, nedostatečné napojení na veřejnou dopravu (8 spojů) a špatný stav místních pozemních komunikací.

Mapa 4: Typologie úspěšnosti obcí ve vzdálenostní kategorii 11 - 15 km

Zdroj: vlastní zpracování, ArcData Praha

V této vzdálenostní kategorii byl u 22 obcí (73 %) pozorován podprůměrný podíl obyvatel starších 65 let a více, kdy nejnižší podíl byl pozorován u obcí Osice a Jílovice (15 %), naopak nejvyšší u obce Sadová (29 %). Nadprůměrný pozitivní přírůstek obyvatelstva byl pozorován v 17 obcích (57 %), kdy

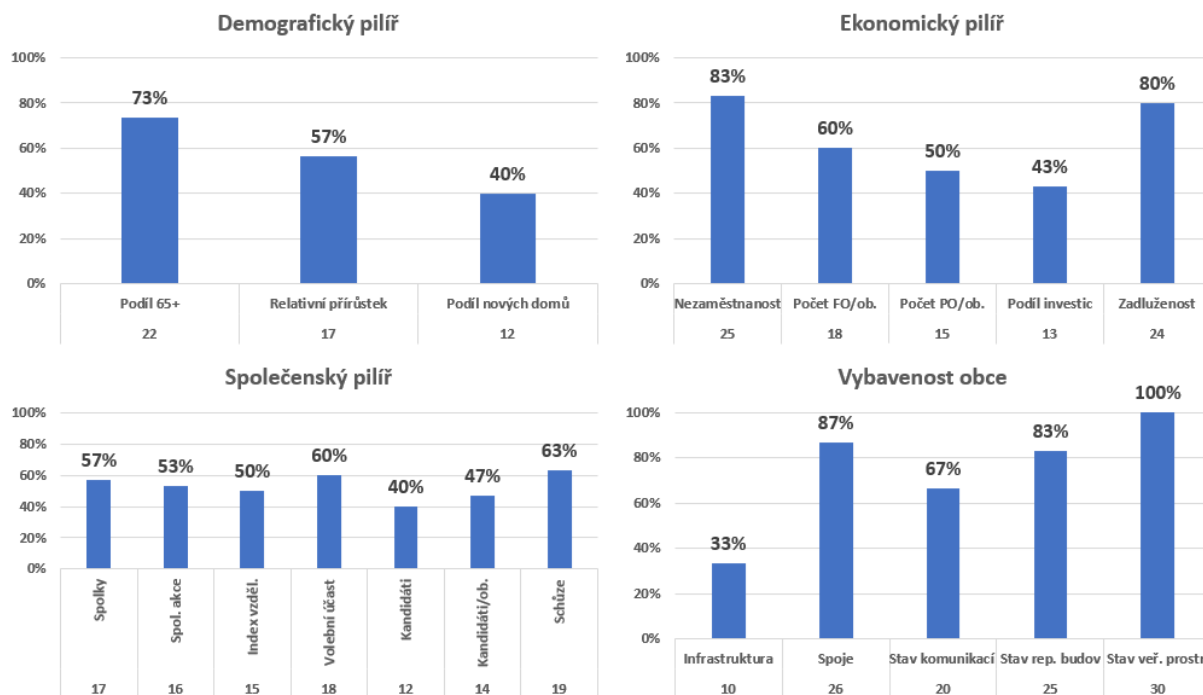
největší přírůstek zaznamenala obec Vysoký Újezd (14 %), naopak největší úbytek byl pozorován v obci Puchlovice, kdy za sledované období ubylo skoro 20 % obyvatelstva. Nadprůměrný podíl nově postavených domů byl zaznamenán ve 12 obcích (40 %), kdy největší podíl nové zástavby se nachází v obci Kunčice (15 %), naopak nejnižší v obcích Račice nad Trotinou a Dohalice (1 %).

Podprůměrná míra nezaměstnanosti byla pozorována ve 25 obcích (83 %), kdy nejvyšší míra byla zaznamenána u obce Obědovice (5,7 %). Míra podnikavosti fyzických a právnických osob byla zaznamenána v 18 (60 %), resp. 15 (50 %) obcích. Nadprůměrnou investiční činnost vykázalo 13 obcí (43 %), kdy nejvyšší podíl investic z celkových výdajů vykázala obec Smržov (91 %), naopak nejméně obec Vrchovnice (0,06 %). Dluhové zátěži není vystaveno 24 obcí (80 %). Nejvíce je zatížena obec Kratonohy (63 %).

Nadprůměrný počet spolků byl pozorován u 17 obcí (57 %), kdy nejvíce dobrovolných spolků působí v obci Hoříněves (6 dobrovolných organizací), žádné organizace nepůsobí v obcích Osičky a Vrchovnice. Nadprůměrný počet společenských a kulturních akcí byl pozorován u 16 obcí (53 %), kdy obec Ledce pořádala 25 akcí, naopak obce Lužany, Třesovice a Vrchovnice pouze 2 akce. V polovině pozorovaných obcí byl identifikován nadprůměrný index vzdělanosti (nejvyšší v obci Benátky, nejnižší v obci Sovětice). Nadprůměrná volební účast byla pozorována v 18 obcích (60 %), kdy nejvyšší volební účast proběhla v obci Kunčice (73,3 %), naopak nejnižší v obci Osice (40 %). Nadprůměrný počet kandidátů byl pozorován ve 12 obcích (40 %), kdy po 4 kandidátech na jedno zastupitelské místo bylo pozorováno v obcích Boharyně, Černožice a Smržov. Nejvyšší počet kandidátů na jednoho obyvatele byl pozorován v obci Lužany, nejnižší v obci Kratonohy. Celkem 19 zastupitelstev obcí (63 %) se schází více jak čtyřikrát ročně, nejvíce v obci Boharyně (12 veřejných zasedání za rok), nejméně v obcích Hněvčevy, Kunčice, Lejšovka, Jílovice, Mokrovousy, Mžany, Osice, Puchlovice, Sadová, Sovětice a Lužany (4 zasedání ročně).

Nadprůměrná vybavenost byla pozorována v 10 obcích (33 %), kdy nejpočetnější infrastrukturou disponuje obec Černožice (13 bodů), naopak minimální (po jednom výskytu) obce Hněvčevy, Lužany, Mokrovousy, Puchlovice a Vrchovnice. Uspokojivá dopravní dostupnost se nachází ve 26 obcích (87 %), kdy nejvíce spoji disponuje obec Jílovice (30 přímých spojů), nejméně (3 přímé spoje) obec Černožice. Uspokojivý stav místních komunikací byl pozorován ve 20 obcích (67 %), uspokojivý stav reprezentativních budov ve 25 obcích (83 %) a uspokojivý stav zeleně a veřejných prostranství byl pozorován u všech obcí dané vzdálenostní kategorie.

Graf 3: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 11 do 15 km v %

Zdroj: vlastní zpracování

5.1.4 Vzdálenost od 16 km a více

Tabulka 9: Hodnocení obcí ve vzdálenostní kategorii od 16 km a více

<i>Název obce</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>S</i>	<i>VO</i>	<i>Body</i>	<i>Počet ob.</i>	<i>Typ</i>
Lodín	+	+	+	+	16	264	Ú+
Kosičky	-	+	+	+	14	162	Ú-
Klamoš	-	+	+	+	13	344	Ú-
Kosice	+	+	-	+	13	344	Ú-
Olešnice	+	+	-	+	13	376	Ú-
Pšánky	+	+	-	+	13	72	Ú-
Stračov	-	+	+	+	13	297	Ú-
Káranice	+	-	+	+	11	408	Ú-
Lovčice	-	+	-	+	13	720	Stagnující
Chudeřice	+	-	-	+	11	206	Stagnující
Nové Město	-	-	+	+	11	417	Stagnující
Písek	+	-	-	+	11	264	Stagnující
Převýšov	-	-	+	+	10	342	Stagnující
Stará Voda	-	+	+	-	10	145	Stagnující
Lišice	-	+	-	-	6	416	Ohrožená

Zdroj: vlastní zpracování

Legenda: D = demografický pilíř; E = ekonomický pilíř; S = společenský pilíř; VO = vybavenost obce

Ve vzdálenostní kategorii 16 a více km od Hradce Králové z analýzy vyšla jako úspěšná obec pouze obec **Lodín**, naopak nejhůře obec **Lišice**, které dosáhla nadprůměrných pozitivních hodnot v ukazatelích ekonomického pilíře. V **Lodíně** se nachází podprůměrný podíl obyvatel starších 65 let a více (18 %), nadprůměrný relativní přírůstek obyvatelstva (14,4 %) a nejvyšší podíl nově postavených domů ve sledované vzdálenostní kategorii (14 %).

V ekonomickém pilíři dosahuje byla v obci pozorována podprůměrná hodnota průměrné míry nezaměstnanosti (2,81 %), nadprůměrný podíl investic (45,9 %) a žádná dluhová služba. Naopak byly pozorovány podprůměrné hodnoty počtu fyzických a právnických osob na jednoho obyvatele.

Ve společenském pilíři byl v Lodíne pozorován nadprůměrný počet dobrovolných spolků (6 organizací), nadprůměrný počet společenských akcí (10 společenských akcí), nadprůměrná volební účast, která byla zároveň nejvyšší v této vzdálenostní kategorii (79,5 %), doprovázená nadprůměrným podílem počtu kandidátů na místo v zastupitelstvu a nadprůměrným počtem

veřejných zasedání zastupitelstva obce (9 zasedání). V obci byl naopak pozorován nízký index vzdělanosti a nízký počet kandidátů na jednoho obyvatele.

V případě vybavenosti obce zde byl pozorován pozitivní výskyt ve všech faktorech. Lodín disponuje nadprůměrným výskytem infrastruktury (5 bodů), uspokojivým počtem spojů hromadné dopravy (26 spojů) a uspokojivý stav místních komunikací, reprezentačních budov a veřejných prostranství a zeleně.

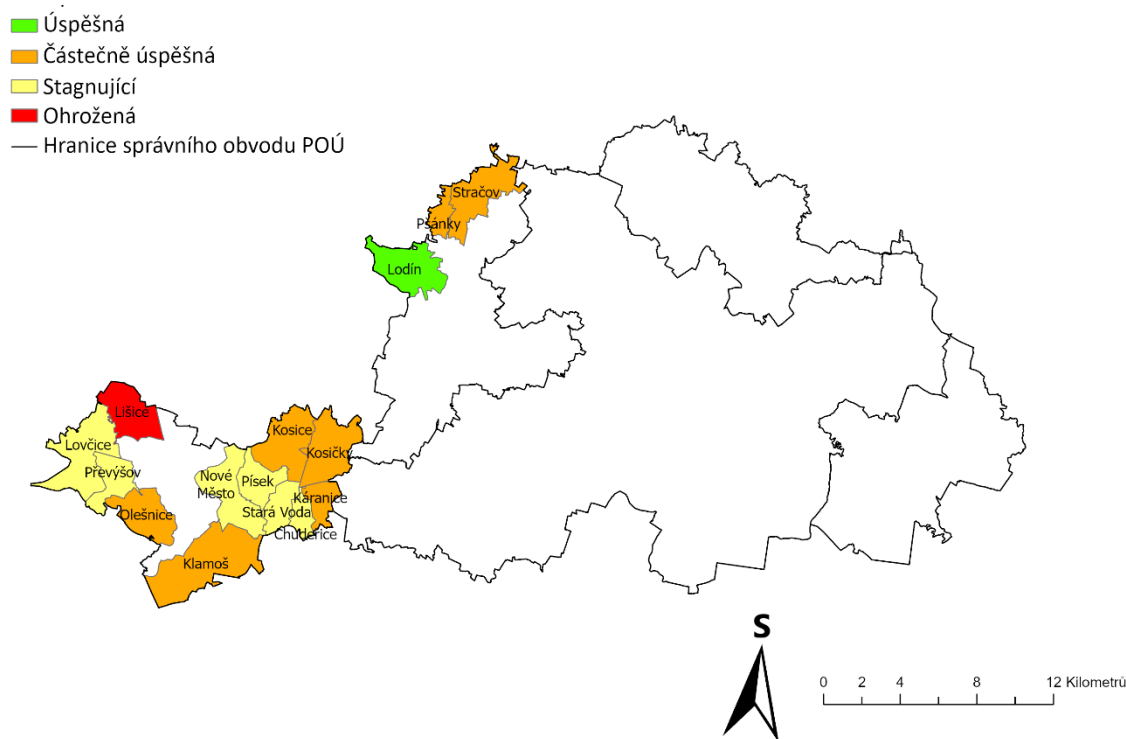
Obec **Lišice**, která byla identifikována jako ohrožená obec, disponuje negativními hodnotami všech faktorů v demografickém pilíři. V obci se nachází největší podíl obyvatel starších 65 let a více, (33 %), což je nejvyšší podíl pozorovaný v této vzdálenostní kategorii. Relativní přírůstek je v obci sice kladný, (2,4 %) ale nikoliv nadprůměrný. Nově postavené domy se na stávající zástavbě podílejí ze 3 %, což je rovněž podprůměr oproti okolním obcím.

V kladně hodnoceném ekonomickém pilíři obec disponuje hraniční, ale stále pozitivní hodnotou průměrné míry nezaměstnanosti (4 %), pozitivním počtem právnických osob na obyvatele, nadprůměrným podílem investic (30,2 %) a nulovým výskytem dluhové služby. Naopak je zde negativně zastoupen počet fyzických osob na obyvatele

Ve společenském pilíři obec disponuje pouze nadprůměrnou hodnotou počtu kandidátů na jednoho obyvatele. Naopak negativní je absence dobrovolných spolků, podprůměrný počet společenských akcí (2 akce), nízká hodnota indexu vzdělanosti, podprůměrná volební účast (59,5 %), podprůměrný počet kandidátů na místo v zastupitelstvu a minimum veřejných zasedání zastupitelstva (4 zasedání).

Vybavenost obce infrastrukturou je rovněž podprůměrná (1 bod – dětské hřiště). Obec je neuspokojivě napojena veřejnou dopravou (8 spojů) a místní komunikace jsou ve špatném stavu. Naopak stav reprezentativních budov a stav veřejných prostranství a zeleně byl shledán jako uspokojivý.

Mapa 5: Typologie úspěšnosti obcí ve vzdálenostní kategorii od 16 km a více

Zdroj: vlastní zpracování, ArcData Praha

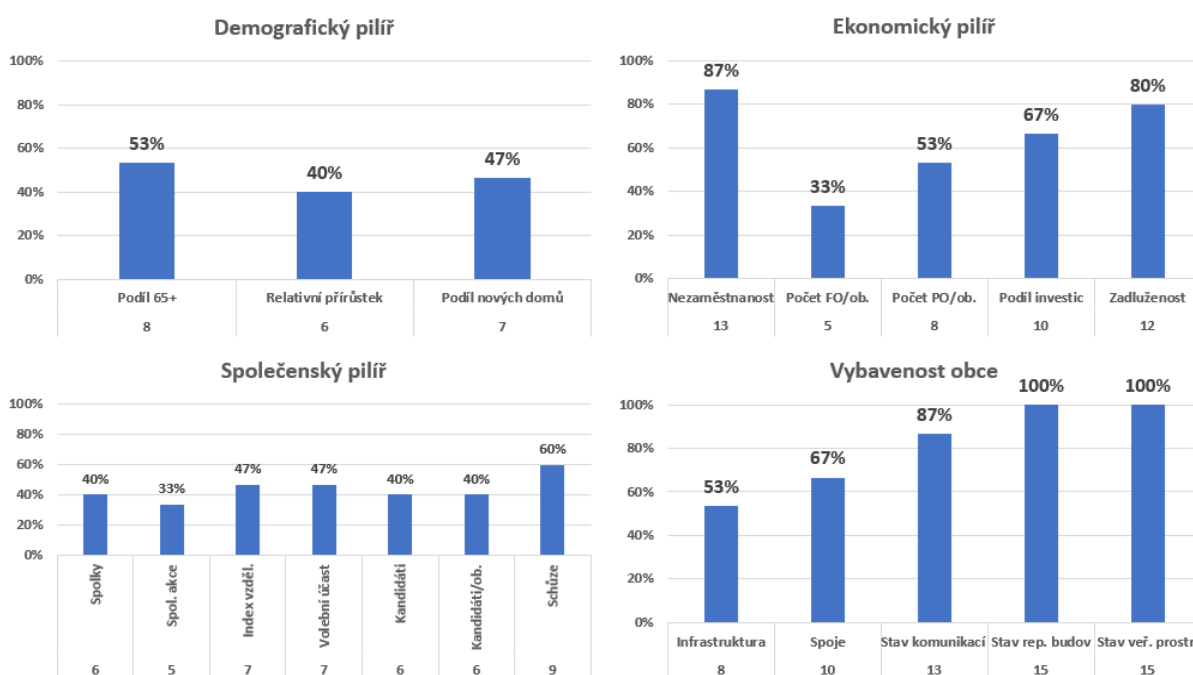
V této vzdálenostní kategorii byl v osmi obcích (53 %) pozorován podprůměrný podíl obyvatel starších 65 let a více, kdy se v obcích Chudeřice a Káranice nachází nejmenší podíl (16 %), naopak v obci Lišice byl pozorován největší podíl této skupiny obyvatel (33 %). Šest obcí (40 %) zaznamenalo nadprůměrný relativní přírůstek, kdy nejvíce obyvatel přibylo v obci Pšánky (29 %), naopak obec Strašov ztratila 5 % obyvatelstva. Největší podíl nově postavených domů byl ze sedmi obcí (47 %) pozorován v obci Lodín (14 %), nejméně v obci Převýšov (2 %).

Podprůměrná míra nezaměstnanosti byla zaznamenána u 13 obcí (87 %), pouze obce Písek a Převýšov měly průměrnou míru nezaměstnanosti vyšší než 4 %. Nejvyšší míra podnikavosti fyzických osob byla pozorována v Kosičích, nejnižší v Káranicích a Převýšově. Míra podnikavosti právnických osob byla jako nadprůměrná pozorována v osmi obcích (53 %). Deset obcí (67 %) vykazovalo nadprůměrnou investiční činnost, z čehož nejvíce investičních výdajů (79 %) vykazala obec Lovčice, nejméně pak obec Chudeřice (7 %). Nulový dluh nebo nízký dluh byl pozorován ve 12 obcích (80 %), přičemž nejvíce zadluženou obcí jsou Chudeřice, které jsou zároveň postihnuty nejvyšší dluhovým zatížením v celém ORP (151 %). Dalšími zadluženými obcemi jsou Káranice a Stará Voda.

Nadprůměrný počet dobrovolných spolků byl pozorován u šesti obcí (40 %), z čehož nejvíce spolků je situováno v obci Strašov (10 dobrovolných organizací), žádný spolek se nenachází v obci Lišice. Nadprůměrný počet společenských akcí se konal pouze ve třetině sledovaných obcí (33 %), z čehož nejvíce společenských akcí v celém sledovaném území pořádala obec Lovčice (40 společenských akcí), naopak obce Pšánky a Lišice pořádaly pouze dvě společenské akce. Téměř polovina obcí disponuje nadprůměrným indexem vzdělanosti a průměrná volební účast tu byla sice nejvyšší v rámci celého ORP, ale pouze 47 % obcí mělo nadprůměrnou volební účast. Nejvyšší volební účast společně s nejvyšším počtem kandidátů na zastupitelské místo byly pozorovány v obci Lodín (79,5 % a 2,4 kandidátů), naopak nejmenší volební účast byla pozorována v obci Olešnice (40 %). Aktivní zastupitelstvo bylo pozorováno v devíti obcích (60 %), přičemž nejaktivnější zastupitelstvo bylo pozorováno v obci Písek (11 zasedání), nejméně veřejných zasedání se konalo v obcích Chudeřice, Káranice, Klamoš, Kosice, Kosičky a Lišice (4 zasedání).

Nadprůměrně vybaveno je osm obcí (53 %), kdy nejlépe vyšla obec Lovčice (10 bodů), naopak pouze jeden objekt (místní restaurace) se nachází v obci Pšánky. V případě dostupnosti veřejné dopravy pouze do tří obcí směřuje minimum autobusových spojů (4 spoje denně), tj. Stará Voda, Káranice a Chudeřice. V případě stavu místních komunikací pouze Stará Voda a Lišice trpí špatným stavem silnic a chodníků, avšak v případě stavu reprezentativních budov a veřejných prostranství mají všechny obce v uspokojivém stavu.

Graf 4: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 16 km a více v %

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Hodnocení obcí na základě faktoru velikosti

Následující podkapitola je věnována druhému vnějšímu faktoru, který má vliv na rozvoj obcí a podle kterého lze úspěšnosti obcí posuzovat. Jednotlivé venkovské obce byly podle svého počtu obyvatel k 31.12. 2020 rozříděny do čtyř skupin, ve kterých byly následně porovnávány hodnoty jednotlivých faktorů vzhledem k průměrné hodnotě daného faktoru v dané velikostní kategorii. Hodnoty indikátorů jednotlivých pilířů úspěšnosti obcí za jednotlivé velikostní kategorie jsou opět uvedeny v příloze.

5.2.1 0 – 199 obyvatel

Tabulka 10: Hodnocení obcí ve velikostní kategorii do 199 obyvatel

<i>Název obce</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>S</i>	<i>VO</i>	<i>Body</i>	<i>Počet ob.</i>	<i>Typ</i>
Čistěves	+	+	+	+	14	187	Ú+
Radíkovice	+	+	+	+	14	190	Ú+
Pšánky	+	+	+	+	13	72	Ú+
Osičky	+	-	+	+	14	161	Ú-
Stará Voda	+	-	+	+	14	145	Ú-
Vysoký Újezd	+	+	-	+	14	87	Ú-
Hněvčeves	-	+	+	+	13	164	Ú-
Benátky	+	+	-	+	11	120	Ú-
Vrchovnice	+	+	-	+	11	68	Ú-
Hrádek	-	+	-	+	9	181	Stagnující
Puchlovice	-	+	-	+	9	104	Stagnující
Radostov	+	-	-	+	9	145	Stagnující
Libníkovice	-	-	-	+	10	168	Ohrožená
Račice nad Trotinou	-	-	-	+	10	151	Ohrožená
Lišice	-	+	-	-	6	162	Ohrožená
Lužany	-	-	-	-	6	124	Ohrožená

Zdroj: vlastní zpracování

Legenda: *D* = demografický pilíř; *E* = ekonomický pilíř; *S* = společenský pilíř; *VO* = vybavenost obce

Za neúspěšnější obec v této velikostní kategorii můžeme považovat obce **Čistěves**, **Radíkovice** a **Pšánky**. Čistěves a Radíkovice byly identifikovány jako úspěšné v porovnání se sousedními obcemi. V obou obcích byl identifikován podprůměrný podíl obyvatel starších 65 let a více (14 a 12 %),

nadprůměrný relativní přírůstek obyvatelstva (12 a 6 %) a nadprůměrný podíl nově postavených domů (7 a 6 %).

V ekonomickém pilíři byla pozorována podprůměrná míra nezaměstnanosti (1,6 a 3,3 %), nadprůměrný počet fyzických osob na obyvatele a absence dluhové služby. V Čistěvsi byl naopak zaznamenán podprůměrný výskyt právnických osob na obyvatele a pozitivní podíl investic (28 %), v Radíkovících byl pozorován nadprůměrný počet právnických osob na obyvatele, a naopak nízký podíl investic (23,3 %).

V obou obcích se nachází nadprůměrný počet dobrovolných spolků (2 a 3 organizace), nadprůměrný index vzdělanosti, nadprůměrná volební účast (67,4 a 71,8 %) a pozitivní počet veřejných zasedání zastupitelstva (10 a 6 zasedání). V obou obcích byl pozorován podprůměrný počet společenských akcí (4 a 3 akce) a nízký počet kandidátů na obyvatele.

Obě obce jsou podprůměrně vybaveny infrastrukturou, kdy Čistěves dostala 1 bod za místní obchod s potravinami, naopak v Radíkovících se nenachází žádná infrastruktura. Do Čistěvsi směřuje podprůměrný počet spojů veřejné dopravy (8 spojů), který je v Radíkovících uspokojivý (18 spojů). V obou obcích byl pozorován uspokojivý stav místních komunikací, reprezentativních budov a veřejných prostranství a zeleně.

Jako ohrožené obce byly identifikovány **Libníkovice, Račice nad Trotinou, Lišice a Lužany**. Libníkovice, Lišice a Lužany byly jako ohrožené identifikovány v porovnání se sousedními obcemi, naopak Račice nad Trotinou si v porovnání se sousedními obcemi pohoršila v ekonomickém pilíři.

Lišice a Lužany disponují nadprůměrným podílem obyvatel starších 65 let a více (32 a 23 %), podprůměrným relativním přírůstkem obyvatelstva (2,4 % a -8,8 %) a podprůměrným podílem nově postavených domů (2,6 a 1,7 %).

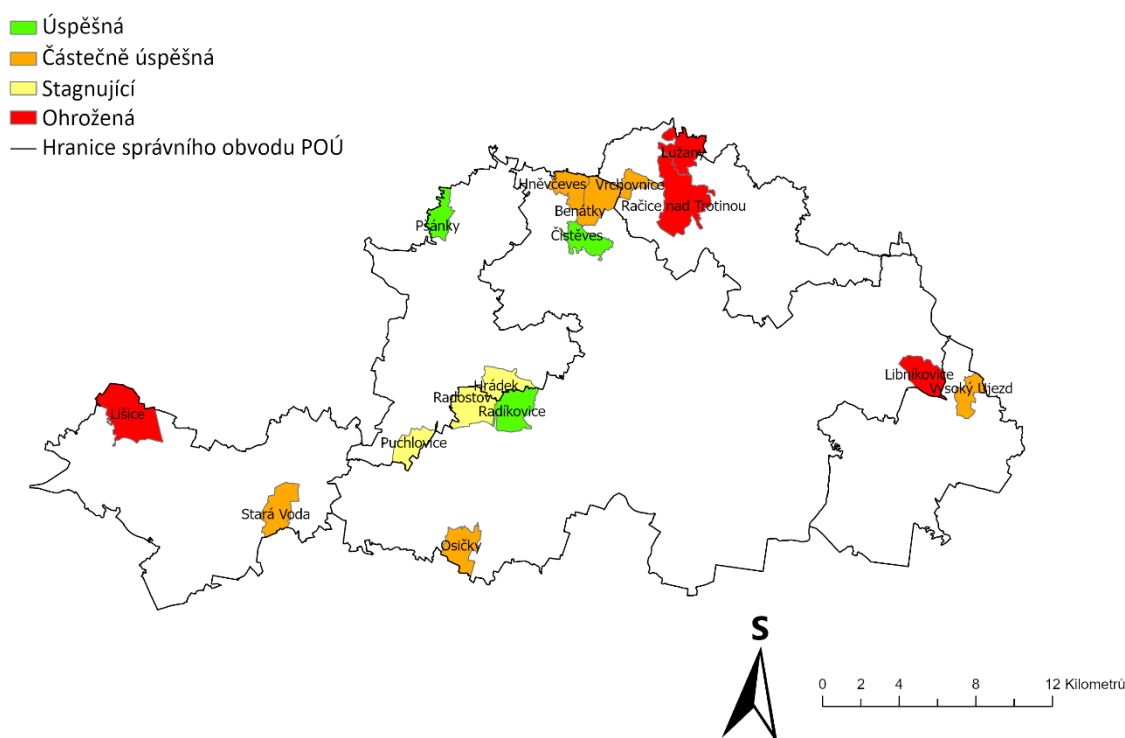
V Lišicích byla pozorována nadprůměrná míra nezaměstnanosti a nízký počet fyzických osob na obyvatele. Nadprůměrných hodnot obec dosahuje v počtu právnických osob na obyvatele, podílem investic (30 %) a nulovou dluhovou službou. V Lužanech byla pozorována podprůměrná míra nezaměstnanosti (4,8 %), podprůměrný počet fyzických i právnických osob na obyvatele, nízký podíl investic (6,4 %) a nulová dluhová služba.

Obě obce nedisponují žádnými dobrovolnými spolky, konal se zde podprůměrný počet společenských akcí (2 akce), byl zde pozorován nízký index vzdělanosti a nízký počet veřejných zasedání zastupitelstva obce (4 zasedání). V Lišicích dále byla pozorována nízká volební účast (59,5 %), nízký počet kandidátů na obyvatele, ale nadprůměrný počet kandidátů na místo

v zastupitelstvu. V Lužanech byla pozorována nadprůměrná volební účast (62,5 %), nadprůměrný počet kandidátů na místo v zastupitelstvu a nadprůměrný počet kandidátů na obyvatele.

V případě vybavenosti obce obě obce dostali pouze 1 bod za výskyt dětského hřiště, do obou obcí jezdí podprůměrný počet spojů hromadné dopravy (8 spojů) a stav místních komunikací je neuspokojivý. V obou obcích byl naopak pozorován uspokojivý stav reprezentativních budov a veřejných prostranství a zeleně.

Mapa 6: Typologie úspěšnosti obcí ve velikostní kategorii do 199 obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování, ArcData Praha

V úspěšnosti na základě demografického pilíře se v 10 obcích (63 %) vyskytuje relativně mladé obyvatelstvo. Nejmenší podíl obyvatel starších 65 let byl pozorován v obci Čistěves (14 %), naopak nejvyšší byl zaznamenán v Puchlovicích (35 %). Nadprůměrný relativní přírůstek byl pozorován rovněž pozorován v 10 obcích (63 %), kdy největší přírůstek byl pozorován ve Pšánkách (29 %) a naopak nejnižší v Puchlovicích, které zaznamenaly ztrátu 19 % obyvatelstva. V méně jak polovině obcí byl pozorován nadprůměrný podíl nově postavených domů, kdy nejvíce domů bylo postaveno

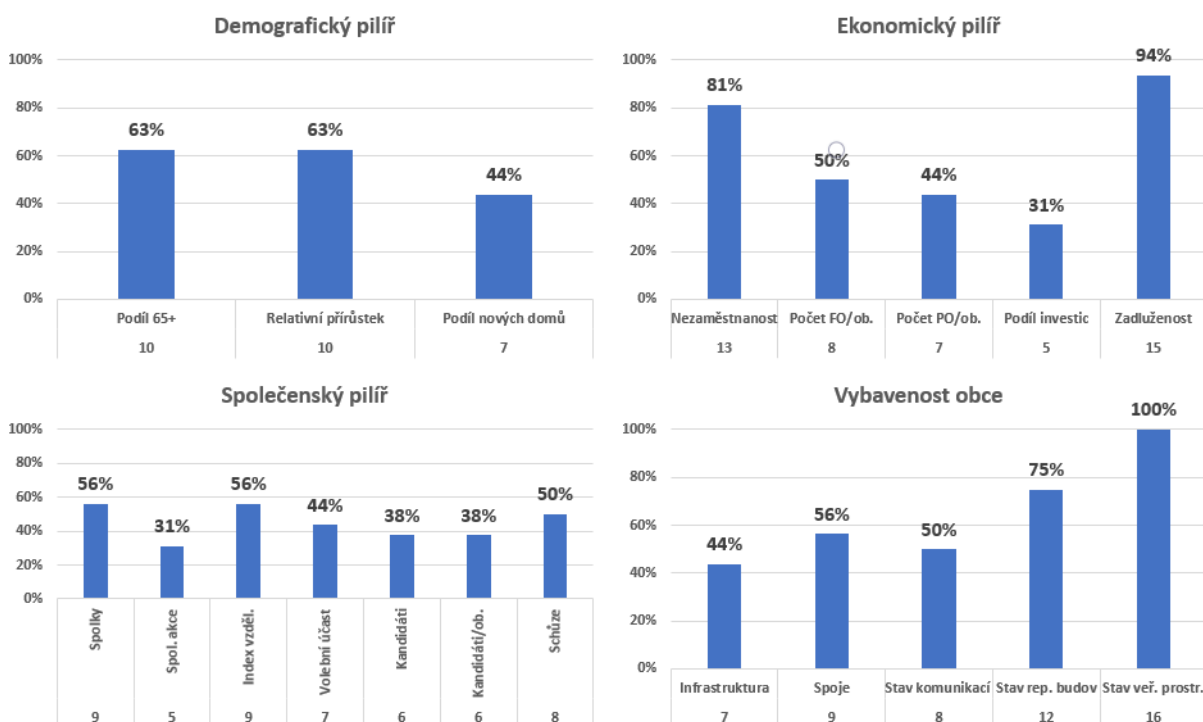
Radíkovcích (11 %), naopak pouhým jedním procentem se nové domy podílejí na zástavbě v Račicích nad Trotinou.

Ve 13 obcích (81 %) byla pozorována podprůměrná míra nezaměstnanosti, pouze v Račicích nad Trotinou, Lužanech a Lišicích byla pozorována nadprůměrná míra nezaměstnanosti. Nadprůměrný počet fyzických a právnických osob na obyvatele byl pozorován v osmi (50 %), respektive sedmi (44 %) obcích. Pouze v pěti obcích (31 %) byl pozorován vyšší podíl investic, kdy je největší podíl tvořen v obci Hrádek (48,7 %) a naopak ani ne jednoprocenní v obci Vrchovnice.

V devíti obcích (56 %) funguje nadprůměrný počet dobrovolných spolků, kdy nejvíce se jich nachází v Hněvčevsi (4 organizace), naopak žádné organizace nefungují v Lužanech, Lišicích, Vrchovnicích a Osičkách. Nadprůměrný počet společenských a kulturních akcí byl pozorován v pěti obcích (31 %), kdy se nejvíce akcí konalo v Hněvčevsi (19 akcí), naopak nejméně se konaly v Lužanech, Lišicích, Vrchovnicích a Pšánkách (2 akce). Nadprůměrný index vzdělanosti byl pozorován v devíti obcích (56 %). Nadprůměrná volební účast byla pozorována v sedmi obcích (44 %), kdy nejvíce obyvatel volilo ve Pšánkách (78,8 %), naopak nejméně v obci Vysoký Újezd (45,2 %). Nadprůměrný počet kandidátů na místo v zastupitelstvu byl pozorován v šesti obcích (38 %), stejně tak i v případě počtu kandidátů na obyvatele. Nadprůměrný počet veřejných zasedání zastupitelstva byl pozorován v osmi obcích (50 %), kdy nejvíce se scházelo v Čistěvsi (20 zasedání), naopak nejméně ve Hněvčevsi (4 zasedání).

Pouze šest obcí (44 %) disponuje nadprůměrným výskytem infrastruktury, kdy nejvíce bodů získal Vysoký újezd (4 body – dva hostince a dvě hřiště), naopak v Radíkovcích se žádná infrastruktura nenachází. Do devíti obcí (56 %) dojíždí nadprůměrně spoje veřejné dopravy, nejvíce spojů do Hrádku (22 spojů), naopak nejméně do Staré Vody a Radostova. V polovině obcí byl pozorován uspokojivý stav místních komunikací, ve 12 obcích (75 %) uspokojivý stav reprezentativních budov a všechny obce měly uspokojivý stav veřejných prostranství a zeleně.

Graf 5: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích do 199 obyvatel v %

Zdroj: vlastní zpracování

Při použití rozřazujícího kritéria počtu obyvatel obce došlo v porovnání s polohou ke změnám typologie úspěšnosti u následujících obcí: úspěšnou obcí v této velikostní kategorii jsou **Pšánky**, které v porovnání se stejně velkými obcemi disponuje nadprůměrným počtem dobrovolných spolků. Oproti porovnání s okolními obcemi si polepšila **Stará Voda**, která zaostávala v oblastech demografického vývoje a vybavenosti obce. V těchto oblastech byly nyní pozorovány nadprůměrné hodnoty, ale naopak je hodnocena hůře v ekonomických ukazatelích, resp. v ukazateli podnikavosti obyvatel. Obec **Hrádek**, která byla v porovnání se sousedními obcemi ve stejné vzdálenosti hodnocena jako ohrožený typ obce, má v případě porovnání se stejně velkými obcemi pozitivní hodnoty vybavenosti obce.

Naopak v porovnání se stejně velkými obcemi si relativně pohoršily následující obce: **Osičky** (podle faktoru polohy jako úspěšná obec), které v porovnání se stejně velkými obcemi zaostávají v ekonomickém pilíři, kdy došlo k poklesu hodnoty podnikavosti obyvatel. Obec **Račice nad Trotinou**, která byla identifikována jako stagnující obec z důvodů výskytu negativních faktorů v demografickém a společenském pilíři, si navíc relativně pohoršily v ekonomickém pilíři, kdy došlo k poklesu hodnoty podnikavosti obyvatel.

5.2.2 200 – 499 obyvatel

Tabulka 11: Hodnocení obcí ve velikostní kategorii od 200 do 499 obyvatel

<i>Název obce</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>S</i>	<i>VO</i>	<i>Body</i>	<i>Počet ob.</i>	<i>Typ</i>
Lodín	+	+	+	+	17	416	Ú+
Hvozdnice	+	+	+	+	16	235	Ú+
Jeníkovice	+	+	+	+	16	486	Ú+
Blešno	+	+	+	+	15	445	Ú+
Habřina	+	+	+	+	13	324	Ú+
Lejšovka	+	+	+	+	13	226	Ú+
Syrovátka	+	-	+	+	15	450	Ú-
Kosice	+	+	-	+	14	344	Ú-
Kunčice	+	-	+	+	14	380	Ú-
Sendražice	+	+	-	+	14	396	Ú-
Střezetice	+	-	+	+	14	447	Ú-
Těchlovice	-	+	+	+	14	353	Ú-
Urbanice	-	+	+	+	14	320	Ú-
Divec	+	+	-	+	13	247	Ú-
Jílovice	+	-	+	+	13	313	Ú-
Klamoš	-	+	+	+	13	408	Ú-
Nové Město	-	+	+	+	13	417	Ú-
Olešnice	+	+	-	+	13	376	Ú-
Stračov	-	+	+	+	13	297	Ú-
Ledce	-	+	+	+	13	355	Ú-
Světí	+	+	-	+	12	332	Ú-
Třesovice	+	+	-	+	12	271	Ú-
Výrava	+	+	-	+	12	400	Ú-
Běleč nad Orlicí	+	-	-	+	13	264	Stagnující
Kosičky	-	+	-	+	13	382	Stagnující
Káranice	-	-	+	+	12	344	Stagnující
Libřice	-	+	-	+	12	206	Stagnující
Mžany	-	+	-	+	12	304	Stagnující
Písek	+	-	-	+	12	414	Stagnující
Mokrovousy	+	-	-	+	11	264	Stagnující

Obědovice	-	-	+	+	11	376	Stagnující
Převýšov	-	-	+	+	11	292	Stagnující
Chudeřice	+	-	-	+	10	342	Stagnující
Sadová	-	+	-	+	9	319	Stagnující
Dohalice	-	-	-	+	9	457	Ohrožený
Máslojedy	-	-	-	+	9	219	Ohrožený
Neděliště	-	-	-	+	9	363	Ohrožený
Sověstice	-	+	-	-	8	233	Ohrožený

Zdroj: vlastní zpracování

Legenda: D = demografický pilíř; E = ekonomický pilíř; S = společenský pilíř; VO = vybavenost obce

V této velikostní kategorii, která v sobě zahrnuje téměř polovinu všech venkovských obcí (38 obcí) správního obvodu ORP Hradec Králové, jich na základě velikosti bylo šest identifikováno jako úspěšné, 17 jako částečně úspěšných, 11 jako stagnujících a čtyři jako ohrožené. Mezi úspěšné obce patří **Lodín**, Hvozdnice, Jeníkovice, Blešno, Habřina a Lejšovka. Nejvíce bodů získala obec Lodín, jejíž popis je uveden v podkapitole věnující se úspěšnosti obcí od 16 a více km od Hradce Králové.

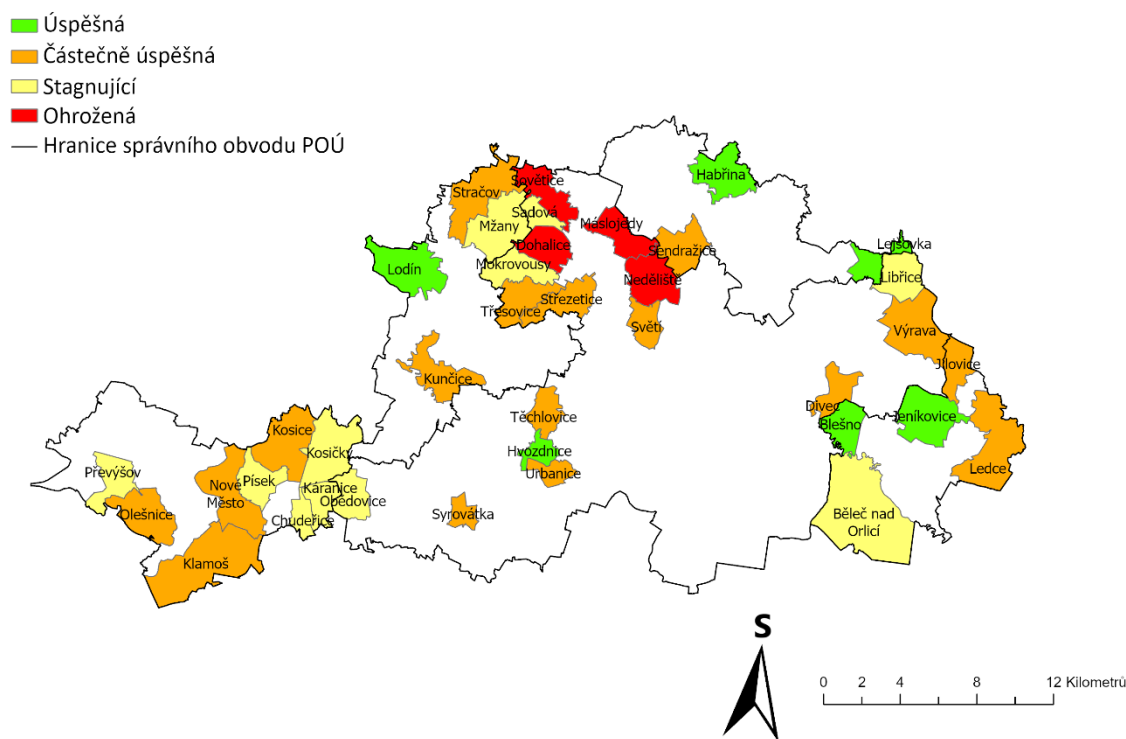
Jako ohrožené obce podle počtu obyvatel byly identifikovány **Dohalice**, **Máslojedy**, **Neděliště** a **Sověstice**. Ačkoliv Sověstice disponují podprůměrným podílem obyvatel starších 65 let a více (18 %), relativní přírůstek obyvatel je podprůměrný (3,8 %), stejně tak i podíl nově postavených domů (5 %).

V obci byla pozorována podprůměrná míra nezaměstnanosti, nadprůměrný podíl investic (51,2 %) a absence dluhové služby. Naopak podprůměrné jsou faktory počtu fyzických a právnických osob na jednoho obyvatele.

Ve společenském pilíři Sověstice disponují pozitivními hodnotami pouze v případě nadprůměrné volební účasti (67,8 %) a počtem kandidátů na obyvatele. V obci se nachází podprůměrný počet dobrovolných spolků (2 organizace), konalo se zde oproti stejně velkým obcím málo společenských akcí (6 akcí), disponuje nízkým indexem vzdělanosti a podprůměrným počtem kandidátů na místo v zastupitelstvu.

V případě vybavenosti obce obec získala podprůměrný počet dvou bodů za místní infrastrukturu, do obce směřují pouhé tři spoje hromadné dopravy (nejméně v celém ORP) a místní komunikace jsou ve špatném stavu. Naopak stav reprezentativních budov, veřejných prostranství a zeleně je uspokojivý.

Mapa 7: Typologie úspěšnosti obcí ve velikostní kategorii od 200 do 499 obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování, ArcData Praha

V demografickém pilíři bylo ve 27 obcích (71 %) pozorován podprůměrný podíl obyvatel starších 65 let a více, kdy byl nejmenší podíl této skupiny obyvatelstva pozorován v Bělči nad Orlicí (14 %), naopak nejvyšší v Sadové (29 %). Nadprůměrný relativní přírůstek obyvatelstva byl zaznamenán v polovině obcí, kdy největší relativní přírůstek obyvatelstva byl zaznamenán rovněž v Bělči nad Orlicí (23 %), naopak u obce Ledce byl zaznamenán úbytek 14 %. Nadprůměrný podíl nově postavených domů byl pozorován pouze v 16 obcích (16 %), kdy největší podíl nově postavených domů byl rovněž pozorován v Bělči nad Orlicí (24 %), naopak nejmenší podíl (1,2 %) tvoří nová zástavba v obci Dohalice.

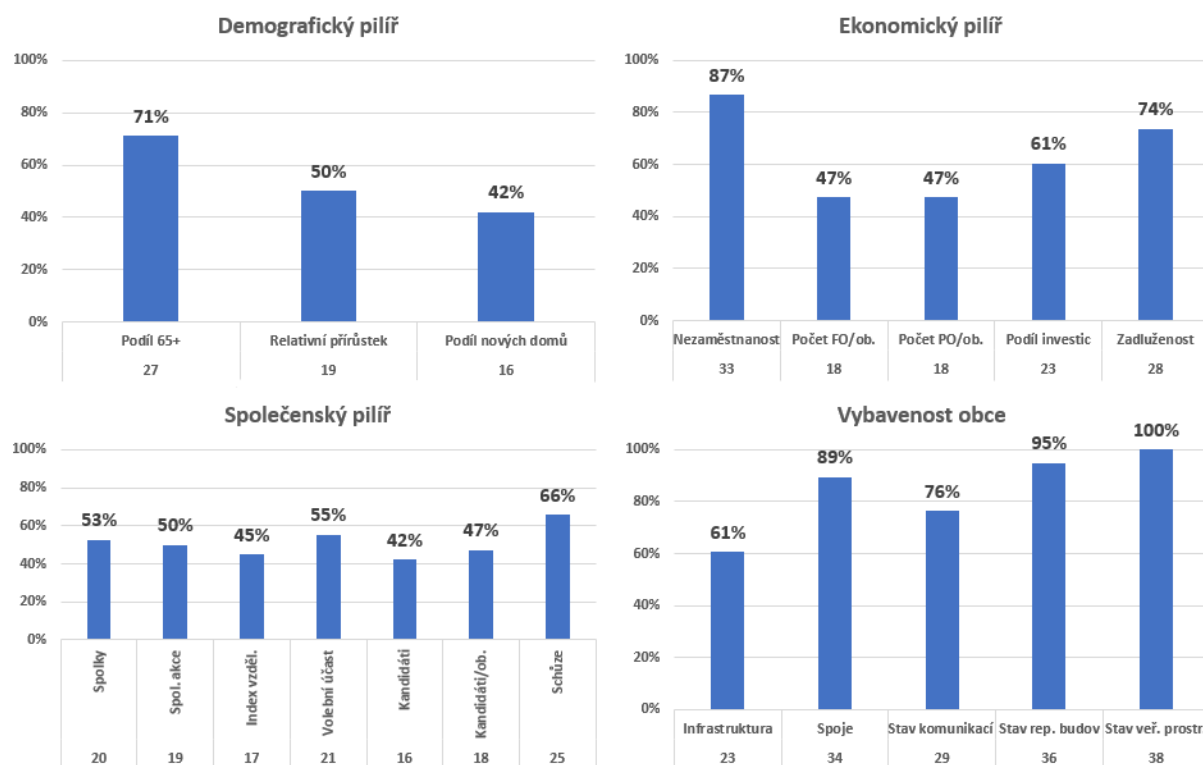
Podprůměrná nezaměstnanost byla pozorována ve 33 obcích (87 %), kdy nejnižší míra byla pozorována v Blešnu (1,44 %) a nejvyšší v Obědovicích (5,79 % - nejvyšší míra nezaměstnanosti za celé sledované ORP). Počet fyzických a právnických osob na obyvatele byl shodně pozorován v 18 obcích (47 %). Ve 23 obcích (61 %) byla zaznamenána nadprůměrná investiční činnost, kdy největší podíl investic připadá obci Těchlovice (93,3 %), naopak 6 % se investice na celkových výdajích podílí

v Chudeřicích. Chudeřice zároveň i v této kategorii disponují největší dluhovou službou, která jinak nebyla zaznamenána ve 28 obcích (74 %).

Ve 20 obcích (53 %) byl pozorován nadprůměrný podíl dobrovolných spolků, kdy nejvíce jich bylo zaznamenáno ve Stračově (10 organizací), pouze po jedné v obcích Hvozdnice, Světí, Káranice, Kosice a Třesovice. V polovině obcí byl zaznamenán nadprůměrný počet společenských akcí, nejvíce v obci Ledce (25 akcí), naopak pouze dvě v obci Třesovice. Nadprůměrná volební účast byla pozorována ve 21 obcích (55 %), kdy nejvíce obyvatel volilo v Lodíně (79,5 %), naopak nejméně v Olešnici (40,3 %). Nadprůměrný počet kandidátů na místo v zastupitelstvu byl pozorován v 16 obcích (42 %) a nadprůměrný počet kandidátů na obyvatele v 18 obcích (47 %). Nadprůměrný počet veřejných zasedání zastupitelstva byl sledován ve 25 obcích (66 %), kdy nejvíce zasedání se pořádalo v Ledcích (celkem 21 zasedání, z čehož i veřejně přístupné byly pracovní schůze), naopak nejméně zasedání se konalo v Bělči nad Orlicí (pouze čtyři zasedání).

Nadprůměrná vybavenost veřejnou infrastrukturou byla pozorována ve 23 obcích (61 %), kdy nejvíce bodů získala obec Sendražice (7 bodů), naopak nejméně obec Máslojedy, kde se nenachází žádná infrastruktura. Kvalitní dostupnost hromadné dopravy byla pozorována ve 34 obcích (89 %), kdy nejvíce spojů směřuje z obce Libřice (39 spojů), naopak nejméně z obce Sovětice (3 spoje). Uspokojivý stav místních komunikací byl sledován ve 29 obcích (76 %), uspokojivý stav reprezentativních budov ve 36 případech (96 %) a uspokojivý stav veřejných prostranství a zeleně ve všech obcích.

Graf 6: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 200 do 499 obyvatel v %

Zdroj: vlastní zpracování

Při použití faktoru velikosti došlo ke změně typologie u šesti obcí. Změna k lepšímu hodnocení byla pozorována u tří obcí: **Blešno**, které v porovnání se sousedními obcemi zaostávalo v ekonomickém pilíři, má v porovnání se stejně velkými obcemi tento pilíř pozitivní, kdy došlo ke zlepšení faktoru podnikavosti obyvatel. **Nové Město** zaostávalo oproti sousedním obcím demografickém a ekonomickém pilíři. V porovnání s okolními obcemi si obec polepšila v ekonomickém pilíři, kdy došlo k nárůstu podnikavosti obyvatel. **Světí** oproti sousedním obcím zaostávalo v demografickém a společenském pilíři. V porovnání se stejně velkými obcemi si polepšila v demografickém pilíři, kdy disponuje podprůměrným podílem osob starších 65 let a nadprůměrným relativním přírůstkem obyvatelstva.

Změna typologie k horšímu hodnocení byla pozorována rovněž u tří obcí: **Káranice**, které v porovnání se sousedními obcemi zaostávaly pouze v ekonomickém pilíři, si v porovnání se stejně velkými obcemi navíc relativně pohoršily pohoršila v demografickém pilíři v podobě podprůměrného podílu nově postavených domů. **Kosičky** zaostávaly oproti sousedním obcím v demografickém pilíři, v porovnání se stejně velkými obcemi se relativně zhoršily ve společenském pilíři, kdy byl pozorován podprůměrný index vzdělanosti. **Sověstice**, které zaostávaly ve společenském pilíři a vybavenosti obce mají v porovnání se stejně velkými obcemi relativně horší

demografický pilíř v podobě podprůměrného relativního přírůstku obyvatelstva, což z obce nově učinilo ohrožený typ obce.

5.2.3 500 – 999 obyvatel

Tabulka 12: Hodnocení obcí ve velikostní kategorii od 500 do 999 obyvatel

<i>Název obce</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>S</i>	<i>VO</i>	<i>Body</i>	<i>Počet ob.</i>	<i>Typ</i>
Dolní Přím	+	+	+	+	16	734	Ú+
Librantice	+	+	+	+	16	584	Ú+
Smržov	+	+	+	+	16	508	Ú+
Holohlavy	+	+	+	+	12	918	Ú+
Lhota pod Libčany	-	+	+	+	16	979	Ú-
Skalice	+	+	+	-	15	662	Ú-
Boharyně	+	-	+	+	14	594	Ú-
Kratonohy	-	+	+	+	13	614	Ú-
Libčany	-	+	+	+	13	899	Ú-
Roudnice	+	+	-	+	13	691	Ú-
Lovčice	-	+	-	+	12	720	Stagnující
Dobřenice	-	+	-	+	11	586	Stagnující
Hořiněves	-	-	+	+	11	704	Stagnující
Lochenice	-	+	-	+	11	609	Stagnující
Osice	+	-	-	+	11	527	Stagnující

Zdroj: vlastní zpracování

Legenda: D = demografický pilíř; E = ekonomický pilíř; S = společenský pilíř; VO = vybavenost obce

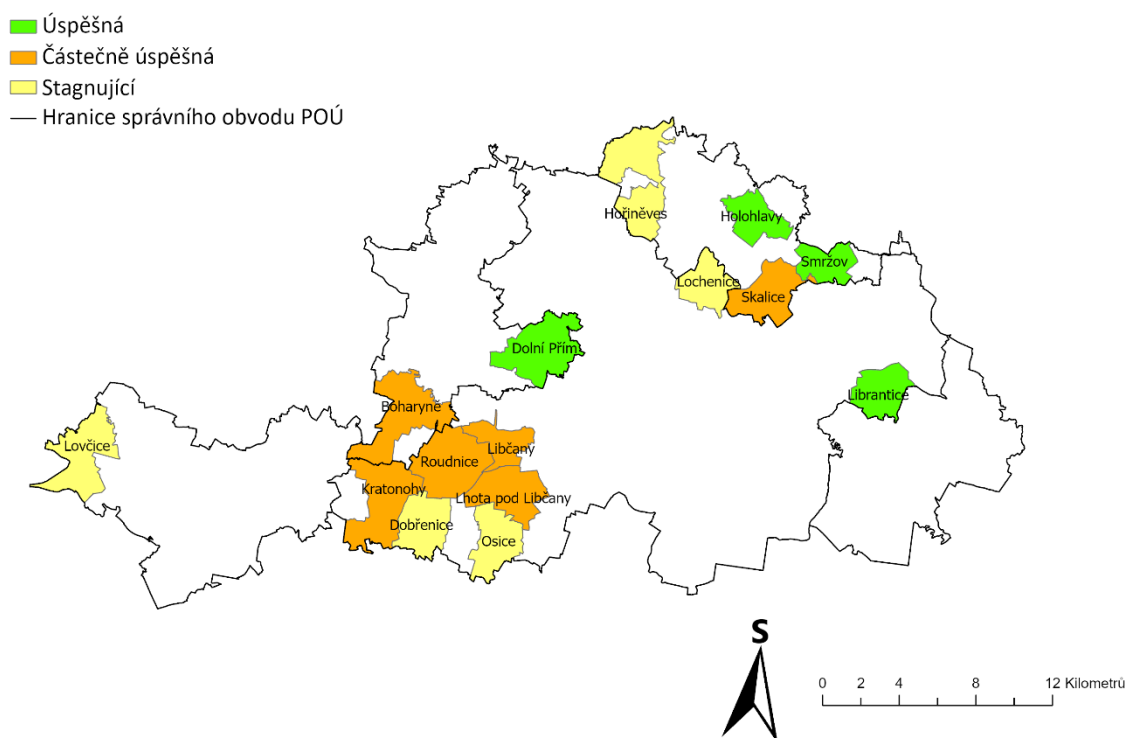
V této velikostní kategorii byly jako úspěšné obce identifikovány **Dolní Přím**, **Librantice**, **Smržov** a **Holohlavy**, které byly úspěšné i v porovnání s okolními obcemi. Naopak žádná obec v této kategorii nebyla identifikována jako ohrožená. Zde shodně obdržely úspěšné obce Dolní Přím, Librantice a Smržov stejný počet 16 bodů, proto bude popsán pouze Dolní Přím. Zde byl pozorován podprůměrný podíl obyvatel starších 65 let a více (18 %), nadprůměrný relativní přírůstek obyvatelstva (13,3 %) a nová zástavba se podílí 16% na celkové zástavbě

V ekonomickém pilíři obec zaostává pouze v podílu investic, který tvoří pouhých 12 %. Průměrná míra nezaměstnanosti zde byla sledována podprůměrná (2,48 %), nadprůměrný byl sledován počet fyzických i právnických osob na obyvatele a nebyla zaznamenána žádná dluhová služba.

V obci funguje nadprůměrných sedm dobrovolných spolků a organizací, avšak počet společenských akcí byl podprůměrný (6 akcí). Index vzdělanosti byl v obci pozorován jako nadprůměrný, stejně tak jako volební účast, která v obci činila 70,8 %. Naopak počet kandidátů na místo v zastupitelstvu a jejich počet na obyvatele byl pozorován jako podprůměrný. Nadprůměrný byl pozorován i počet veřejných zasedání zastupitelstva obce, které se sešlo 14krát.

Vybavenost obce infrastrukturou byla nadprůměrně ohodnocena devíti body. Uspokojivá je i dostupnost veřejné dopravy, kdy do obce směřuje 20 spojů. Uspokojivý stav byl sledován i v případě kvality místních pozemních komunikací, reprezentativních budov a veřejných prostranství a zeleně.

Mapa 8: Typologie úspěšnosti obcí ve velikostní kategorii od 500 do 999 obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování, ArcData Praha

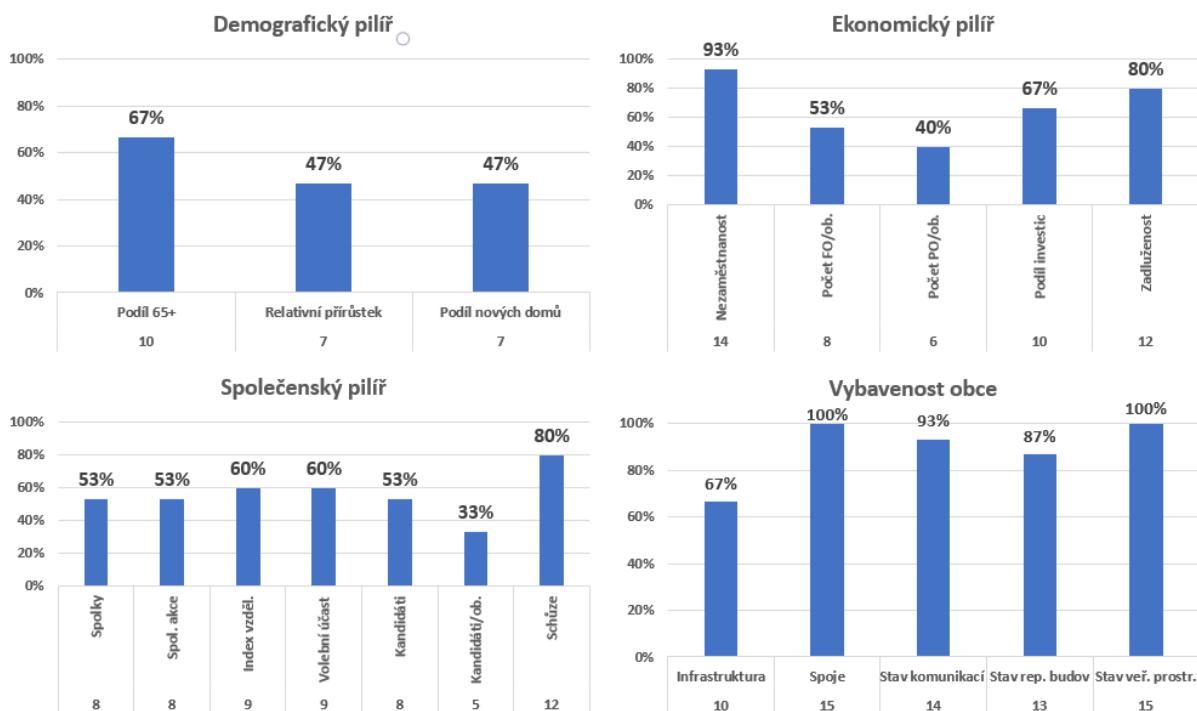
V demografickém pilíři byl v 16 obcích (67 %) zaznamenán podprůměrný podíl obyvatel starších 65 let a více, kdy největší podíl byl pozorován v obci Boharyně (23,9 %) a nejnižší v obci Librantice (12 %). Nadprůměrný relativní přírůstek obyvatelstva byl sledován v sedmi obcích (47 %), kdy nejvíce obyvatel přibýlo ve Skalici (14 %) a naopak v Holohlavech byl zaznamenán úbytek v podobě 0,1 %. Nadprůměrný podíl nově postavených domů byl rovněž pozorován v sedmi obcích (47 %)

V případě indikátorů ekonomického pilíře byla ve 14 obcích (93 %) pozorována podprůměrná míra nezaměstnanosti, kdy pouze v obci Hořiněves dosáhla na 4,3 %. V osmi obcích byl pozorován nadprůměrný počet fyzických osob na obyvatele, v případě právnických osob byl nadprůměrný výskyt pozorován v šesti obcích (40 %). V deseti obcích (67 %) byla pozorována nadprůměrná investiční činnost, kdy se největší podíl investic k celkovým výdajům vyskytuje v obci Smržov (91,1 %), naopak v Dolním Přímě dosahuje podíl investic pouze 12,5 %. Bez dluhové služby bylo identifikováno 12 obcí (80 %), kdy nejvíce zadluženou obcí jsou Kratonohy, jejichž dluh se na průměrný příjem obce podílí ze 63 %.

V případě indikátorů společenského pilíře byl v osmi obcích (53 %) pozorován nadprůměrný výskyt dobrovolných spolků, kdy nejvíce spolků funguje v Dolním Přímě (7 organizací) naopak po dvou organizacích se vyskytují v obcích Libčany a Osice. Rovněž v osmi obcích (53 %) bylo pozorováno nadprůměrné pořádání společenských akcí, kde s nejvyšším počtem v celém ORP stojí obec Lovčice (40 akcí), naopak nejméně akcí bylo pořádáno v obci Lochenice. Nadprůměrný index vzdělanosti byl pozorován v devíti obcích (60 %). Nadprůměrná volební účast byla pozorována v devíti obcích (60 %), kdy se nejvíce obyvatel dostavilo k volbám v obci Dolní Přím (70,8 %), naopak nejméně v obci Kratonohy (39 %). Nadprůměrný počet kandidátů na místo v zastupitelstvu byl pozorován v osmi obcích (53 %) a nadprůměrný počet kandidátů na obyvatele v pěti obcích (33 %). Ve 12 obcích (80 %) byla veřejná zasedání pořádána vícekrát nad limitem stanoveným zákonem, kdy se v Dolním Přímě konalo 14 zasedání, naopak minimum zasedání se konalo ve Lhotě pod Libčany, Roudnici a Osicích.

V deseti obcích (67 %) byl nadprůměrně hodnocen výskyt veřejné infrastruktury, kdy nejvíce bodů obdržely obce Lovčice a Osice, naopak ve Smržově se nenachází žádná infrastruktura. Spojení veřejnou dopravou je uspokojivé ve všech obcích. Stav místních komunikací je uspokojivý ve 14 obcích (93 %), stav reprezentativních budov je uspokojivý ve 13 obcích (87 %) a ve všech obcích byl pozorován uspokojivý stav veřejných prostranství a zeleně.

Graf 7: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 500 do 999 obyvatel v %

Zdroj: vlastní zpracování

V této velikostní kategorii došlo v případě porovnání se sousedními obcemi ke změně typologie úspěšnosti celkem u čtyř obcí, v každém případě došlo ke snížení typu úspěšnosti. Změna se dotkla následujících obcí: **Lhota pod Libčany** si jako úspěšná obec v porovnání se stejně velikými obcemi pohoršila v demografickém pilíři podprůměrným relativním přírůstkem obyvatelstva a podprůměrným podílem nově postavených domů. Obec **Boharyně** si jako úspěšná obec z hlediska polohy relativně pohoršila v ekonomickém pilíři v podobě podprůměrné podnikavosti právnických osob. Obec **Dobřenice**, která zaostávala ve společenském pilíři si relativně pohoršila ve faktorech demografického pilíře, především podprůměrným relativním přírůstkem obyvatelstva a nízkým podílem nově postavených domů. Obec **Hořiněves**, která v porovnání se sousedními obcemi zaostávala v demografickém pilíři, si relativně pohoršila ve faktorech ekonomického pilíře, přesněji nízkou mírou podnikavosti právnických osob na obyvatele. U zbylých obcí nebyla při hodnocení vlivu velikosti pozorována žádná změna a jejich typ úspěšnosti zůstal stejný jako v případě zohlednění faktoru polohy.

5.2.4 1000 a více obyvatel

Tabulka 13: Hodnocení obcí ve velikostní kategorii od 1000 obyvatel a více

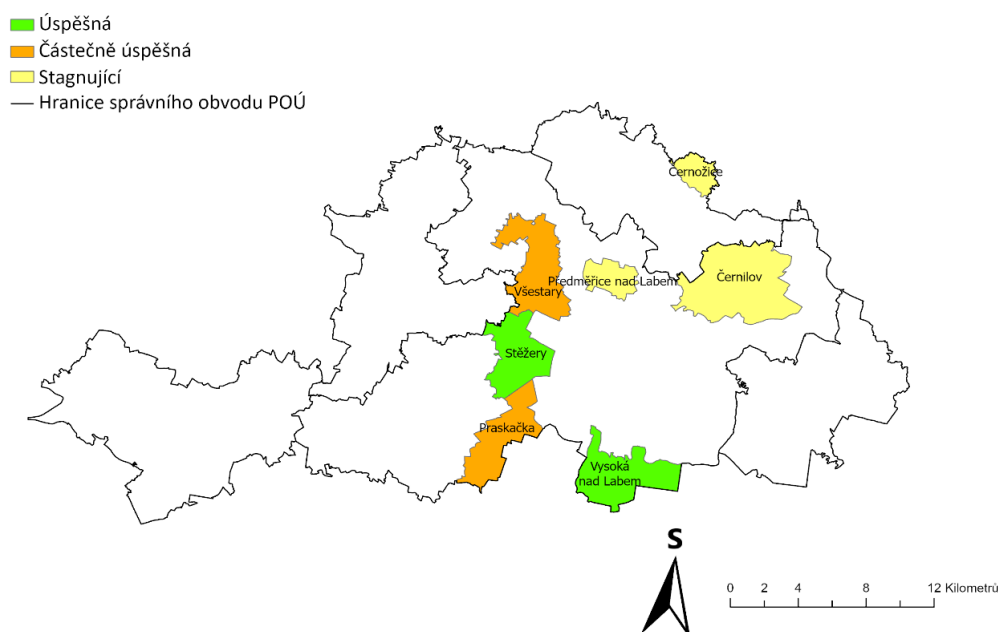
<i>Název obce</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>S</i>	<i>VO</i>	<i>Bod y</i>	<i>Počet ob.</i>	<i>Typ</i>
Stěžery	+	+	+	+	17	2110	Ú+
Vysoká nad Labem	+	+	+	+	14	1742	Ú+
Všestary	-	+	+	+	16	1774	Ú-
Praskačka	+	+	-	+	12	1085	Ú-
Předměřice nad Labem	-	+	-	+	14	1926	Stagnující
Černilov	-	+	-	+	12	2407	Stagnující
Černožice	-	-	+	+	12	1125	Stagnující

Zdroj: vlastní zpracování

Legenda: D = demografický pilíř; E = ekonomický pilíř; S = společenský pilíř; VO = vybavenost obce

V této kategorii se nachází sedm obcí, ve kterých dohromady žije více jak třetina obyvatelstva venkovského prostoru ORP Hradec Králové. Úspěšnou obcí i v případě zahrnutí faktoru polohy zůstaly obce **Stěžery** a **Vysoká nad Labem** (obě správní obvody POÚ Hradec Králové). Stěžery, které dosáhly na nadprůměrné hodnoty v 17 faktorech, jsou blíže popsány v podkapitole hodnocení obcí na základě vzdálenosti do 5 km od Hradce Králové. Jako ohrožená nebyla identifikována žádná obec.

Mapa 9: Typologie úspěšnosti obcí ve velikostní kategorii od 1000 obyvatel a více

Zdroj: vlastní zpracování, ArcData Praha

V případě faktorů demografického pilíře bylo v pěti obcích (71 %) pozorován podprůměrný podíl obyvatel starších 65 let, kdy nejmenším podílem disponuje obec Vysoká nad Labem, naopak nejvyšším podílem (23 %) disponují Černožice. Nadprůměrné hodnoty faktoru relativního přírůstku obyvatelstva byly pozorovány ve třech obcích (43 %), kdy největší nárůst obyvatelstva zaznamenala Vysoká nad Labem, naopak úbytek 4,7 % byl zaznamenán v Černožicích. Nadprůměrný podíl nově postavených domů byl překvapivě zaznamenán pouze ve dvou obcích. Největší podíl byl pozorován ve Vysoké nad Labem (27 %), nejnižší v Černožicích (3 %).

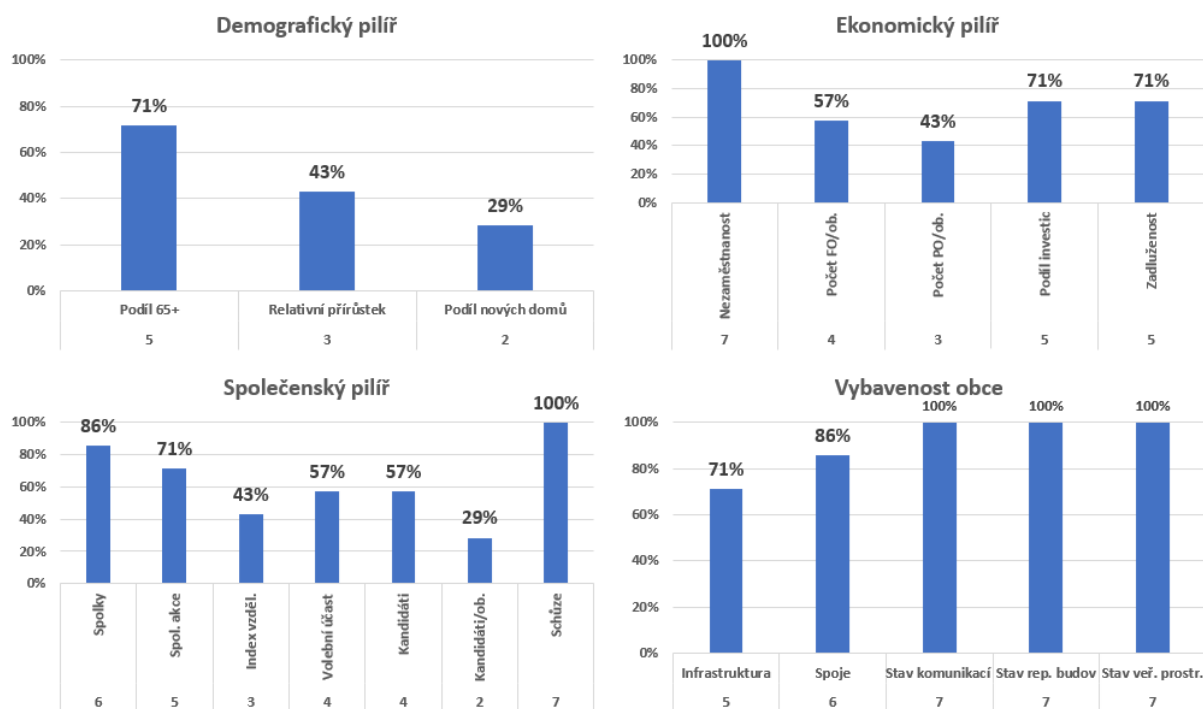
Podprůměrná míra nezaměstnanosti byla zaznamenána ve všech obcích. Nadprůměrný počet fyzických a právnických osob na obyvatele byl zaznamenán ve čtyřech (57 %), resp. třech (43 %) obcích. V pěti obcích (71 %) byl zaznamenán nadprůměrný podíl investic, z toho nejvyšší ve Všeňstarech (96,5 %) a nejnižší v Černožicích (14 %). Dluhová služba byla zaznamenána u dvou obcí, z toho u Všeňstare se tento dluh oproti průměrnému příjmu tvoří 60 %.

V šesti obcích (86 %) byl zaznamenán nadprůměrný výskyt dobrovolných spolků, kdy devět se jich nachází v Černilově, naopak v Praskačce se nachází pouze tři dobrovolné organizace. V pěti obcích (71 %) byl pozorován nadprůměrný počet společenských a kulturních akcí, kdy se jich nejvíce konalo v Černilově (34 akcí), naopak nejméně v obcích Praskačka a Předměřice nad Labem. Nadprůměrný

index vzdělanosti byl pozorován u 4 obcí (43 %). Nadprůměrná volební účast byla pozorována u čtyř obcí, kdy nejvíce obyvatel volilo ve Vřestarech (64,3 %), nejméně v Černilově (32,6 %). Nadprůměrný počet kandidátů na místo v zastupitelstvu byl pozorován u čtyř obcí (57 %), nadprůměrný počet kandidátů na obyvatele pak nepřekvapivě pouze ve dvou obcích (29 %). U všech obcí byl pozorován nadprůměrný počet veřejných zasedání zastupitelstev.

V případě výskytu veřejné infrastruktury na nadprůměrný výskyt dosáhlo pět obcí (71 %), kdy nejvíce bodů získaly Vřestary (17 bodů), naopak nejméně Vysoká nad Labem (9 bodů). V případě spojů veřejné dopravy až na obec Černožice, kam denně zavítají pouze tři spoje, je ve všech obcích uspokojivé spojení veřejné dopravy. Stav místních komunikací, reprezentativních budov a veřejných prostranství a zeleně byl ve všech obcích shledán jako uspokojující.

Graf 8: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů v obcích od 1000 obyvatel a více v %

Zdroj: vlastní zpracování

Změna typologie nastala u čtyř obcí, kdy dvě obce jsou podle velikosti považovány za částečně úspěšné, dvě obce si naopak vlivem počtu obyvatel v typologii pohoršily a jsou identifikovány jako stagnující. Dvě obce, které byly v porovnání se sousedními obcemi identifikovány jako úspěšné, byly za úspěšné identifikovány i v porovnání se stejně velkými obcemi. Změna typologie k pozitivním hodnotám byla pozorována u těchto dříve stagnujících obcí: obec **Praskačka** zaostávala v demografickém a společenském pilíři. Změna k lepšímu nastala v demografickém pilíři působením

nadprůměrného relativního přírůstku obyvatelstva v porovnání se stejně velikými obcemi. Obec **Všestary** oproti sousedním obcím zaostávala v demografickém a ekonomickém pilíři. Změna k lepšímu byla pozorována u ekonomického pilíře, kdy obec disponuje nadprůměrným počtem podnikajících fyzických i právnických osob na obyvatele.

Naopak negativní změna nastala u těchto obcí, které byly v porovnání se sousedními obcemi identifikovány jako částečně úspěšné: obec **Černilov** oproti sousedním obcím zaostávala v demografickém pilíři, nově si relativně pohoršila ve společenském pilíři, kdy byl pozorován podprůměrný index vzdělanosti. Obec **Předměřice nad Labem** v porovnání se sousedními obcemi zaostávala v demografickém pilíři, zde si relativně pohoršila ve společenském pilíři, kdy se tu v porovnání se stejně velikými obcemi konal podprůměrný počet společenských akcí.

5.3 Hodnocení obcí podle pořadí v celém ORP Hradec Králové

Třetí a poslední možností, kterou bude hodnocena úspěšnost obcí, je podle pořadí hodnot v jednotlivých faktorech. Postup seřazování probíhal tak, že se každý indikátor úspěšnosti seřadil podle své hodnoty buď od nejvyšší po nejnižší, popřípadě od nejnižší po nejvyšší. Ke každé hodnotě byla přidáno pořadí od 1 do 76¹⁰. Takto byly všechny proměnné seřazeny a následné pořadí bylo sečteno¹¹ a zprůměrováno. Tabulky níže zahrnují deset obcí, které byly v porovnání s ostatními obcemi ve sledovaném regionu identifikovány jako nejuspěšnější a nejrozvinutější, a deset obcí, které byly v porovnání s ostatními obcemi identifikovány jako ohrožené.

5.3.1 Nejuspěšnější obce

Mezi nejuspěšnější obce se řadí velké obce (čtyři ze sedmi obcí s 1000 a více obyvateli) a obce z nejbližšího okolí centra regionu (pět ze dvanácti obcí, které jsou vzdáleny do 5 km od Hradce Králové).

Tabulka 14: Přehled nejuspěšnějších obcí v rámci celého venkova ORP Hradec Králové

<i>Název obce</i>	<i>Počet ob.</i>	<i>Poloha v km</i>	<i>Typ dle polohy</i>	<i>Typ dle velikosti</i>	<i>Pořadí</i>
Stěžery	2110	3,1	Ú+	Ú+	1.
Všestary	1774	4,4	Stagnující	Ú-	2.
Librantice	584	6,8	Ú+	Ú+	3.
Předměřice nad Labem	1926	3,9	Ú-	Stagnující	4.
Smržov	508	11,2	Ú+	Ú+	5.
Vysoká nad Labem	1742	5	Ú+	Ú+	6.
Dolní Přím	734	7,3	Ú+	Ú+	7.
Lhota pod Libčany	979	7,6	Ú+	Ú-	8.
Hvozdnice	235	4,9	Ú+	Ú+	9.
Lodín	416	17,6	Ú+	Ú+	10.

Zdroj: vlastní zpracování

Můžeme tedy potvrdit přetrvávající význam faktorů velikosti obce a polohy v sídelním systému a vliv těchto faktorů na rozvoj jednotlivých sídel. Následně se musíme podívat na společné znaky

¹⁰ Pořadí 1 je obec s nejpozitivnější hodnotou, pozice 76 je naopak pozice obce s nejméně pozitivní hodnotou daného ukazatele.

¹¹ Sčítání pořadí bylo dodatečně provedeno pro případ nerozhodného pořadí obcí na jednom pořadí. Nižší součet pořadí představoval lepší pozici pro obce, které se shodně dělily o celkové místo v pořadí.

těchto úspěšných sídel. Všechny obce disponují podprůměrným podílem obyvatel starších 65 let a více. Obce nadále zaznamenaly kladný relativní přírůstek obyvatelstva, avšak ani v jedné obci nebyl zaznamenán přírůstek nejvyšší v porovnání s ostatními obcemi ORP (zde je premiátem obec Pšánky se skoro 30% nárůstem obyvatelstva). Největší nárůst z úspěšných obcí byl zaznamenán ve Vysoké nad Labem (22,6 % - 3. největší nárůst v ORP), která se nachází v nejbližším zázemí Hradce Králové a v posledních několika letech se stala místem intenzivní suburbanizace. To potvrzuje i nejvyšší podíl nově postavených domů (28 % - 1. největší podíl v ORP). Nadprůměrný podíl nově postavených domů byl zaznamenán ve všech úspěšných obcích (7 z 10 úspěšných obcí obsadilo prvních 10 míst).

V případě indikátorů ekonomického pilíře se úspěšné obce již neumísťovaly na nejvyšších místech. V případě průměrné míry nezaměstnanosti byl pozorován až 1% rozdíl mezi minimální a maximální hodnotou míry u sledovaných úspěšných obcí. Nicméně u žádné obce nebyla pozorována míra nezaměstnanosti vyšší jak celorepublikový průměr. Nízkou nezaměstnanost můžeme přikládat právě blízké poloze obcí vůči Hradci Králové, které jako krajské město mezoregionálního významu nabízí velké množství pracovních pozic. Relativně podprůměrné hodnoty obce zaznamenaly v případě počtu FO a PO na jednoho obyvatele. Důvodem takto nízké hodnoty jsou výše zmíněné vnější faktory – poloha a velikost. Výskyt podnikatelských aktivit společně s pracovními pozicemi jsou koncentrovány do větších sídelních celků a jelikož to mají tyto obce blízko do města, mohou svou podnikatelskou aktivitu směřovat zde. V případě faktoru velikosti se už tak nízká koncentrace podnikatelských aktivit rozmělní jednak kvůli způsobu sestavení indikátoru (počet subjektů na jednoho obyvatele) a právě počtu obyvatel v dané obci. V případě faktoru podílu investic pouze 3 z 10 obcí nevykázali nadprůměrnou investiční činnost. Tyto obce provedly rozsáhlé investiční činnosti buď před sledovaným obdobím, popřípadě je v blízké době čeká větší investiční akce. S faktorem investic úzce souvisí i faktor zadluženosti obce, kdy v 6 z 10 obcí nebyla zaznamenána dluhová služba. Nejvyšší zatížení, které přesáhlo stanovených 25 % bylo pozorováno u obce Všestary, která svým podílem investic 96 % (nejvyšší podíl v celém ORP) dosáhla na zadluženost ve výši 70 % podílu ku průměrným příjmům (3. nejhorší podíl v celém ORP). Tento stav je zapříčiněn rozsáhlými investičními akcemi ve sledovaném období, kdy proběhla rekonstrukce chodníků, ale zároveň i rekonstrukce kanalizační infrastruktury a čističky odpadních vod (v roce 2020 náklady přes 150 mil. korun a následný schodek rozpočtu ve výši 70 mil. korun).

Při pohledu na faktory postihující stav společenského pilíře byla zjištěna, že polovina úspěšných obcí disponuje nadprůměrným počtem dobrovolných spolků a organizací. Výjimkou je obec Hvozdnice, kde působí pouze jeden dobrovolný spolek. Pouze u tří obcí byl sledován podprůměrný počet

pořádaných společenských akcí. Počet pořádaných akcí úzce souvisí s počtem dobrovolných spolků, které patří mezi hlavní aktéry organizující život v obci. Nemůžeme však potvrdit, že se jedná o přímou kauzalitu, neboť v případě absence nějakého spolku může organizační iniciativu provádět samotná obec. Index vzdělanosti dosahuje u jednotlivých obcí až na obec Lodín nadprůměrné hodnoty. Nadprůměrnou hodnotou indexu vzdělanosti dosahují obce v nejbližším okolí měst, které je dotčeno suburbanizací a kam se stěhují vzdělanější lidé (viz. Ouředníček a kol. 2011). Obce se vzájemně odlišují i v průměrné volební účasti za roky 2014 a 2018. Nejvyšší volební účast v celém ORP byla zaznamenána v obci Lodín, třetí nejvyšší ve Hvozdnici, naopak jedna z nejnižších volebních účastí byla zaznamenána ve Vysoké nad Labem. Nízká volební účast mohla být způsobena jednak spokojeností obyvatel se stavem místní samosprávy, nebo může takto nízká aktivita souviset s nezájmem obyvatel, kteří se přistěhovali a nejsou natolik svázáni s obcí. Zbylé obce mají volební účast od 60 do 70 %. Obce se liší i v počtu kandidátů na jedno zastupitelské místo, kdy nejvíce kandidátů bylo pozorováno v obci Všešary (čtyři kandidáti na jedno místo). S jedním kandidátem na jedno zastupitelské místo se volilo v obcích Vysoká nad Labem a Hvozdnice. Hvozdnice má však v přepočtu na jednoho obyvatele nejvyšší přímou angažovanost obyvatel ucházejících se o místo v zastupitelstvu, naopak nejnižší ze všech úspěšných obcí a zároveň i téměř nejnižší v celém ORP mají obec Stěžery a Vysoká nad Labem. Důvodem může být výše zmíněný proces suburbanizace a nezájem nových obyvatel o dění v obci, ale i předem daný počet možných míst v zastupitelstvu, což velmi ovlivňuje i samotná velikost obcí, jelikož se jedná o obce s nejvyšším počtem obyvatel ze všech sledovaných venkovských obcí. Nízkou přímou participací obyvatel však obce nahrazují nadprůměrnou aktivitou místních zastupitelstev v podobě častých veřejných zasedání zastupitelstev. Ve Stěžerech se konal druhý nejvyšší počet veřejných zastupitelských zasedání ročně v ORP (12 zasedání), ve Vysoké nad Labem osmý nejvyšší počet (10 zasedání). V pořadí veřejných zasedání jsou čtvrté Hvozdnice s 11 zasedáními. Nejnižší počet zasedání, které hraničí s limitem stanoveným zákonem (4 zasedání ročně) se konal ve Lhotě pod Libčany.

Dalším faktorem, který se liší napříč úspěšnými obcemi, je veřejná infrastruktura. Polovina úspěšných obcí se nachází v první desítce obcí s největším počtem infrastruktury v obci (např. ve Všeštarech byl pozorován největší výskyt dostupné infrastruktury). Společně mají všechny úspěšné obce uspokojivé napojení veřejnou dopravou do nejbližších měst, kdy je většina obcí zároveň napojena na integrovaný dopravní systém městské hromadné dopravy města Hradec Králové, což umožňuje obyvatelům obcí se celodenně dopravit do Hradce Králové. V případě stavu místních komunikací mají všechny obce opravné silnice a uspokojivý stav pěších chodníků. Pouze v obci Hvozdnice je stav místní komunikace sporný. Zajímavým zjištěním byla absence jakýchkoliv

pěších komunikací pro chodce, pouze v místě autobusové zastávky se nachází zpevněné plochy pro nastupování do autobusů. Všechny úspěšné obce mají opravené a udržované reprezentativní budovy (obecní úřady, kaple, budovy škol) a velmi dobře udržovaná veřejná prostranství a parky. Upravené prostranství přispívá k celkové atraktivitě. Důraz na úpravu center obcí, tj. návsi klade např. B. Blažek (2004), kdy je právě upravená návěs „vizitkou“ obce a zároveň je jasným důkazem toho, že místní obyvatelé se o svou obec náležitě starají.

5.3.2 Nejméně úspěšné obce

V tabulce č. 15 jsou uvedeny obce, které naopak v porovnání s ostatními obcemi ORP skončily nejhůře. Jak můžeme vidět, jedná se převážně o obce s méně jak 200 obyvateli.

Tabulka 15: Přehled nejméně úspěšných obcí v rámci celého venkova ORP Hradec Králové

<i>Název obce</i>	<i>Počet ob.</i>	<i>Poloha v km</i>	<i>Typ dle polohy</i>	<i>Typ dle velikosti</i>	<i>Pořadí</i>
Převýšov	342	28,3	Stagnující	Stagnující	67.
Stará Voda	145	19,3	Stagnující	Ú-	68.
Sadová	319	10,6	Stagnující	Stagnující	69.
Hrádek	181	9,1	Ohrožená	Stagnující	70.
Sovětice	233	12	Stagnující	Ohrožená	71.
Puchlovice	104	12,5	Stagnující	Stagnující	72.
Máslojedy	219	10	Ohrožená	Ohrožená	73.
Dohalice	457	11	Ohrožená	Ohrožená	74.
Lišice	162	29,3	Ohrožená	Ohrožená	75.
Lužany	124	15	Ohrožená	Ohrožená	76.

Zdroj: vlastní zpracování

Ze 16 obcí s méně jak 200 obyvateli jich bylo pět definováno jako nejméně úspěšné obce. Zároveň si můžeme povšimnout, že mezi nejméně úspěšné obce se převážně řadí obce z větší vzdálenosti vůči centru.

Pokud se blíže podíváme na ukazatele demografického pilíře, u většiny těchto obcí byl pozorován nadprůměrný podíl obyvatel starších 65 let a více (obec Puchlovice má největší podíl těchto obyvatel v porovnání s celým ORP– 36 %). V těchto obcích zároveň došlo k největšímu relativnímu úbytku obyvatelstva (nejvíce obyvatel ubylo Puchlovicím – 19 %) a zároveň zde neproběhla žádná intenzivní výstavba nových domů, neboť podíl nově postavených domů je rovněž u všech obcí hluboko pod průměrem za celé ORP. Můžeme tedy předpokládat, že tyto obce byly čelily a jsou vystaveny možnému odlivu mladého obyvatelstva, které se stěhuje mimo obce a zároveň se jedná

o málo rezidenčně atraktivní oblasti z důvodu velké vzdálenosti od Hradce Králové a zároveň poloze obce, kdy se všechny obce nachází mimo hlavní silniční a železniční trasy.

Hodnoty ekonomického pilíře rovněž patří v porovnání s ostatními obcemi mezi podprůměrné. Průměrná míra nezaměstnanosti větší, než celorepublikový průměr byla sice pozorována u dvou obcí (Převýšov a Lužany), ale pouze dvě obce (Sadová a Máslojedy) mají podprůměrnou míru v porovnání s průměrem za ORP. Podnikavost v podobě fyzických a právnických osob na jednoho obyvatele rovněž dosahuje podprůměrných hodnot. V případě podílu investic překonaly stanovenou hranici 25 % podílu investičních výdajů ku celkovým výdajům pouze čtyři obce (Převýšov, Sadová, Sovětice, Lišice). Pokud se však podíváme na zadluženost obcí, pouze obec Stará Voda je zatěžkána dluhovou službou překračujících 25 % (podíl 33 %). Důvodem je rozsáhlá investiční akce v podobě opravy místních pěších komunikací a rekonstrukce obecního domu.

Při bližším pohlednutí na faktory společenského pilíře byl pozorován sice nepřekvapivě nízký počet dobrovolných spolků (maximálně 3 organizace), o to překvapivější byl v porovnání s ostatními obcemi pozorován nízký počet společenských akcí. Nejvíce akcí bylo sice zaznamenáno v obci Hrádek, ale tato obce má oproti ostatním výhodu v podobě výskytu regionální turistické destinace Hrádek u Nechanic. Podobně je na tom obce Sadová, ve které se nachází naučná stezka k bitvě u Chlumu v roce 1866. Nejméně akcí (2 společenské akce) byly zaznamenány v nejvíce ohrožených obcích – Lišicích a Lužanech. Ohrožené obce se navzájem odlišují v případě volební účasti. Pátá nejvyšší průměrná volební účast byla sice zaznamenána v obci Stará Voda (76,5 %), naopak nejnižší v Máslojedech (44 %). Zde opět můžeme pouze předpovídat důvody pozorované volební účasti. V porovnání s úspěšnými obcemi, které jsou cílem intenzivního stěhování a nárůstu obyvatel, kteří pravděpodobně necítí silný pocit identity a zakořenění s obcí. Tento důvod se zde jeví jako nepravděpodobný, neboť v těchto obcích naopak dochází k úbytku obyvatelstva, a naopak vysokým podílem starší populace. Nízká volební účast může být vysvětlena buď spokojeností se současným stavem, popřípadě rezignace na volby s tím, že jejich hlas nic nezmění (více viz. Bernard, Kostelecký 2011). Největší počet kandidátů na jedno křeslo byl pozorován u obce Převýšov, ve zbylých obcích se o jedno místo ucházel jeden kandidát. Překvapivé bylo i zjištění v podobě nízkého počtu pořádaných veřejných zasedání zastupitelstva. Šest nejméně úspěšných obcí se sešlo čtyřikrát ročně, tedy tolikrát, kolik je nařízeno příslušným zákonem. Nejvíce zasedání zastupitelstva bylo pozorováno v obci Máslojedy, kde proběhlo 8 veřejných zasedání. Zde opět hraje důležitou roli faktor velikosti obce. Obce s malým počtem obyvatel často nemusí řešit rozsáhlou agendu a činnosti, které je potřeba řešit v obcích s více obyvateli. Malé obce mají omezené investiční schopnosti, kdy příjem z rozpočtového určení daní mimo se mimo jiné odvíjí právě od počtu

obyvatel. V tomto případě je vedení obce postaveno do role „údržbářů“, kteří nemají moc investičních možností k rozvoji obce, a případné informace občanům doručí skrze dostupné platformy, jakou je ve většině případů místní rozhlas.

V případě výskytu faktorů vybavenosti obce byl pozorován podprůměrný počet místní infrastruktury. V malých obcích se často vyskytuje pouze minimum prvků v hřiště, ve více případech místní hostinec, naopak stále v menší míře se vyskytují malé obchody, což nutí obyvatele dojíždět do nejbližších měst. S tím úzce souvisí i počet spojů autobusové dopravy. Nejvíce spojů bylo zaznamenáno v obci Hrádek, odkud vede do měst Nechanice a Hradec Králové 22 přímých autobusových spojů. Naopak méně jak 10 spojů denně bylo pozorováno v obcích Převýšov, Stará Voda, Sovětice, Lišice a Lužany. V případě stavu místních komunikací pouze čtyři obce disponují silnicemi v uspokojivé kvalitě a novými, popřípadě opravenými chodníky. V obcích Stará Voda, Hrádek, Sovětice, Puchlovice, Lišice a Lužany se nachází silniční komunikace ve špatném stavu, které jsou doprovázeny buď kombinací částečně opravených a neopravených chodníků, někde jsou chodníky ve špatném stavu v celém intravilánu obce. Mnohem lépe jsou na tom reprezentativní budovy, které byly v osmi z deseti těchto obcí opravené a v uspokojivém stavu. Stav komunikací a reprezentativních budov se odvíjí od možností obcí v podobě dostupných finančních prostředků. Obce s malým počtem obyvatel, a tedy malými rozpočtovými příjmy se musí spoléhat především na dotační tituly, které jsou ale pro nejmenší obce bez profesionálního úřadu obtížně zjistitelné. V případě stavu silnic má opět obec svázané ruce, protože hlavní pozemní komunikace se nachází ve vlastnictví kraje, zde Správa silnic Královéhradeckého kraje. Obec má ve vlastnictví místní komunikace, které jsou mnohdy ve špatném stavu z důvodů staří a použitých technologií a materiálu tehdejší doby, jejichž údržba stojí obec nemalé prostředky a na kompletní rekonstrukci nemají peníze. Co však mají nejméně úspěšné obce společné je uspokojivý stav veřejných prostranství a zeleně. Ve všech obcích byl zaznamenán udržovaný trávník na veřejných prostranstvích, udržované parky či památníky a v neposlední řadě i upravená dětská hřiště, pokud se v obci nacházela. I přes nepříznivé hodnoty zbylých rozvojových faktorů je starost o místní zeleň a veřejná prostranství důležitý úkol, který se obce snaží plnit a tím zatraktivnit obec místním obyvatelům a případným návštěvníkům.

6 DISKUSE HODNOCENÍ ÚSPĚŠNOSTI

V této práci byla provedeno hodnocení úspěšnosti venkovských obcí za pomoci tří přístupů – podle počtu obyvatel, podle vzdálenosti k centru regionu a na základě pořadí výskytu hodnot v jednotlivých faktorech úspěšnosti. Cílem je nyní určit, která z vyzkoušených metod je vhodná pro hodnocení rozvinutosti a úspěšnosti obcí za použití indikátorů, které byly zvoleny pro tuto práci.

Pokud se podíváme na vliv jednotlivých faktorů, v případě faktoru velikosti bylo 16 obcí hodnoceno svými nadprůměrnými hodnotami ve všech pilířích jako úspěšné, 32 obcí bylo identifikováno jako částečně úspěšné, 20 obcí se nachází na rozhraní, tj. byly identifikovány jako stagnující a 8 obcí bylo identifikováno jako ohrožené a neúspěšné. V podobném rozložení byly identifikovány i jednotlivé typy úspěšnosti obcí podle počtu obyvatel, kdy bylo 15 obcí identifikováno jako úspěšné, 31 obcí jako částečně úspěšné, 22 obcí jako stagnující a 8 obcí jako ohrožené. Na základě tohoto výstupu můžeme jednoznačně říct, že v případě použití jako hlavního kritéria při rozřazování faktoru velikosti nebo polohy budou obce identifikovány obdobně.

Tabulka 16: Typologie úspěšnosti obcí podle polohy a velikosti

Typ faktoru	Typologie úspěšnosti obcí			
	Úspěšná	Částečně úspěšná	Stagnující	Ohrožená
Poloha	16	31	21	8
Velikost	15	31	22	8

Zdroj: vlastní zpracování

Ačkoliv celková typologizace zůstala v obou případech téměř totožná, u jednotlivých obcí už ke změně typologie došlo. Typologie úspěšnosti se shodovala u 56 obcí, z toho 13 obcí bylo shodně identifikováno jako úspěšné, 23 obcí bylo identifikováno jako částečně úspěšné, 14 obcí bylo identifikováno jako stagnující a 6 obcí bylo identifikováno jako ohrožené. Obce, kde došlo ke změně typologie a co bylo příčinou změny, jsou jednotlivě uvedeny pod příslušnou podkapitolou velikostní kategorie. Můžeme konstatovat, že obě metodiky se v případě aplikace na toto území mají stejné výsledky ze 76 %. U devíti obcí bylo zaznamenáno zlepšení typologie při porovnání se stejně velkými obcemi, naopak 11 obcí si v porovnání se stejně velkými obcemi pohoršilo.

Můžeme tedy jednoznačně určit, jaký vnější faktor hraje důležitější roli v případě hodnocení rozvinutosti a úspěšnosti venkovských obcí? Podle porovnání výstupů z obou metod bychom mohli říct, že lépe na tom jsou obce v případě porovnání se sousedními obcemi. Nicméně je třeba si uvědomit, že faktor polohy a velikosti stále patří mezi nejdůležitější faktory rozvinutosti, které při společném působení ovlivňují celou řadu dalších vnitřních, socioekonomických faktorů, jak ověřili např. Perlín a kol. (2010) či Bernard (2010, 2012) což bylo potvrzeno i v této práci. Založení

hodnocení buď na poloze vůči regionálnímu centru či počtu obyvatel je v obou případech vypovídající a lze takto hodnotit obce nejen v ORP Hradec Králové, ale jistě i v dalších stejně velkých správních obvodech (např. Kolínsko, Mladoboleslavsko aj.). Nicméně je třeba zdůraznit, za jakých podmínek je na místě hodnotit obce v daném správním obvodu podle těchto dvou faktorů.

V případě aplikace faktoru velikosti jde primárně o vyhodnocení stavu obce a pozorování, jak se jí daří v porovnání se stejně velkými obcemi v rámci regionu. Obce si takto mohou zjistit, jakým problémům jsou vystaveny obce stejné velikosti, popřípadě si mohou porovnat na příkladu úspěšných obcí stejné velikosti, na jaké místa potenciálního ohrožení je se třeba zaměřit a řešit je. V případě aplikace faktoru polohy vůči centru regionu se obce mohou podívat, jak jsou na tom v porovnání s okolními obcemi, které jsou vystaveny stejnému příkoří v podobě vzdálenosti od centra. Předpokládejme, že obce ve stejné vzdálenostní kategorii jsou vystaveny stejnému působení neovlivnitelných faktorů a aby se staly úspěšnou, musí se určitým způsobem stát více atraktivní, než je okolní obec. Obě metody hodnocení jsou tedy vhodné k praktickému použití, jen je třeba brát ohled na to, za jakým účelem si chceme stav obce ověřit. Pokud nám půjde o postihnutí situace v regionu, doporučil bych metodu přes vzdálenostní vymezení. Pokud nám jde o postihnutí stavu a identifikování rozvojových problémů uvnitř obcí, doporučil bych metodu vymezení přes faktor velikosti.

Další otázka, která byla na začátku práce položena, se týkala samotných faktorů úspěšnosti, tj. na základě jakých faktorů můžeme určit, že je daná obec úspěšná a která nikoliv. Abychom si mohli na tuto otázku odpovědět, je třeba porovnat všechny obce, které byly označeny jako úspěšné, a které naopak jako neúspěšné. Zároveň je zde třeba brát ohled na již zmíněné vnější faktory rozvoje. Nejlépe identifikujeme faktory úspěšnosti tak, že se podíváme na obce, které byly jako úspěšné shodně označeny jak vymezením podle polohy, tak podle velikosti. Tabulka s hodnotami je opět uvedena v příloze.

Pokud se blíže podíváme na faktory v demografickém pilíři, ve všech obcích byl pozorován podprůměrný podíl obyvatel starších 65 let, který byl doprovázen nadprůměrným relativním nárůstem obyvatelstva ve 12 obcích. Majerová (2005) upozorňuje na to, že současný venkov je ohrožen stárnutím populace a jejím úbytkem. Pokud tedy sledujeme v obcích nízký podíl postproduktivního obyvatelstva a nárůst obyvatelstva, znamená to, že obec je pro mladé obyvatelstvo natolik atraktivní a ideální k založení rodiny. Pozitivní demografický vývoj doprovází i nadprůměrný výskyt nově postavených domů v deseti obcích. Růst počtu domů svědčí o výskytu bohatšího obyvatelstva, dostupnosti stavebních pozemků a v obecné rovině opět vypovídá o určité

atraktivitě obce, která může být zapříčiněna mimo jiné i geografickou polohou, jako je blízkost k většímu centru, popřípadě ideální poloha obce na významné dopravní tepně.

V případě faktorů ekonomického pilíře byla ve všech obcích pozorována podprůměrná míra nezaměstnanosti oproti celorepublikovému průměru, což svědčí o dostupnosti pracovních míst jak v samotné obci, tak v okolí.

O něco menší vypovídající schopnost mají indikátory podnikavosti obyvatel v podobě počtu fyzických a právnických osob na jednoho obyvatele. Indikátor byl sestaven za použití dostupných údajů o registrovaných ekonomických subjektech z veřejné databáze, nicméně už nevypovídá o tom, zdali opravdu všechny registrované subjekty vykázaly nějakou činnost. Na tento problém upozorňuje Bernard (2012), že se tento indikátor musí brát s jistou rezervou.

Překvapivě málo se vyskytujícím nadprůměrným faktorem byl podíl kapitálových investic za určité období ke všem výdajům obce za sledované období. Prvotním předpokladem bylo, že jednou z podmínek úspěšné obce je i nadprůměrná investiční činnost, kdy tyto prostředky putují do vybudování infrastruktury. Existuje několik důvodů, proč právě tento indikátor nabývá pouze průměrné četnosti. Prvním důvodem je mnou použitý limit 25 %, který je schválně nastaven takto nízko, aby postihl i ty obce, které musejí valnou většinu svých výdajů vynakládat do neinvestičních nákupů, transferů či platů. Druhým důvodem je výběr let, ze kterých byly jednotlivé hodnoty investic odvozeny. Předpokládám, že kdyby se výběr posledních 4 let rozšířil na o další roky, jistě by podíl investic u jednotlivých obcí vzrostl. S časovým rozpětím souvisí poslední důvod. Při pročitání jednotlivých rozpočtů úspěšných obcí z posledních let u některých obcí došlo k rozsáhlé investiční činnosti ještě před rokem 2017. Jedná se např. o rekonstrukce komunikací, stavby nové veřejné infrastruktury apod. Obce tedy buď vyčerpaly své finanční možnosti, nebo naopak všechny nutné investiční činnosti zajišťující rozvoj a udržení kvality života místních obyvatel již mají hotové a v nejbližších letech se na žádnou další investiční činnost nepřipravují.

Tento faktor je do jisté míry doplněn i dalším faktorem – zadlužeností obce. Žádná úspěšná obec nebyla zatížena dluhem, pouze ve dvou případech byla dluhová služba zaznamenána, ale byla pod hranicí

25 %, kterou jsem stanovil jako mezní limit únosnosti dluhové služby). Tento indikátor si opět můžeme vyložit několika způsoby. Obce s nulovou dluhovou službou buď v posledních letech žádní investiční akce neprováděly, nebo naopak pracovala s vyváženým rozpočtem, že byla schopná investiční akci zařídit a zároveň i splatit. Tento indikátor je tedy dobré postavit vedle sebe s výše

zmíněným podílem investic. Jak se ukázalo, všechny obce, které vykázaly nadprůměrnou investiční činnost v posledních letech, nejsou zatíženy žádnou dluhovou službou.

Indikátory tvořící společenský pilíř se opírají o teoretické rámce teorie endogenního rozvoje a primárně se zaměřením na sociální a politický kapitál obyvatel obce. Ačkoliv existuje široké spektrum faktorů, které by dokázaly úspěšnost v tomto rámci postihnout lépe, na druhou stranu se jedná o faktory, které se pro účely kvantitativní analýzy těžko operacionalizují. Faktor postihující výskyt dobrovolných spolků a organizací byl s nadprůměrným výskytem sledován v osmi obcích. Zde se ukázal jako diferenciační činitel počet obyvatel, tj. více spolků se nacházelo ve větších obcích. Zobecnit toto však nelze, poněvadž i v malých obcích do 200 obyvatel se může nacházet více těchto organizací. To je ostatně aspekt, na který upozorňuje teorie endogenního rozvoje (viz. Bernard 2011, 2012; Ray 2000), kdy se klade důraz na přímou angažovanost místních aktérů, jejichž kompozice se liší napříč jednotlivými obcemi. Zároveň je třeba zmínit, že samotný indikátor počtu spolků má malou vypovídající hodnotu, neboť hlavní je samotná aktivita a reference na tuto aktivitu od místních obyvatel. Ačkoliv může obec disponovat několika spolky, hlavní pointou je jejich aktivita, která je za použití veřejně dostupných zdrojů jen obtížně zjistitelná.

Stejným způsobem interpretovat i faktor postihující počet kulturních akcí, které se v obci konaly v roce 2019. Premisou tohoto ukazatele je vystihnout společenský život v obci, jehož aktivita za účasti místních obyvatel je důležitá pro udržení zdravé venkovské komunity (např. B. Blažek 2004). Zde byl nadprůměrný výskyt akcí pozorován u osmi obcí. Opět se jedná o indikátor, který byl opřený o veřejně dostupné zdroje a je velice pravděpodobné, že některé obce byly podhodnoceny, neboť nebyly k dostání relevantní informace o pořádaných akcích. Stejně jako v případě dobrovolných spolků a jejich aktivity je i v případě společenských akcí dále zjistit, jaká je míra participace místních obyvatel, tj. jestli mají o dané akci povědomí, zdali pravidelně tyto akce navštěvují a jaký mají na tyto akce názor.

Dalším nadprůměrně se vyskytujícím ukazatelem byl index vzdělanosti. V úspěšných obcích se nachází více vzdělané obyvatelstvo, což s sebou přináší určité typy životního způsobu a určitou míru životního standardu. Přítomnost více vzdělaného obyvatelstva do jisté míry souvisí s polohou obce (vzdělané obyvatelstvo se častěji stěhuje do zázemí měst, viz. Ouředníček a kol. 2011) a její atraktivitou, neboť této skupině obyvatelstva nabízí možnosti k uspokojování svých potřeb. Je třeba dodat, že se jedná o data z posledního cenzu z roku 2011, takže je třeba tento faktor opět brát s jistou dávkou rezervy, neboť za posledních deset let mohlo dojít k významným proměnám v populaci.

Další indikátory byly věnovány politickému kapitálu v obci, neboť vládnutí je založeno na tzv. bottom-up přístupu, který klade důraz na soběstačnost a spolupráci místních aktérů, mezi které patří mimo jiné i zvolená samospráva, která se opírá o politickou a legitimní moc řídit chod v obci (Bernard, Kostecký 2011). Politická moc vychází z voleb, kde se občané mohou podílet na dalším směřování rozvoje a života v obci. Samotný nadprůměrný výskyt faktoru volební účasti byl pozorován v 11 obcích. Můžeme konstatovat, že obyvatele se aktivně zajímají o dění v obci, což dávají najevo svou volební aktivitou. Jistě se zde může namítnout důvod, proč je volební aktivita v obcích nadprůměrná, nebo naopak nízká. Vysoká volební účast může signalizovat buď aktivní obyvatelstvo, které se zajímá o dění v obci a chce se podílet tím, že si zvolí své reprezentanty, nebo je naopak nespokojené se současným stavem v obci, kdy vidí, že změna ve vedení obce je potřeba. Nízká účast naopak může znamenat buď spokojenost obyvatel se současným stavem, že nevidí potřebu jít volit, nebo se o dění v obci nezajímají, popřípadě zastávají názor, že jejich hlas „nic nezmění“. Tyto interpretace však není možné nikterak ověřit, proto předpokládejme, že faktorem úspěšnosti je vysoká volební účast, kdy se lidé aktivně zajímají o dění v obci.

Na přímou participaci obyvatel v politickém dění měl pomoci nahlédnou faktor počtu kandidátů na jedno místo v zastupitelstvu obce. Obyvatele mají možnost se přímo ucházet o místo v zastupitelstvu a stát se tak součástí rozhodovacího procesu při rozvoji obce. V sedmi úspěšných obcích byl zaznamenán nadprůměrný počet kandidátů na jedno místo, kdy se o jedno místo v zastupitelstvu ucházeli vždy minimálně dva kandidáti. U ostatních úspěšných obcí byl sice počet kandidátů podprůměrný, nicméně i v těchto obcích šlo do voleb více kandidátů, než bylo celkových míst v zastupitelstvu. Tento faktor je navíc doplněn i počtem kandidátů na jednoho obyvatel, který měl objasnit přímou aktivitu obyvatelstva se ucházet o místo v zastupitelstvu. Pouze v šesti úspěšných obcích byl tento ukazatel nadprůměrný. Logicky nízké hodnoty byly pozorovány ve větších obcích, kde je participativní aktivita nepřímo úměrná obcím s menším počtem obyvatel. Tento ukazatel byl navíc podprůměrně zastoupen ve všech sledovaných kategoriích, proto bude lepší jej z budoucích analýz vynechat a bude vhodnější používat pouze faktor celkového počtu kandidátů.

Posledním indikátorem, postihující politickou situaci, ale se signifikantním dopadem na rozvoj obce, jsou veřejná zasedání zastupitelstva obce. Zastupitelstva se dle zákona (viz. výše) musí scházet minimálně jednou za tři měsíce a zároveň se jedná o místo, kde mohou lidé aktivně klást dotazy zastupitelům a s dalšími obyvateli vést diskusi. V 11 úspěšných obcích se konal nadprůměrný počet veřejných zasedání zastupitelstva obce než je uloženo příslušným zákonem. Z toho můžeme usuzovat, že v těchto obcích je aktivní zastupitelstvo, které se zdárně snaží vykonávat svou funkci,

seznamovat občany s chodem v obci a budoucími vyhlídkami, zároveň dává možnost občanům se veřejně vyjádřit a vyslechnout si jejich námítky či připomínky. Naopak nízký počet zasedání zastupitelstva může nasvědčovat tomu, že za většinu rozhodnutí týkající se rozvoje obce je zodpovědný buď starosta obce nebo úzká skupina zastupitelů obce, tj. rozhodnutí nevyhází z veřejných zasedání, ale pochází ze zavřených dveří obecního úřadu. Obyvatelé pak nedisponují potřebnou možností kontrolovat výkon samosprávy a v případě dotazů se musí obracet přímo na obecní úřad, kde se nemají k případnému dotazu připojit další spoluobčané (více např. Perlín 2000 in Křížová 2007).

Poslední pilíř úspěšnosti se skládal z faktorů postihujících vnitřní kapacitu obce a její infrastrukturu. Jedním z předpokladů úspěšné obce je výskyt veřejné infrastruktury, v tomto případě výskyt obchodu a dalších služeb, rekreačních aktivit apod. V sedmi úspěšných obcích byl pozorován nadprůměrný výskyt infrastruktury. Některé obce disponují i mateřskou, popřípadě základní školou, což rovněž přidává obci na atraktivitě z hlediska nově přichozího obyvatelstva, které tak nemusí řešit složité dopravování dětí do nejbližší obce, kde se podobná infrastruktura rovněž nachází. Většina těchto obcí disponuje sportovním hřištěm a místním hostincem, které zároveň slouží jako místo k sociálnímu kontaktu a udržování společenských vztahů, což je v případě venkovských obcí žádoucí. V menším množství byl pozorován výskyt obchodů s potravinami. Vzhledem k neustále se zvyšující mobilitě obyvatel, kteří si zvládnou dojet na nákup v místě své práce, malé lokální obchody začaly zanikat. To vedlo část místních obyvatel (převážně v postproduktivním věku) k nutnosti využívat hromadnou dopravu, popřípadě se stát závislým na mladších rodinných příslušnících. Proto i výskyt malého obchodu v obci může pro tuto skupinu obyvatel znamenat velkou změnu kvality života k lepšímu.

Dalším významným ukazatelem, který se vyskytl až na jednu výjimku ve všech úspěšných obcích jako nadprůměrný je počet spojů veřejné hromadné dopravy. Obce jsou velmi dobře napojeny autobusovou dopravou s přímou trasou do nejbližších měst. Díky velkému množství spojů rozvržených během celého dne se může obyvatelstvo, které nedisponuje osobním automobilem, pohodlně dopravit do nejbližšího města za službami, lékařem či na pověřený obecní úřad.

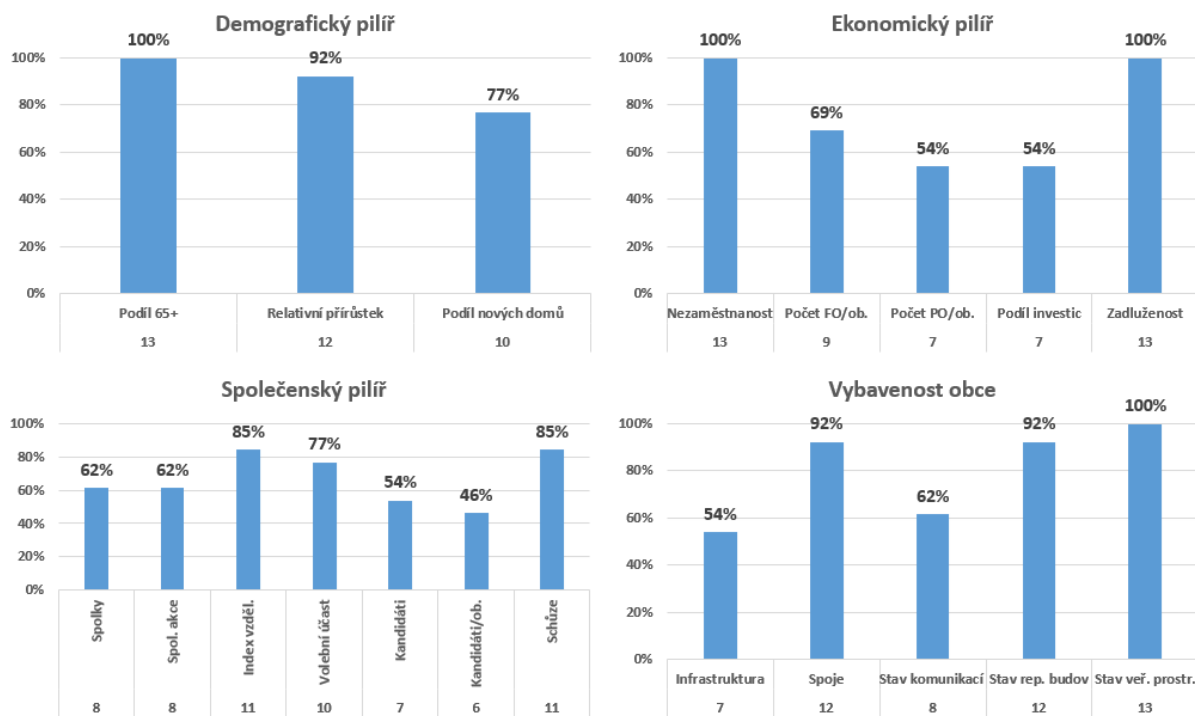
Poslední faktory popisovaly fyzický stav prostředí, které bylo hodnoceno na základě terénního šetření. Prvním faktorem je stav pozemních komunikací v zastoupení hlavních a místních komunikací, účelových komunikací a pěších komunikací. V osmi obcích byl zaznamenán uspokojivý stav silnic bez žádné technické nesrovnalosti, pěší komunikace byly opravené a udržované a místní komunikace byly opraveny ze štěrkových (Ize poznat na starých leteckých snímcích) na asfaltové. Oprava a údržba pozemních komunikací stojí obce nemalé prostředky a často se jedná

o dlouhodobě plánovanou investici, která kolikrát zatíží rozpočet obce na několik let. V případě údržby hlavních komunikací může obec udržovat stav hran komunikace. Důvodem je vlastnictví těchto komunikací, které spadají pod příslušnou instituci příslušného kraje, na kterou musí vyvíjet tlak, pokud je potřeba konkrétní komunikaci opravit a informovat ji o technickém stavu. V malých obcích se tento „lobbing“ často obchází tak, že obec v rámci dobrovolné brigády komunikace opraví na své vlastní náklady, nicméně se jedná jen o dočasné řešení.

Údržba reprezentativních budov a dominant obcí je rovněž jedním z úkolů a zároveň přítěží, se kterými se musí místní obyvatelstvo a zastupitelstvo pořádat. Ve většině obcí se nachází kostely, pomníky, obecní a kulturní domy, jejichž údržba a případná renovace stojí obec nemalé prostředky. Pokud je tedy v obcích pozorováno, že jsou tyto objekty opravené a udržované, můžeme konstatovat, že se ve 12 úspěšných obcích daří s touto problematikou vypořádat na výbornou.

Posledním faktorem je stav veřejných prostranství a zeleně, které patří k tradičnímu venkovskému prostoru a které tvoří velkou část intravilánu obce. O tyto plochy je potřeba se náležitě starat, neboť právě udržovaná zeleň a krajina obecně dodává dané obci na atraktivitě a je „vizitkou“ toho, že se o ni místní obyvatelé náležitě starají. V tomto případě je dané šetření provádět v jarních, popřípadě letních měsících, kdy v obcích tyto práce probíhají nejintenzivněji a zároveň jsou nejvíc vidět. V podobném duchu bychom však mohli provádět i pozorování na podzim v případě přípravných úklidových prací před zimou, kdy probíhá nejčastěji úklid spadaneho listí a jeho ekologická likvidace, v zimě pro změnu stav bezpečnosti pozemních komunikací, zdali je zajištěna bezpečná sjízdnost silnic a schůdnost chodníků. Každopádně v případě údržby veřejných prostranství si uspokojivě vedly všechny úspěšné obce.

Graf 9: Výskyt nadprůměrných hodnot faktorů u úspěšných obcí v %

Zdroj: vlastní zpracování

7 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo na základě teoretických poznatků zabývajících se rozvojem venkova definovat faktory úspěšnosti, podle kterých lze hodnotit úspěšnost, popřípadě neúspěšnost venkovských obcí ve svém rozvoji a ve kvalitě místního prostředí. Podle teoretického ukotvení práce byly stanoveny čtyři pilíře rozvinutosti, podle kterých byla následně hodnocena úspěšnost obce – demografický pilíř, ekonomický pilíř, společenský pilíř a pilíř vybavenosti obce.

Vymezené indikátory byly následně použity k analýze venkovského prostoru správního obvodu obce s rozšířenou působností Hradec Králové, kde vymezeno 76 venkovských obcí. Analýza obcí probíhala třemi způsoby. Prvním způsobem byla analýza úspěšnosti obcí podle vzdálenosti k centru regionu, kdy byly obce rozřazeny do čtyř intervalů. Porovnávány byly sousední obce v daném intervalu. Druhou metodou bylo hodnocení obcí na základě počtu obyvatel, kdy byly obce rozřazeny opět do čtyř intervalů a porovnávány se stejně velkými obcemi. Třetí metodou bylo porovnání všech obcí v rámci celého sledovaného regionu, kdy byly jednotlivé faktory seřazeny podle velikosti a následná pořadí jednotlivých obcí byla sečtena a zprůměrována, čímž jsme dostali přehled úspěšných a ohrožených obcí.

První výzkumnou otázkou, kterou si diplomová práce stanovila, bylo posouzení vlivu vnějších faktorů rozvoje a jejich vlivu na hodnocení úspěšnosti, tj. zdali je při určení úspěšné obce rozhodující její poloha vůči regionálnímu centru nebo počet obyvatel. Na základě výstupů z analýzy můžeme konstatovat, že výstupy obou hodnocení neukázaly žádné výrazné odchylky. Obě metody shodně identifikovaly a typologizovaly 56 obcí (73 %), z toho 13 obcí bylo shodně identifikováno jako úspěšné, 23 obcí jako částečně úspěšné, 14 obcí jako stagnující a šest obcí jako ohrožené. Ke změně typologie došlo u dvaceti obcí, z toho u devíti obcí se hodnocení vlivem velikosti zlepšilo, u 11 obcí naopak došlo vlivem velikosti ke zhoršení. Nicméně hodnocení podle obou faktorů je možné, jen je třeba vědět, za jakým účelem budou vnější faktory jako vymezuující kritérium použít. Pokud bychom chtěli zjistit současnou situaci v celém regionu a zároveň se vyhnout zkreslením indikátorů vlivem celého regionu, je vhodné použít rozřazovací kritérium podle počtu obyvatel. Pokud chceme nahlédnout do konkrétních obcí a tím, jak si stojí oproti ostatním obcím v blízkosti, mezi kterými probíhají intenzivní střety např. v migrační atraktivitě, popřípadě sousední obce spolupracují (viz. Bernard 2011, 2018), je vhodné použít rozřazení podle kritéria polohy. Zároveň byly potvrzeny rozdíly mezi metropolitním zázemím Hradce Králové a okrajovými polohami ORP, které zasahují do jiného typu venkova, a tedy můžeme potvrdit výsledky typologie venkovského prostoru.

Druhou výzkumnou otázkou, na kterou si diplomová práce chtěla odpovědět, je identifikace úspěšných obcí. Podle čeho můžeme určit, že se jedná o úspěšnou obec, popřípadě čím se úspěšná obec vyznačuje? Na základě výstupů z obou typů analýzy můžeme konstatovat, že úspěšné obce jsou charakteristické nízkým podílem osob v postproduktivním věku, vysokým relativním přírůstkem obyvatelstva a podílem nově postavených domů ku celkové zástavbě. Tyto indikátory vypovídají o atraktivitě dané obci, tj. obec je natolik atraktivní, že je schopna si nejen udržet, ale i přilákat nové, více vzdělané obyvatele, čímž byla potvrzena teze Majerové (2005) o příznivé demografické struktuře jako cestě k úspěchu.

V úspěšných obcích byla pozorována podprůměrná míra zaměstnanosti oproti celorepublikovému průměru, což naznačuje dostatek pracovních pozic v obci či blízkém okolí. Dalším významným ukazatelem je nulová zadluženost, kdy úspěšné obce nedisponují žádnou dluhovou službou, která by jim výrazněji bránila v realizaci budoucích investičních činnostech.

Mezi další znaky úspěšnosti patří i společenská aktivita obyvatel. Úspěšné obce nejsou tolik závislé na počtu dobrovolných spolků, jako spíše na jejich přímé aktivitě a na aktivitě dalších místních aktérů, což se odrazilo v indikátoru počtu pořádaných kulturních akcí. Za faktor úspěšnosti můžeme rovněž pokládat volební účast doprovázenou aktivní snahou obyvatel se ucházet o místo v samosprávě obce. Samospráva je v úspěšných obcích aktivní a pravidelně pořádá veřejná zasedání. Tyto indikátory obecně vystihují povahu, kterou popisuje teorie endogenního rozvoje, tj. v případě nastartování a udržení trajektorie rozvoje je třeba přímá aktivita místních aktérů, ať už se jedná

o dobrovolné spolky, místní podnikatele, zastupitelstvo obce či samotné obyvatele (např. Bernard 2011; Ray 2000; Skála 2017), kdy jejich aktivita vede ke zvýšení kvality života a místní obyvatelé se v obci cítí spokojeně (Perlín, Bednářová 2019). K dalším znakům úspěšné obce vycházející z tohoto teoretického konceptu je bohatý výskyt veřejné infrastruktury v podobě místních hostinců, dětských a sportovních hřišť, obchodů s potravinami či přítomnosti mateřské a základní školy.

Výsledky analýz pochází z mnoha přístupů a proměnných, pomocí kterých lze nahlížet na rozvinutost a úspěšnost venkovských obcí. Jistě je možné, že při použití jiných indikátorů by se jednotlivé typologie obcí změnily. Zároveň je třeba zdůraznit, že výsledná typologie platí pouze na území ORP Hradec Králové, kdy jsou úspěšné obce úspěšné v porovnání s ostatními obcemi v regionu. Je dosti možné, že pokud bychom použili tuto kombinaci faktorů a porovnali výsledky např. ohrožených obcí na Královéhradecku s obcemi na Ústecku, mohly by se tyto ohrožené obce stát méně ohroženými, popřípadě se stát i úspěšnými. Proto je třeba každé území správního obvodu za použití tohoto přístupu analyzovat odděleně. Výsledky této práce mohou být dále poskytnuty

Krajskému úřadu nebo Magistrátu města Hradec Králové jako územně příslušnému úřadu místní správy, který může výsledky použít, popřípadě se inspirovat vlastním šetřením a provést vlastní analýzu venkovského prostoru a upravit tomu tak konkrétní rozvojové programy. Další práce, které se zabývaly úspěšností a u kterých by bylo dosaženo obdobných výsledků, je hodnocení úspěšnosti na základě soutěže Vesnice roku od Křížové (2007), popřípadě hodnocení sociálního kapitálu jakožto důsledek úspěšného rozvoje venkovských obcí na Valašsku od Antošové (2018).

V budoucím výzkumu úspěšnosti venkovského prostoru bude jistě vhodné se hlouběji zaměřit na hodnocení kvality života místních obyvatel prostřednictvím kombinace kvantitativní analýzy podobné z této diplomové práce a kvalitativního terénního průzkumu v jednotlivých obcích. Původně se tato práce chtěla o terénní šetření a hodnocení kvality života místních obyvatel opírat, ale z důvodů nepříznivé epidemiologické situace v době psaní této práce nebylo možno toto šetření realizovat. Výhledově by se však otázka kvality života a jejího hodnocení měla zohledňovat v podobných analýzách měřících rozvinutost a úspěšnost, neboť pokud se vrátíme na začátek této práce k vymezení venkovského prostoru, já osobně definuji venkov jako místo, kde se člověk cítí spokojeně a dobře se tam žije.

ZDROJE

- ABREU, I., NUNES, J. M., MESIAS, F. J. (2019): Can Rural Development Be Measured? Design and Application of a Synthetic Index to Portuguese Municipalities. *Social Indicators Research*, 145, 1107-1123
- ANTOŠOVÁ, A. (2018): Faktory rozvoje venkovských obcí na Valašsku. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha.
- BAŠE, M. (2006): Sídla a stavby na venkově. Česká technika – nakladatelství ČVUT, Praha.
- BERNARD, J. (2010): Endogenní rozvojové potenciály malých obcí a místní samospráva. Sociologický ústav AV ČR, Praha.
- BERNARD, J. (2011): Endogenní rozvojové potenciály malých venkovských obcí – obtížné hledání a měření jejich vlivu. *Sociologický časopis*, 47, 4, 745–775.
- BERNARD, J. (2012): Prostorové vzorce rozvinutosti venkovských obcí Česka. *Geografie*, 117, 1, 72-94.
- BERNARD, J., KOSTELECKÝ, T., ILLNER, M., VOBECKÁ, J. (2011): Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Sociologické nakladatelství SLON, Praha.
- BERNARD, J., KOSTELECKÝ, T., MIKEŠOVÁ, R., ŠAFR, J., ŠIMON, M., TRLIFAJOVÁ, L., HURRE, J. (2018): Nic se tady neděje... Životní podmínky na periferním venkově. Sociologické nakladatelství SLON, Praha.
- BERNARD, J., ŠIMON, M. (2017): Vnitřní periferie Česka: Multidimenzionalita sociálního vyloučení ve venkovských oblastech. *Sociologický časopis*, 53, 1, 3-28.
- BIČÍK, I., JANČÁK, V. (2005): Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990. Univerzita Karlova, Praha.
- BINEK, J., SVOBODOVÁ, H., HOLEČEK, J. a kol. (2009): Synergie ve venkovském prostoru. Aktéři a nástroje rozvoje venkova. GaREP, Brno.
- BINEK, J., SVOBODOVÁ, H., CHABIČOVSKÁ, K. a kol. (2011): Synergie ve venkovském prostoru. Paradoxy rozvoje venkova: kritické zhodnocení bariér, nástrojů a šancí rozvoje venkova. GaREP, Brno.
- BLAŽEK, B. (1997): Problémy a výhledy českého venkova: statě z let 1990-1997. Škola obnovy venkova, Praha.

- BLAŽEK, B. (2004): Venkovy: anamnéza, diagnóza, terapie. ERA, Brno.
- BLAŽEK, J., CSANK, P. (2007): Nová fáze regionálního rozvoje v ČR? Sociologický časopis, 43, 5, 945–965.
- BLAŽEK, J., HAMPL, M. (2009): Types of systems of actors in regional development: their function and regulatory potential. European Spatial Research and Policy, 16, 1, 75–92.
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2011): Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika implikace. Karolinum, Praha.
- BONCINELLI, F. a kol. (2015): The determinants of quality of life in rural areas from a geographic perspective: The case of Tuscany. Review of Urban & Regional Development Studies, 27, 2, 104–117.
- BRENNAN, M. A., FLINT, G. C., LULOFF, A. E. (2009): Bringing Together Local Culture and Rural Development: Findings from Ireland, Pennsylvania and Alaska. Sociologia Ruralis, 49, 1, 97–112.
- CLOKE, P. J. (2006): Conceptualizing rurality. In: Cloke, P. J., Marsden, T., Mooney P. (2009): Handbook of Rural Studies. SAGE, London, 18-28.
- CLOKE, P. J., PARK, C., C. (1985): Rural Resources Management. Croom Helm, London.
- CUMMINS, R. A. (1997): Comprehensive quality of life scale – adult. NewSouth Publishing, Melbourne.
- CUMMINS, R. A., (2000): Objective and subjective quality of life scale: an interactive model. Social Indicators Research, 52, 1, 55-72.
- CUTTER, S. L. (1985): Rating places: a geographer's view on quality of life. Association of American Geographers, Washington.
- CZAPIEWSKI, K. L. (2006): Rural areas of success – in search of definitions and measures. Europa XXI, 15, 77–86.
- CZAPIEWSKI, K. L. (2008): Sustainability and success – a case study of Mazovia Region. Europa XXI, 17, 5–54.
- ČERMÁK, D., MIKEŠOVÁ, R. (2018): Starostové, starostky a jejich priority. Sociologický časopis, 54, 4, 561-591.

- FALTOVÁ-LEITMANOVÁ, I., a kol. (2012): Venkov jako místo pro žití. Wolters Kluwer, Praha.
- FLORA, C. B., FLORA, J. L., GASTEYER, S. P. (2016): Rural Communities: Legacy and Change. Routledge, New York.
- FRIEDMANN, J., A. (1966): General theory of polarized development. Free Press, New York.
- GIDDENS, A. (1984): The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration. Polity Press, Cambridge.
- HALFACREE, K. (1993): Locality and social representation: space, discourse and alternative definitions of the rural, *Journal of Rural Studies*, 9, 1–15.
- HALFACREE, K. (2006): Rural Space: Constructing a Three-fold Architecture. In: Cloke, P. J., Marsden, T., Mooney P. (2009): *Handbook of Rural Studies*. SAGE, London, 44-62.
- HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Univerzita Karlova, Praha.
- HAMPL, M., DOSTÁL, P., DRBOHLAV, D. (2007): Social and cultural geography in the Czech Republic: under pressures of globalization and post-totalitarian transformation. *Social and Cultural Geography*, 8, 3, 475–493
- HAMPL, M., MÜLLER, J. (1998): Jsou obce v České republice příliš malé? *Geografie*, 103, 1, 1-12.
- HLADÍK, P. (2005): Budování kapacit komunit. In: Majerová, V. a kol.: *Český venkov 2005: Rozvoj venkovské společnosti*. Česká zemědělská univerzita, Praha, 98-108.
- HOLMAN, R. (2001): Dějiny ekonomického myšlení. C. H. Beck, Praha.
- HORÁKOVÁ, H., FIALOVÁ, D. (2014): Transformace venkova. Turismus jako forma rozvoje. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čermák, Plzeň.
- HRUŠKA, V. (2007): Proměny přístupů ke konceptualizaci venkovského prostoru v rurálních studiích. *Sociologický časopis*, 50, 4, 581-601.
- CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M., HAVLÍČEK, T. (2011): Venkov – žitý prostor: regionální diference percepcie venkova představiteli venkovských obcí v Česku. *Geografie*, 116, 1, 23-45.
- ILLNER, M. (2006): Velikost obcí, efektivita jejich správy a lokální demokracie. In: Vajdová, Z., Čermák, D., Illner, M.: *Autonomie a spolupráce: důsledky ustavení obecního zřízení v roce 1990*. Sociologický ústav AV ČR, Praha, 15–26.

- JANČÁK, V., HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P., MARADA, M. (2008): Regional differentiation of selected condition for the development of human and social capital in Czechia. *Geografie*, 113, 3, 269–284.
- JANČÁK, V., CHROMÝ, P., MARADA, M., HAVLÍČEK, T., VONDRÁČKOVÁ, P. (2010): Sociální kapitál jako faktor rozvoje periferních oblastí: analýza vybraných složek sociálního kapitálu v typově odlišných periferiích Česka. *Geografie*, 115, 2, 207-222.
- KADEŘÁBKOVÁ, J., TRHLÍNOVÁ, Z. (2006): Participace občanů na ochraně a využívání kulturního dědictví na českém venkově. In: Majerová, Věra (ed.): *Venkov je náš svět – Countryside – our world*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference, Český Krumlov, 13. 3. 2006. Česká zemědělská univerzita, Praha, 369-377.
- KOMÁREK, M. (2015): Role měkkých faktorů v rozvoji vnitřní periferie východních Čech. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha.
- KŘÍŽOVÁ, H. (2007): Analýza úspěšnosti venkovských obcí. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha.
- KUČERA, Z., KULDOVÁ, S. (2006): Vnímání venkova: klíčový fenomén jeho rozvoje? In: Majerová, V. (ed.): *Venkov je náš svět – Countryside – our world*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference, Český Krumlov, 13. 3. 2006. Česká zemědělská univerzita, Praha, 394–402.
- KUFOVÁ, R. (2015): Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí. Wolters Kluwer, Praha.
- LINHART, J., VODÁKOVÁ, A., PETRUSEK, M., (1996): *Velký sociologický slovník*. Karolinum, Praha.
- MAJEROVÁ, V. (2001): *Český venkov 2001*. Česká zemědělská univerzita, Praha.
- MAJEROVÁ, V. (2005): *Sociologie venkova a zemědělství*. Česká zemědělská univerzita, Praha.
- MAREŠ, J. a kol. (2006): *Kvalita života u dětí a dospívajících*. MSD, Brno.
- MAŘÍKOVÁ, P. (2009): *Současný venkov – základní údaje*. In: Majerová, V. a kol.: *Český venkov 2008*. Proměny venkova. Česká zemědělská univerzita, Praha, 35-51.
- MÁTL, O., SRNOVÁ, E. (2012): *Budoucnost venkova v České republice: analýza potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky a společné zemědělské politiky*. Svaz měst a obcí České republiky, Praha.
- MICHALEK, J., ZARNEKOW, N. (2012): Application of the rural development index to analysis of rural regions in Poland and Slovakia. *Social indicators research*, 105, 1, 1–37.

- MLČOCH, L. (2005): *Institucionální ekonomie*. Karolinum. Praha.
- MORAVANSKÁ, K. (2009): Koncept spoločenstva v sociológii alebo spoločenstvo stále živé? *Sociológia – Slovak Sociological Review*, 41, 4, 380–396.
- MORMONT, M. (1990): Who is rural? Or, how to be rural: towards a sociology of the rural. In: Marsden, T., Lowe, P., Whatmore, S. (ed.): *Rural Restructuring*. David Fulton, London, 21–44.
- MOSELEY, M. (2003) *Rural Development: Principles and Practice*. SAGE, London.
- MUSIL, J., MÜLLER, J. (2008): Vnitřní periferie Česka jako mechanismus sociální exkluze. *Sociologický časopis*, 44, 2, 321-348.
- MYRDAL, G. (1957): *Economic Theory and Under-developed Regions*. Gerald Duckwords, London.
- NIEDOMYSL, T. (2007): Pomoting rural municipalities to attract new residents: An evaluation of the effects. *Geoforum* 38, 698-709.
- OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., FEŘTROVÁ, M. (2011): Změny sociálního prostředí a kvality života v depopulačních regionech České republiky. *Sociologický časopis*, 47, 4, 777-803.
- PĚLUCHA, M., KVĚTOŇ, V. (2016): Neoproduktivismus jako nové teoreticko-metodologické paradigma politiky rozvoje venkova EU. *Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, Praha*.
- PERLÍN, R. (2003): Předpoklady rozvoje českého venkova. In: Vávra, V.: *Funkce politiky v agrárním sektoru a rozvoji venkova v nejdůležitějších typech regionů v období před a po vstupu do EU*. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Praha, 1-19.
- PERLÍN, R. (2020): Rozvojové problémy venkova. Blok přednášek z letního semestru 2020. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha.
- PERLÍN, R. (2021): Nástroje územního rozvoje. Blok přednášek z letního semestru 2021. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha.
- PERLÍN, R., KUČEROVÁ, S., KUČERA, Z. (2010): Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*, 115, 2, 161–187.
- PERLÍN, R., ŠIMČÍKOVÁ, A. (2008): Criteria of a successful rural municipality. *Europa XXI*, 17, 29–44
- PILEČEK, J. (2010): Koncept sociálního kapitálu: pokus o přehled teoretických a metodických východisek a aplikačních přístupů jeho studia. *Geografie*, 115, 1, 64–77.

- POSPĚCH, P., DELVÍN, M., SPĚŠNÁ, D. (2009): Quality of Life in Czech Rural Areas. *Agriculture Economics*, 55, 6, 284-295.
- RAMOS, T. B. (2009): Development of regional sustainability indicators and the role of academia in this process: the Portuguese practice. *Journal of Cleaner Production*, 17, 12, 1101–1115.
- RAY, C. (1999): Endogenous development in the era of reflexive modernity. *Journal of Rural Studies*, 15, 257–267.
- SIMKOVÁ, E. (2008): The sustainable development of rural areas and the role of rural tourism. *Ekonomie*, 11, 1, 26–32.
- SKÁLA, V. (2013): Využití analýzy sociálních sítí pro odkrývání mocenských vztahů ve volených orgánech. Analýza vazeb mezi zastupiteli Kraje Vysočina. *Acta Politologica* 5, 1, 46-68.
- SKÁLA, V. (2017): Vliv sociálního kapitálu na rozvojový potenciál venkovských obcí. *Acta Politologica*, 9, 2, 40-56.
- SLEPIČKA, A. (1981): Venkov a/nebo město: lidé, sídla, krajina. Svoboda, Praha.
- STRAKA, J., TUZOVÁ, M. (2016): Factors Affecting Development of Rural Areas in the Czech Republic: a Literature Review. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 64, 6, 2141–2150.
- TERLUIN, I. J. (2001): Rural regions in the EU: Exploring differences in economic development. *Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen*.
- TUČEK, M. (2008): Soudržnost v diferencující se společnosti. Sociologický ústav AV ČR, Praha.
- VAĎUROVÁ, H., MÚLHPACHR, P. (2005): Kvalita života: Teoretická a metodologická východiska. Masarykova univerzita, Brno.
- VOBECKÁ, J. (2009): Dojížděkový přístup k vymezení městského, příměstského a venkovského obyvatelstva v České republice. *Demografie*, 51, 1, 14-23.
- WILKINSON, K. P. (1991): *The Community in Rural America*. Greenwood Publishing Press, London.
- WOODS, M. (2005): *Rural geography: processes, responses and experiences in rural restructuring*. SAGE, London.
- WOODS, M. (2011): *Rural*. Routledge, London.

Internetové zdroje

ČSÚ (2017): Základní sídelní jednotka, https://www.czso.cz/csu/rso/zsj_rso [cit. 16. 3. 2021].

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ (2009): Základní charakteristika území, <https://mapy.kr-kralovehradecky.cz/Prumzony/cz/HK-zakladni-charakteristika.htm> [cit. 20. 1. 2021].

MCCOURT, W. (2013): Models of public service reform: A problem-solving approach. World Bank Policy Research Working Paper 6428, <https://elibrary.worldbank.org/doi/abs/10.1596/1813-9450-6428> [cit. 22. 2. 2021].

PERLÍN, R. (2010): Nástroje rozvoje venkovských obcí, <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/34731/140002839.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [cit. 15. 6. 2021].

ZÁKON Č. 128/2000 Sb., Zákon o obcích (obecní zřízení), <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128> [cit. 17. 1. 2021].

Zdroje dat

ARCDATA PRAHA (2021): ArcČR 500 – digitální geografická databáze, verze 4.0. <https://www.arcdata.cz/> [cit. 16. 6. 2021].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2021): Veřejná databáze [cit. 3. 2. 2021]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

MAPY. CZ (2020): Letecká mapa. <https://mapy.cz/> [cit. 15. 11. 2020].

MONITOR (2021): Monitor – kompletní přehled veřejných financí. <https://monitor.statnipokladna.cz/> [cit. 18. 2. 2021].

Obec Běleč nad Orlicí (2021): <https://belec.trebechovicko.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Benátky (2021): <http://www.benatkynb.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Blešno (2021): <http://www.blesno.cz/index.asp> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Boharyně (2021): <https://www.boharyne.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Černilov (2021): <https://www.cernilov.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Černožice (2021): <https://www.cernozice.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Čistěves (2021): <https://www.cisteves.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Divec (2021): <http://www.divec.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Dobřenice (2021): <https://www.dobrenice.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Dohalice (2021): <https://www.dohalice.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Dolní Přím (2021): <https://www.dolni-prim.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Habřina (2021): <https://www.habrina.cz/> [cit. 7. 2. 2021].

Obec Hněvčeves (2021): <https://www.hnevceves.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Holohlavy (2021): <https://www.holohlavy.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Hoříněves (2021): <https://www.horineves.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Hrádek (2021): <https://www.hradek-u-nechanic.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Hvozdnice (2021): <http://www.hvozdnice.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Chudeřice (2021): <http://www.chuderice.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Jeníkovice (2021): <http://www.jenikovice.trebechovicko.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Jílovice (2021): <https://obec-jilovice.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Káranice (2021): <https://www.karanice.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Klamoš (2021): <https://www.klamos.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Kosice (2021): <http://www.kosice.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Kosičky (2021): <https://www.kosicky.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Kratonohy (2021): <https://www.kratonohy.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Kunčice (2021): <https://www.kuncice.info/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Ledce (2021): <https://www.ledce.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Lejšovka (2021): <https://www.lejsovka.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Lhota pod Libčany (2021): <http://www.lhotapodlibcany.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Libčany (2021): <http://www.libcany.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Libníkovice (2021): <http://www.libnikovice.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Librantice (2021): <http://www.librantice.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Libřice (2021): <https://www.obeclibrice.cz/> [cit. 9. 2. 2021].

Obec Lišice (2021): <http://www.lisice.eu/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Lodín (2021): <https://www.lodin.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Lochenice (2021): <https://www.obec-lochenice.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Lovčice (2021): <https://www.lovcice.eu/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Lužany (2021): <https://www.luzanynt.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Máslojedy (2021): <https://www.maslojedy.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Mokrovousy (2021): <https://www.mokrovousy.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Mžany (2021): <https://www.mzany.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Neděliště (2021): <https://www.nedeliste.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Nové Město (2021): <http://www.obecnovemesto.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Obědovice (2021): <http://www.obedovice.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Olešnice (2021): <https://www.olesnice-nad-cidlinou.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Osice (2021): <https://www.osice.cz/> [cit. 10. 2. 2021].

Obec Osičky (2021): <https://www.osicky.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Písek (2021): <https://www.obec-pisek.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Praskačka (2021): <https://www.praskacka.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Předměřice nad Labem (2021): <https://www.predmericenl.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Převýšov (2021): <https://www.prevysov.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Pšánky (2021): <https://www.psanky.info/obec/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Puchlovice (2021): <https://www.puchlovice.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Račice nad Trotinou (2021): <https://www.racicenadtrotinou.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Radíkovice (2021): <http://www.radikovice.net/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Radostov (2021): <https://www.radostov.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Roudnice (2021): <http://www.obecroudnice.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Sadová (2021): <https://www.obec-sadova.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Sendražice (2021): <http://www.sendrazice.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Skalice (2021): <https://www.skalice.info/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Smržov (2021): <http://www.smrzov.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Sovětice (2021): <https://www.sovetice.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Stará Voda (2021): <https://www.staravodahk.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Stěžery (2021): <https://www.stezery.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Stračov (2021): <https://www.stracov.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Střezetice (2021): <https://www.strezetice.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Světí (2021): <https://www.sveti.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Syrovátka (2021): <https://www.syrovatka.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Těchlovice (2021): <https://www.obectechlovice.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Třesovice (2021): <https://www.obectresovice.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Urbanice (2021): <https://urbanice.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Vrchovnice (2021): <http://www.vrchovnice.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Všeštery (2021): <https://www.vsestary-obec.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Výrava (2021): <https://www.vyrava.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Vysoká nad Labem (2021): <https://www.vysoka-nad-labem.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

Obec Vysoký Újezd (2021): <https://www.ou-vysokyujezd.cz/> [cit. 11. 2. 2021].

PŘÍLOHY

Příloha 1: Seznam venkovských obcí ORP Hradec Králové

Název obce	Počet obyvatel	Vzdálenost od HK (v km)	Pověřený obecní úřad
Běleč nad Orlicí	382	4,7	Třebechovice pod Orebem
Benátky	120	12,9	Hradec Králové
Blešno	445	2,7	Třebechovice pod Orebem
Boharyně	594	12,3	Nechanice
Černilov	2407	6,5	Hradec Králové
Černožice	1125	12	Smiřice
Čistěves	187	9	Hradec Králové
Divec	247	4,6	Hradec Králové
Dobřenice	586	14,3	Hradec Králové
Dohalice	457	11	Hradec Králové
Dolní Přím	734	7,3	Nechanice
Habřina	324	12	Smiřice
Hněvčeves	164	13	Hradec Králové
Holohlavy	918	10,7	Smiřice
Hoříněves	704	13	Smiřice
Hrádek	181	9,1	Nechanice
Hvozdnice	235	4,9	Hradec Králové
Chudeřice	264	18,7	Chlumec nad Cidlinou
Jeníkovice	486	11	Třebechovice pod Orebem
Jílovice	313	12	Třebechovice pod Orebem
Káranice	206	18,3	Chlumec nad Cidlinou
Klamoš	408	24,4	Chlumec nad Cidlinou
Kosice	344	20,5	Chlumec nad Cidlinou
Kosičky	344	19,7	Chlumec nad Cidlinou
Kratonohy	614	13,1	Hradec Králové
Kunčice	380	14	Nechanice
Ledce	355	14,6	Třebechovice pod Orebem
Lejšovka	226	12,9	Hradec Králové
Lhota pod Libčany	979	7,6	Hradec Králové
Libčany	899	6,5	Hradec Králové
Libňovice	168	10	Hradec Králové
Librantice	584	6,8	Hradec Králové
Libřice	304	10,2	Hradec Králové
Lišice	162	29,3	Chlumec nad Cidlinou
Lodín	416	17,6	Nechanice
Lochenice	609	5	Hradec Králové
Lovčice	720	29,8	Chlumec nad Cidlinou
Lužany	124	15	Smiřice
Máslojedy	219	10	Hradec Králové
Mokrovousy	376	12,4	Hradec Králové
Mžany	414	12,5	Nechanice
Neděliště	363	7	Hradec Králové
Nové Město	417	21,5	Chlumec nad Cidlinou
Obědovice	292	15	Hradec Králové
Olešnice	376	26,4	Chlumec nad Cidlinou
Osice	527	11	Hradec Králové
Osičky	161	11	Hradec Králové
Písek	264	21	Chlumec nad Cidlinou
Praskačka	1085	5	Hradec Králové
Předměřice nad Labem	1926	3,9	Hradec Králové
Převýšov	342	28,3	Chlumec nad Cidlinou
Pšánky	72	18,2	Nechanice
Puchlovice	104	12,5	Nechanice
Račice nad Trotinou	151	12,5	Smiřice
Radlkovice	190	7,3	Hradec Králové
Radostov	145	9,6	Hradec Králové
Roudnice	691	9,8	Hradec Králové
Sadová	319	10,6	Hradec Králové
Sendražice	447	9,3	Smiřice
Skalice	662	6,2	Hradec Králové
Smržov	508	11,2	Hradec Králové
Sovětice	233	12	Hradec Králové
Stará Voda	145	19,3	Chlumec nad Cidlinou
Stěžery	2110	3,1	Hradec Králové
Stračov	297	15,7	Nechanice
Střezetice	396	7,3	Hradec Králové
Světí	332	4,5	Hradec Králové
Syrovátka	450	11,5	Hradec Králové
Těchlovice	353	6,1	Hradec Králové
Třesovice	271	10,7	Hradec Králové
Urbanice	320	5	Hradec Králové
Vrchovnice	68	13,4	Smiřice
Všestary	1774	4,4	Hradec Králové
Výrava	400	10,2	Hradec Králové
Vysoká nad Labem	1742	5	Hradec Králové
Vysoký Újezd	87	13,4	Třebechovice pod Orebem

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 2: Hodnoty obcí do 5 km

Název obce	Počet oby	Podíl 65+	Relativní p	Podíl nově	Nezaměstí	Počet fyzik	Počet PO	r	Podíl inves	Dluh/prům	Dobrovolní	Společens	Index vzdě	Průměrná	Počet kanč	Počet kanč	Schuze	Suma infra	Spoje	Stav komu	Stav repre	Stav zelen	Body
Bělč nad Orlicí	382	0,146597	23,03665	0,246666667	2,5115	0,125654	0,02356	59,3357	0,39	0	3	8	2,431907	55,6	1,142857	0,022535	4	4	18	1	1	1	10
Bělno	445	0,18427	20,67846	0,20754717	1,4366	0,134831	0,062921	21,06474	0,55	4	10	2,347973	50	1,0220501			8	4	12	1	1	1	12
Divec	247	0,038468	9,216599	0,115	2,5404	0,188235	0,048583	8,07947	0	8	2	5	2,418182	46,24	1,0029536		11	2	26	1	1	1	13
Hvozdnice	235	0,161702	13,19148	0,144927536	2,6534	0,161702	0,038298	64,21289	0,22	1	7	2,520231	78,95	2,428571	0,076577		12	6	10	0	1	1	16
Lochenice	609	0,180624	2,463054	0,062200957	3,1782	0,124795	0,019704	44,74606	0	4	5	2,192872	57,57	1,0166447			7	4	23	1	1	1	10
Praskačka	1085	0,171429	6,912442	0,053030303	2,1282	0,152995	0,025806	74,46653	0,3	3	10	2,250863	53,16	1,076923	0,012975		9	15	22	1	1	1	11
Předmříče nad Labem	1926	0,174455	2,128764	0,089171975	2,022	0,157321	0,036864	38,37885	0	5	10	2,278995	50,63	2,015649			8	12	63	1	1	1	17
Stěžery	2110	0,174408	15,45024	0,237654321	2,307	0,130332	0,019431	38,37886	0	6	20	2,419986	61,4	2,014286			12	13	60	1	1	1	15
Světí	332	0,189759	7,53012	0,06	2,3944	0,150602	0,027108	55,14706	0,31	1	10	2,069672	51,46	1,021407			5	2	12	1	1	1	9
Úbraniče	320	0,234375	-9,5875	0,116504054	2,2226	0,179	0,038379	48,25029	0,42	2	4	2,158845	66,91	1,777778	0,047761		5	4	10	1	1	1	12
Všestary	1774	0,183785	5,016911	0,10769308	1,778	0,139797	0,025494	96,52366	0,7	6	15	2,318249	64,3	4,023389			10	17	36	1	1	1	13
Vysoká nad Labem	1742	0,119977	22,61768	0,276717557	1,8508	0,152688	0,023536	22,52922	0,16	5	32	2,527103	46,04	1,285714	0,005285		10	9	32	1	1	1	15

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 3: Hodnoty obcí od 6 do 10 km

Název obce	Počet oby	Podíl 65+	Relativní p	Podíl nově	Nezaměstí	Počet fyzik	Počet PO	r	Podíl inves	Dluh/prům	Dobrovolní	Společe	Index vzdě	Průměrná	Počet kanč	Počet kanč	Schuze	Suma infra	Spoje	Stav komu	Stav repre	Stav zelen	Body
Černilov	2407	0,16	-2,24	0,07	2,606	0,133	0,029	35,15	0	0	9	34	2,29	32,64	1,00	0,006	5	11	33	1	1	1	14
Čistěves	187	0,15	12,30	0,07	1,649	0,171	0,027	28,19	0	2	4	2,38	67,42	1,14	0,043		5	1	8	1	1	1	14
Dolní Přím	734	0,19	13,35	0,16	2,484	0,154	0,027	12,52	0	7	6	2,30	70,82	1,33	0,017		7	9	20	1	1	1	17
Hrádek	181	0,24	-8,84	0,01	3,145	0,166	0,028	48,76	0	1	16	2,22	56,17	1,00	0,038		4	3	22	0	0	1	9
Lhota pod	979	0,18	5,41	0,09	1,919	0,137	0,028	42,56	0,03	6	10	2,31	67,38	1,11	0,029		4	7	24	1	1	1	16
Libčany	899	0,19	3,00	0,06	2,765	0,140	0,024	29,85	0	2	8	2,37	56,83	2,67	0,027		7	9	22	1	1	1	14
Libňovice	168	0,24	14,29	0,04	3,046	0,131	0,024	15,67	0	3	4	2,42	61,07	1,14	0,048		4	2	18	1	1	1	10
Libratice	584	0,13	12,50	0,15	2,114	0,159	0,019	22,91	0	3	15	2,32	68,39	3,43	0,040		5	6	16	1	1	1	17
Libřice	304	0,19	5,26	0,06	1,833	0,125	0,030	35,55	0	3	3	2,16	50,21	1,00	0,024		6	6	39	1	1	1	11
Máslůvka	219	0,18	-1,83	0,03	2,671	0,082	0,023	9,64	0	2	4	2,23	44	1,20	0,027		4	2	10	1	1	1	8
Nedvězí	363	0,20	-2,48	0,07	2,188	0,129	0,014	12,97	0	4	6	2,07	51,9	1,11	0,028		6	6	13	0	1	1	9
Radkovic	190	0,18	6,32	0,11	3,385	0,189	0,042	23,34	0	3	10	2,29	71,83	1,29	0,049		4	0	18	0	1	1	14
Radostov	145	0,20	4,83	0,08	2,227	0,145	0,021	1,70	0	1	4	2,36	49,11	1,00	0,052		4	1	4	1	0	1	8
Roudnice	691	0,19	8,97	0,07	2,584	0,158	0,035	23,36	0	3	24	2,24	49,9	1,11	0,015		4	7	23	1	1	1	12
Sendražice	447	0,17	9,40	0,09	2,128	0,134	0,022	33,60	0	3	5	2,26	51,09	1,29	0,020		8	7	13	1	0	1	13
Skalice	662	0,16	14,20	0,13	2,911	0,142	0,024	39,89	0	5	10	2,25	59,45	2,14	0,023		9	3	26	0	0	1	15
Střezčice	396	0,19	6,82	0,06	2,222	0,104	0,018	21,40	0	4	5	2,27	64,04	1,71	0,030		9	4	10	1	1	1	15
Těchlovice	353	0,22	-0,57	0,05	4,395	0,178	0,025	93,40	0	2	14	2,31	69,34	1,71	0,033		9	5	18	1	1	1	14
Výrava	400	0,17	9,50	0,07	2,694	0,153	0,043	52,47	0,16	2	7	2,18	52,62	1,29	0,022		9	2	16	0	1	1	13

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 4: Hodnoty obcí od 11 do 15 km

Název obce	Počet oby	Podíl 65+	Relativní p	Podíl nově	Nezaměstí	Počet fyzik	Počet PO	r	Podíl inves	Dluh/prům	Dobrovolní	Společens	Index vzdě	Průměrná	Počet kanč	Počet kanč	Schuze	Suma infra	Spoje	Stav komu	Stav repre	Stav zelen	Body
Benátky	120	0,18	8,33	0,04	2,947	0,133	0,033	12,00	0,09	1	6	2,43	59,57	1,20	0,050		5	2	8	0	1	1	12
Boharyně	594	0,24	9,09	0,11	2,058	0,103	0,025	14,71	0	3	12	2,17	60,97	4,00	0,077		12	8	23	1	1	1	16
Černočice	1125	0,23	-4,71	0,03	2,430	0,096	0,024	14,71	0	5	11	2,11	57,55	4,00	0,039		6	13	3	1	1	1	10
Dobruška	586	0,19	3,41	0,06	3,336	0,143	0,038	18,89	0,24	5	6	2,19	51,64	1,29	0,015		5	8	12	1	1	1	14
Dobruška	457	0,16	-1,31	0,01	3,691	0,105	0,015	10,74	0,02	2	6	2,19	51,05	1,14	0,017		7	3	15	1	1	1	9
Habrna	324	0,19	10,80	0,04	3,593	0,142	0,028	22,24	0	4	12	2,21	44,49	1,14	0,026		6	2	10	0	1	1	13
Hněvčovice	164	0,20	-1,83	0,04	1,998	0,159	0,024	34,25	0	4	19	2,28	64,18	1,29	0,054		7	1	17	1	0	1	13
Holohlavý	918	0,18	-0,11	0,10	2,381	0,115	0,022	39,36	0	3	6	2,25	52,86	2,82	0,033		10	8	18	1	0	1	13
Hořínoves	704	0,20	0,00	0,04	4,352	0,129	0,018	25,44	0,01	6	8	2,05	57,44	2,00	0,026		6	9	20	1	1	1	13
Jenikovice	486	0,19	8,23	0,04	2,332	0,144	0,027	22,69	0	3	20	2,15	59,18	2,57	0,039		5	5	19	0	1	1	15
Jilovec	313	0,15	1,28	0,09	1,528	0,115	0,006	19,65	0,04	3	13	2,23	63,04	1,14	0,039		4	2	30	1	1	1	15
Kratonohy	614	0,21	1,95	0,08	2,768	0,150	0,042	62,39	0,63	4	12	2,25	39,01	1,00	0,012		6	9	23	1	1	1	14
Kunčice	380	0,18	18,16	0,15	2,552	0,124	0,016	56,87	0,53	4	8	2,18	73,29	2,00	0,047		4	3	13	0	1	1	14
Ledeč	355	0,20	-16,65	0,09	3,787	0,141	0,028	7,76	0	4	25	2,03	66,08	2,43	0,049		21	3	17	1	1	1	15
Lejšovka	226	0,18	11,06	0,09	1,633	0,075	0,013	34,09	0	2	8	2,31	59,41	1,43	0,045		4	2	23	0	1	1	13
Lužany	124	0,23	-8,87	0,02	4,857	0,113	0,024	6,44	0	0	2	2,09	62,5	2,40	0,094		4	1	8	0	1	1	6
Mokrovou	376	0,18	11,44	0,10	3,082	0,122	0,021	24,46	0,34	4	12	2,16	60,98	1,29	0,024		4	1	18	1	1	1	12
Mlýnský	414	0,18	-6,28	0,05	2,290	0,184	0,041	23,07	0,23	3	4	2,16	71,88	2,00	0,034		4	6	20	0	1	1	12
Obědovice	292	0,22	4,79	0,05	5,795	0,140	0,010	30,25	0,8	2	3	2,12	68,1										

Příloha 6: Hodnoty obcí do 199 obyvatel

Název obce	Počet obyvatel	Podíl 65+	Relativní p. Podíl nově	Nezaměst. Počet fyzik	Počet PO	Počet inv. Dluh/prům	Dobrovoln	Společensl	Index vzdě	Průměrná	Počet kanč	Počet kanč	Schuze	Suma infrastruk	Spoje	Stav kom	Stav repre	Stav zelen	Body				
Benátky	120	0,175	8,333333	0,040816	2,9468	0,133333	0,033333	11,99616	0,09	1	6	2,428571	59,57	1,2	0,049587	5	2	8	0	1	1	11	
Cistěves	187	0,149733	12,29947	0,072464	1,649	0,171123	0,026738	28,19456	0	2	4	2,384	67,42	1,142857	0,042553	10	1	8	1	1	1	1	14
Hněčevěves	164	0,195122	-1,82927	0,044118	1,9984	0,158537	0,02439	34,24658	0	4	19	2,282009	64,18	1,285714	0,053892	4	1	17	1	0	1	1	13
Hrádek	181	0,243094	-8,83978	0,014286	3,1452	0,163746	0,027624	48,76947	0	1	16	2,218182	56,17	1	0,037838	4	3	22	0	0	1	9	
Libníkovice	168	0,244048	14,38971	0,03375	3,0458	0,132052	0,02381	15,66781	0	3	4	2,423077	61,07	1,142857	0,047904	4	2	18	1	1	1	1	10
Lišice	162	0,232716	2,469136	0,026087	4,0828	0,123457	0,030864	30,25404	0	0	2	1,9125	59,56	1,285714	0,056604	4	1	8	0	1	1	1	6
Lužany	124	0,233871	-8,87097	0,017544	4,85725	0,112903	0,024194	6,444189	0	0	2	2,094828	62,5	2,4	0,09375	4	1	8	0	1	1	1	6
Ostřky	161	0,15528	9,937888	0,063492	2,5849	0,130435	0,012422	1,526718	0	0	10	2,28	58,27	1,4	0,044025	2	2	10	1	1	1	1	14
Pšánky	72	0,25	29,16667	0,078947	3,89667	0,180556	0,041667	13,22689	0	2	2	1,9	78,85	1,142857	0,126984	9	1	9	1	1	1	1	13
Puchlovice	104	0,355769	-19,2308	0,039216	3,363	0,163462	0,038462	13,18017	0	3	3	2,026549	61,86	1	0,064815	4	1	11	0	1	1	9	
Račice nad Tr.	151	0,15894	-5,29801	0,012048	4,836	0,139073	0,019868	36,87259	0	2	7	2,2	55,3	1,142857	0,053333	7	2	13	0	1	1	1	10
Radkovicke	190	0,184211	6,315789	0,114754	3,3848	0,189474	0,042105	23,33826	0	3	3	2,290708	71,83	1,285714	0,04918	4	0	18	0	1	1	1	14
Radostov	145	0,2	4,827586	0,080645	2,272725	0,144828	0,020669	1,701323	0	1	4	2,362069	49,11	1	0,052239	4	1	4	1	1	1	1	9
Stará Voda	145	0,213793	6,896552	0,055556	3,6178	0,151724	0,020669	12,44635	0,33	2	5	2,14953	76,52	1,285714	0,065217	6	3	4	0	1	1	1	14
Vrchovnice	68	0,176471	4,411765	0,04	2,75475	0,147059	0,044118	0,060362	0	0	2	2,098361	65,45	1	0,080645	6	1	12	1	0	1	1	11
Vysoký Újezd	87	0,16092	13,7931	0,125	2,504	0,183908	0,034483	8,387097	0,03	2	4	2,180328	45,21	1,2	0,070588	6	4	12	1	0	1	1	14

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 7: Hodnoty obcí od 200 do 499 obyvatel

Název obce	Počet obyvatel	Podíl 65+	Relativní p. Podíl nově	Nezaměst. Počet fyzik	Počet PO	Počet inv. Dluh/prům	Dobrovoln	Společensl	Index vzdě	Průměrná	Počet kanč	Počet kanč	Schuze	Suma infrastruk	Spoje	Stav kom	Stav repre	Stav zelen	Body				
Bělč nad Orlicí	264	0,1465969	23,03669	0,2467	2,51	0,126564	0,02356	59,3357	0,59	3	8	2,431907	55,6	1,142857	0,022535	4	4	18	1	1	1	1	13
Blešno	445	0,1842697	20,674157	0,2075	1,44	0,134831	0,062921	21,06474	0,35	4	10	2,347973	50	1	0,020501	8	4	12	1	1	1	1	15
Divec	247	0,1538462	9,7165992	0,125	2,54	0,186235	0,048583	8,07947	0	0	2	5	2,418182	46,24	1	0,029536	5	2	26	1	1	1	13
Dohalice	457	0,1597374	-1,3129103	0,0128	3,69	0,105033	0,015317	10,73559	0,02	2	6	2,190349	51,05	1,142857	0,017021	7	3	15	1	1	1	1	9
Habřina	324	0,1851852	10,802469	0,0391	3,59	0,141975	0,027778	22,23926	0	4	12	2,206107	44,49	1,142857	0,02649	6	2	10	0	1	1	1	13
Hvozdnice	235	0,1617021	13,191489	0,1448	2,65	0,161302	0,038296	64,23289	0,22	1	7	2,520251	78,95	2,428571	0,076577	12	6	9	0	1	1	1	16
Chudčice	342	0,1590909	14,777277	0,1209	3,16	0,128788	0,030303	6,74938	1,51	4	5	2,134021	43,46	1	0,026515	4	5	4	1	1	1	1	10
Jenkovice	486	0,1851852	8,2304527	0,037	2,33	0,144033	0,026749	22,88702	0	3	20	2,150418	59,18	2,571429	0,038544	5	5	19	0	1	1	1	16
Jilovice	313	0,1501597	-1,2779553	0,0917	1,53	0,115016	0,00639	19,64981	0,04	3	13	2,226415	63,04	1,142857	0,039216	4	2	30	1	1	1	1	13
Káranice	344	0,1553398	-0,4854369	0,0704	1,62	0,087379	0,024272	49,1177	0,25	1	5	2,138336	73,53	2	0,082949	4	4	18	1	1	1	1	12
Klamoš	408	0,2702588	4,313725	0,0638	2,97	0,127451	0,019608	62,28658	0	4	8	1,914894	79,14	2	0,044554	4	7	16	1	1	1	1	13
Kosice	344	0,1889531	5,2325581	0,1053	1,91	0,197674	0,031977	32,33068	0	1	10	2,304498	57,54	1	0,020528	4	4	24	1	1	1	1	14
Kostičky	382	0,238372	0	0,0403	3,84	0,162791	0,037791	52,73711	0	2	4	2,110727	66,11	2	0,051576	4	6	24	1	1	1	1	13
Kunčice	380	0,1842105	18,157895	0,1504	2,55	0,123684	0,015789	56,86646	0,53	4	8	1,82515	73,29	2	0,047368	4	3	13	0	1	1	1	14
Ledce	355	0,2028169	-14,647887	0,0677	3,79	0,140845	0,025352	7,760618	0	2	25	2,033435	66,08	2,428571	0,048711	21	3	17	1	1	1	1	13
Lejšovka	226	0,1769912	11,061947	0,0909	1,63	0,075221	0,013274	34,08551	0	2	8	2,308176	59,41	1,428571	0,045045	4	2	23	0	1	1	1	13
Libřice	206	0,1875	5,2631579	0,0583	1,83	0,125	0,029605	35,55094	0	3	3	2,160494	50,21	1	0,024221	12	6	39	1	1	1	1	12
Lodin	416	0,1754808	14,423077	0,1351	2,81	0,117788	0,009615	45,91363	0	6	10	2,02349	79,57	2,428571	0,04067	5	5	26	1	1	1	1	17
Máslodvž	219	0,1780822	-1,826484	0,0263	2,67	0,082192	0,022831	9,641873	0	2	4	2,226998	44	1,2	0,027273	8	0	10	1	1	1	1	9
Mokrovousy	264	0,1781915	11,49317	0,0959	3,08	0,112234	0,021277	24,45923	0,34	4	12	2,156364	60,98	1,285714	0,02356	4	1	18	1	1	1	1	11
Mlýny	304	0,1835749	-6,2801932	0,0482	2,29	0,183575	0,041063	23,07348	0,23	3	4	2,155807	71,88	2	0,033735	4	6	20	0	1	1	1	12
Nedvězí	363	0,1955923	-2,4793388	0,0734	2,19	0,129477	0,013774	12,96748	0	4	6	2,07309	51,9	1,111111	0,028169	6	6	13	0	1	1	1	9
Nové Město	417	0,2014388	-0,7194245	0,0408	3,43	0,134293	0,019185	15,56475	0	2	5	2,159459	59,1	2,428571	0,040865	5	7	18	1	1	1	1	13
Obědovice	376	0,2262027	7,4945205	0,0541	5,79	0,140411	0,010274	30,24609	0,8	2	3	2,118421	68,1	2	0,048951	5	6	18	1	1	1	1	11
Olešnice	376	0,1808511	15,159574	0,0839	3,98	0,130319	0,018617	31,58109	0	3	11	2,046875	40,36	1,285714	0,023622	5	3	11	1	1	1	1	13
Písek	414	0,2045455	11,742424	0,0924	4,26	0,106061	0,018939	51,25475	0	1	4	2,101471	69,42	1,428571	0,038314	11	4	17	1	1	1	1	12
Převýšov	292	0,2163743	1,4619883	0,0233	5,4	0,093567	0,01462	49,02309	0	3	3	2,060932	58,15	2,714286	0,056716	5	6	8	1	1	1	1	1
Sadová	319	0,246708	-2,1943574	0,1065	2,77	0,115987	0,031348	31,05381	0	2	12	2,358156	47,39	1	0,021739	4	4	19	1	1	1	1	9
Senžavice	396	0,1744966	9,3959732	0,0903	2,13	0,134228	0,022371	33,24033	0	3	5	2,263006	51,09	1,285714	0,020362	8	7	13	1	1	1	1	1
Sovětice	233	0,1845494	3,8626609	0,0513	3,7	0,128755	0,011767	51,22471	0	2	6	1,927374	67,86	1,285714	0,040541	4	2	3	0	1	1	1	8
Stráž	297	0,225892	-5,3872054	0,0448	1,93	0,185185	0,030303	11,85796	0	10	15	2,201439	53,39	1,142857	0,026936	5	6	28	1	1	1	1	13
Střežetice	447	0,1944444	6,8181818	0,0625	2,22	0,																	

Příloha 10: Etalon šetření fyzického stavu obce

Etalon hodnocení fyzického stavu obce

Název obce:

Datum:

Čas:

Stav místních komunikací

Stav hlavní silnice:

.....
.....
.....

Výsledný stav: špatný – dobrý – velmi dobrý

Stav místních komunikací:

.....
.....
.....

Výsledný stav: špatný – dobrý – velmi dobrý

Stav pěších komunikací:

.....
.....
.....

Výsledný stav: špatný – dobrý – velmi dobrý

CELKOVÉ HODNOCENÍ:

1 – uspokojivý stav

0 – neuspokojivý stav

Definice:

Špatný stav – v komunikacích se nachází výmoly, komunikace je špatně sjízdná; případné opravy narušují plynulou sjízdnost komunikace; absence chodníků; chodníky v dezolátním stavu, chybějící dlaždice, rozbořené obrubníky; místní a vedlejší komunikace neudržované, výskyt výmolů

Dobrý stav – komunikace je dobře sjízdná, ale místy se zde nachází výmoly; pěší chodníky udržované, ale místy deformované, místní a vedlejší komunikace udržované, s minimálním výskytem výmolů

Velmi dobrý stav – komunikace je v dobrém stavu; nejsou pozorovány žádné deformace vozovky; případné opravy jsou provedeny tak, že nenarušují sjízdnost; je použit vhodný materiál, který není vlivem přírodních podmínek narušen; chodníky jsou udržované; v chodníku se nenachází otvory po chybějících dlaždicích, dlaždice jsou správně umístěny; obrubník je souměrně postaven podél dlaždicové plochy a nezapadá do vozovky

Stav reprezentativních budov

Název reprezentativní budovy:

Stav:

.....
.....
.....

Výsledný stav: špatný – dobrý – velmi dobrý

Název reprezentativní budovy:

Stav:

.....
.....
.....

Výsledný stav: špatný – dobrý – velmi dobrý

CELKOVÉ HODNOCENÍ:

1 – uspokojivý stav

0 – neuspokojivý stav

Definice:

Špatný stav – budova má špatný stavebnětechnický stav v podobě starých oken, dveří, fasády, střechy; budova vyžaduje rozsáhlé opravy včetně revitalizace okolí atd.

Dobrý stav – budova vyžaduje drobné opravy (vyměnit okna, zateplit, opravit fasádu) atd.

Velmi dobrý stav – budova je v udržovaném stavu; budova je po renovaci; okolí budovy je uklizené a udržované

Stav zeleně a veřejných prostranství

Popis veřejného prostranství:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

CELKOVÉ HODNOCENÍ:

1 – uspokojivý stav

0 – neuspokojivý stav